

POWIAT JĘDRZEJOWSKI

**POWIATOWY PROGRAM
PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY
W RODZINIE
ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY
W RODZINIE
NA LATA 2020 - 2025**

**POWIATOWE CENTRUM POMOCY RODZINIE
JĘDRZEJÓW 2020**

Spis treści

I. WSTĘP.....	3
1. Wprowadzenie	3
2. Zakres, cel i główne założenia programu.....	4
II. CHRAKTERYSTYKA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE	6
1. Definicje	6
2. Rodzaje i typy przemocy domowej	9
3. Cykl przemocy	10
4. Skutki przemocy	11
5. Rola stereotypów w występowaniu zjawiska przemocy	12
6. Czynniki ryzyka przemocy	15
III. PRAWO WOBEC PRZEMOCY	16
1. Podstawowe akty prawne	15
2. Zadania polskich instytucji i służb społecznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	21
3. Korelacja z innymi programami	29
4. Zgodność Programu z międzynarodowymi dokumentami strategicznymi...	30
IV. DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY	31
1. Dane ogólnopolskie	31
2. Dane z terenu Powiatu Jędrzejowskiego	41
2.1. Charakterystyka powiatu.....	41
2.2. Zaplecze instytucjonalne	44
2.3. Skala zjawiska przemocy w powiecie	44
2.4. Działania podejmowane przez instytucje z terenu Powiatu Jędrzejowskiego w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	61
2.5. Rola zespołów interdyscyplinarnych.....	81
2.6. Ocena stanu zasobów i potrzeb.....	84
2.7. Analiza SWOT.....	86
V. CELE PROGRAMU, PLANOWANE DZIAŁANIA, OCZEKIWANE REZULTATY I WSKAŹNIKI REALIZACJI CELÓW	92
VI. ODBIORCY PROGRAMU.....	98
VII. REALIZATORZY DZIAŁAŃ.....	99
VIII. MIEJSCE I CZAS REALIZACJI PROGRAMU.....	99
X. ŹRÓDŁA FINANSOWANIE PROGRAMU	99
XI. SPOSÓB MONITOROWANIA	99
XII. PODSUMOWANIE.....	99

*"Pomaganie jest sztuką.
I tak jak każda inna sztuka wymaga pewnych umiejętności.
Jest także zdolnością okazywania empatii osobie szukającej pomocy.
Wczuwanie się umożliwia poznanie sytuacji drugiej osoby
i dostrzeżenie zarówno jej ograniczeń, jak i tego, co umożliwia jej wyjście poza nie.
My ludzie jesteśmy zdani pod każdym względem na pomoc innych.
Tylko dzięki niej możemy się rozwijać."*

Bert Hellinger

I. WSTĘP.

1. Wprowadzenie do zagadnienia.

Przemoc jest zjawiskiem występującym powszechnie w naszym społeczeństwie i dotyczy rodzin o różnym statusie społecznym. Bez wątpienia należy ją zaklasyfikować do kategorii zachowań negatywnych i szkodliwych społecznie. Mimo, że w relacjach międzyludzkich istniała od zawsze, do niedawna mówiono o niej niewiele.

Przemocy domowej bardzo długo nie postrzegano jako poważnego zaburzenia w funkcjonowaniu rodziny, które może prowadzić do tragicznych skutków, w skrajnych przypadkach nawet do poważnych okaleczeń czy zabójstw. Ujawniano jedynie wyjątkowo okrutne i budzące sprzeciw społeczny pojedyncze zdarzenia z historii rodzin, w których doszło do tragedii zapominając, że dla wielu ludzi dom rodzinny jest miejscem zagrożenia, poniżenia, terroru, lęku i rozpacz. Przemoc doznawana w rodzinie rodzi konsekwencje głębokie i szkodliwe, ujawniające się w postaci zaburzeń emocjonalnych w bliższej lub dalszej perspektywie czasowej.

Na zjawisko przemocy w rodzinie można patrzeć z różnych punktów widzenia, przyjmując perspektywę indywidualną, systemową lub społeczną. Perspektywa indywidualna, to spojrzenie przez pryzmat osoby doświadczającej przemocy lub przez pryzmat sprawcy. Perspektywa systemowa to ukazanie możliwych form wsparcia dla osób uwikłanych w przemoc oraz opis metod wsparcia. Perspektywa społeczna zaś, to odbiór społeczny zjawiska przemocy w rodzinie, postawy członków lokalnej społeczności wobec aktów przemocy, prospołeczność obywateli, czynniki mogące sprzyjać przemocy lub ją usprawiedliwiać.

Rodzina jest najważniejszym środowiskiem w życiu człowieka: kształtuje osobowość, system wartości, światopogląd, styl i sposób życia. Ogromną rolę w prawidłowym funkcjonowaniu rodziny mają relacje pomiędzy rodzicami, które powinny być oparte na wzajemnym szacunku, zrozumieniu i miłości. Jeśli występują zaburzenia w tej sferze, role wewnątrzrodzinne także ulegają zaburzeniu, w konsekwencji następuje stopniowa dezorganizacja życia rodzinnego. Rodzina nie jest w stanie wypełniać podstawowych funkcji, łamane są zasady, a postępowanie poszczególnych jej członków staje się coraz bardziej destrukcyjne, niezgodne z normami moralnymi, społecznymi i prawnymi. Przemoc domowa może być zarówno skutkiem, jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie.

Ponieważ przemoc w rodzinie jest zjawiskiem bardzo złożonym i wieloaspektowym, dlatego też przeciwdziałanie temu zjawisku wymaga podjęcia działań o szerokim zakresie, które będą kompleksowo

i długofalowo wspierać rodziny, w których ono występuje, a także będą zapobiegać powstawaniu i rozszerzaniu się dalszych form przemocy wobec najbliższych. Pomoc i wsparcie w momencie wystąpienia przemocy w rodzinie wymagają współpracy wielu instytucji, służb i specjalistów. Naprzeciw temu problemowi wychodzi działalność zespołów interdyscyplinarnych, które w praktyce w wielu gminach i powiatach powoływane były już wcześniej, a formalnie zostały wprowadzone znowelizowaną Ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przemocy w rodzinie, która wprowadziła obowiązek powołania zespołu interdyscyplinarnego w każdej gminie. W świetle cyt. ustawy, w skład zespołu powinni wejść przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych i kuratorzy sądowi, a także prokuratorzy oraz przedstawiciele innych podmiotów, działających na rzecz przeciwdziałania przemocy, np. przedstawiciele Kościoła, czy innych związków wyznaniowych.

Nowelizacja Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nałożyła na jednostki samorządu terytorialnego każdego szczebla obowiązek realizacji zadań na rzecz przeciwdziałania zjawisku przemocy, wskazując na konieczność zbudowania spójnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na poziomie kraju, województwa, powiatu i gmin.

2. Zakres, cel i główne założenia programu.

Zgodnie z zapisem w art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Niniejszy Program ma na celu przeciwdziałanie przemocy domowej, ochronę ofiar i świadków przemocy w rodzinie oraz zwiększenie dostępności i skuteczności pomocy w sytuacji wystąpienia przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Jędrzejowskiego i stanowi zarazem kontynuację i poszerzenie działań w przedmiotowym zakresie podejmowanych na terenie powiatu w poprzednim okresie programowym.

Powyższy cel będzie realizowany przy pomocy celów szczegółowych, tj. poprzez:

- podniesienie świadomości i wiedzy społeczności lokalnej na temat zjawiska przemocy w rodzinie oraz w kwestii profilaktyki i skutecznego przeciwdziałania przemocy (akcje informacyjno-edukacyjne, kampanie społeczne)
- zmniejszenie negatywnych skutków przemocy u osób, które jej doświadczają (rozwój sieci instytucji, zwiększenie oferty usług instytucji pomocowych już istniejących oraz podniesienie kwalifikacji specjalistów niosących skuteczną pomoc poszkodowanym);
- zmniejszenie stosowania przemocy przez sprawców (opracowanie i realizacja programów korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc oraz tworzenie i rozszerzanie ofert oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie poprzez m.in. realizowanie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie zmierzających do zmiany wzorców zachowań)
- usprawnienie przepływu informacji pomiędzy instytucjami współdziałającymi w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, pogłębienie tej współpracy oraz pozyskanie nowych podmiotów (praca zespołów interdyscyplinarnych w gminach i w powiecie, pozyskanie do współpracy organizacji pozarządowych).

Opracowanie Programu, podobnie jak w I jego edycji poprzedzone zostało rozpoznaniem skali zjawiska przemocy na terenie poszczególnych gmin Powiatu Jędrzejowskiego. Diagnozę opracowano na podstawie danych przedstawionych przez następujące instytucje: Komendę Powiatową Policji w Jędrzejowie, Prokuraturę Rejonową w Jędrzejowie, Sąd Rejonowy w Jędrzejowie, miejsko – gminne i gminne ośrodki pomocy społecznej z terenu Powiatu Jędrzejowskiego, w tym: Zespoły Interdyscyplinarne w poszczególnych gminach, miejsko-gminne i gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych, urzędy gmin (dane dotyczące szkół, placówek oświatowych, przychodni i ośrodków zdrowia), Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Jędrzejowie, Wydział Edukacji, Kultury, Zdrowia i Spraw Społecznych Starostwa Powiatowego w Jędrzejowie (dane dotyczące szkół i placówek oświatowych), Ognisko Wychowawcze Caritas Diecezji Kieleckiej w Jędrzejowie, Punkt Konsultacyjno – Informacyjny ds. Uzależnień w Jędrzejowie działający przy Zakładzie Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Jędrzejowie, Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Nagłowicach oraz na podstawie danych dostępnych w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Jędrzejowie.

Diagnoza zjawiska przemocy na terenie Powiatu Jędrzejowskiego pozwoliła na zidentyfikowanie posiadanych zasobów i potrzeb w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, na określenie słabych i mocnych stron oraz na wskazanie szans i zagrożeń w tym obszarze na terenie powiatu. Dzięki analizie SWOT można było wyznaczyć cele i zadania Programu adekwatne do lokalnych potrzeb mieszkańców naszego powiatu.

Głównym założeniem Programu jest **kompleksowość i interdyscyplinarność działań** ujętych w ramy sprawnie funkcjonującego systemu, ukierunkowanego na wsparcie i ochronę osób doświadczających przemocy lub będących jej świadkami (zwłaszcza dzieci), edukację i pomoc w korygowaniu zachowań sprawców; podnoszenie kwalifikacji kadr instytucji zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz szeroko ujętą edukację społeczeństwa.

Podstawą **działań systemowych** są **założenia**, iż:

- przemoc w rodzinie jest przestępstwem ściganym z urzędu,
- najważniejsze jest bezpieczeństwo osób doświadczających przemocy i zatrzymanie przemocy, bez tego pomoc jest zazwyczaj nieskuteczna,
- nie ma usprawiedliwienia dla przemocy domowej,
- nikt nie ma prawa stosować przemocy wobec drugiego człowieka
- za przemoc zawsze odpowiedzialny jest sprawca, bez względu na to, co zrobiła ofiara
- ofiara przemocy w rodzinie cierpi z powodu wielokrotnego urazu
- zrozumiałe są wahania i niekonsekwencje w zachowaniu i decyzjach osoby doświadczającej przemocy, bowiem jest to jeden z objawów doznawanych urazów oraz konsekwencja bycia ofiarą przemocy domowej.

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie opracowany dla Powiatu Jędrzejowskiego ma charakter długofalowy. Zaplanowane w Programie zadania obejmują lata 2020 – 2025, wynikają bezpośrednio z obowiązujących aktów prawnych i są przeznaczone do realizacji przez szereg instytucji w gminach i w powiecie. Wobec powyższego, w miarę potrzeb i sytuacji społecznej oraz z powodu zmian w obowiązującym prawie mogą ulegać korektom i udoskonaleniom.

II. CHARAKTERYSTYKA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE

1. Definicje.

Przy definiowaniu zjawiska przemocy, teoretycy i praktycy, zajmujący się zarówno badaniem, jak i przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, zwracają uwagę na wspólnie występujące elementy. A mianowicie: występowanie przemocy w relacjach z bliskimi zawsze dotyczy sytuacji nierównego układu sił, wykorzystania władzy i siły fizycznej przez silniejszego nad słabszym. Nie ma tu miejsca na podmiotowość - obie strony traktują się przedmiotowo, spoiwem związku jest lęk ofiary oraz manipulowanie tym lękiem przez sprawcę w celu jej kontrolowania i posiadania (bez liczenia się z prawami, potrzebami i pragnieniami osoby krzywdzonej).¹

Irena Pospiszyl wskazuje na dwa warunki, które muszą zaistnieć jednocześnie, aby można było mówić o przemocy: po pierwsze, przemoc musi służyć realizacji celów sprawcy, po drugie przemoc jest wtedy, gdy istnieje nierównowaga sił, jest nadużyciem przewagi fizycznej lub społecznej, po to aby wymusić na drugim człowieku określone zachowanie. Autorka przemocą określa wszystkie „nieprzypadkowe akty naruszające osobistą wolność jednostki, które przyczyniają się do fizycznej albo psychicznej szkody drugiego człowieka i które wykraczają poza społeczne normy wzajemnych kontaktów międzyludzkich”.²

Zapis art. 2 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie zawiera bardzo szczegółową i wyczerpującą definicję przemocy. W świetle cytowanej ustawy przemoc to „jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób [...] (małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca we wspólnym pożyciu, a także inna osoba wspólnie zamieszkująca lub gospodarująca - art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny - Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodującą szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.³

W polskiej literaturze psychologicznej popularna i powszechnie cytowana jest definicja opracowana przez Jerzego Mellibrudę (1998), który określa przemoc jako „działania lub rażące zaniechania dokonywane przez jednego z członków rodziny przeciwko pozostałym, wykorzystujące istniejącą lub stworzoną przez okoliczności przewagę sił lub władzy i powodujące u ich ofiar szkody lub cierpienie godzące w ich prawa lub dobra osobiste, a w szczególności w ich życie i zdrowie (fizyczne lub psychiczne)”.⁴ Jest to definicja wielowymiarowa i zwracająca uwagę, że przemoc może przejawiać się nie tylko w działaniu, ale też w jego zaniechaniu.

1

W. Badura – Madej, *Wybrane zagadnienie interwencji kryzysowej*, Warszawa 1996, s. 118.

2 I. Pospiszyl, *Razem przeciwko przemocy*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 1999, s. 16

3 Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tj. Dz.U z 2015 r., poz. 1390 z późn. zm.)

4 D. Rode, *Psychologiczne i relacyjne wyznaczniki przemocy domowej. Charakterystyka sprawców*, wyd. Suprema Lex, Kraków 2018, s. 10.

Definicja Rady Europy (1986 r.) określa jako przemoc „każde działanie jednego z członków rodziny lub zaniechanie, które zagraża życiu, cielesnej i psychicznej integralności lub wolności innego członka rodziny bądź poważnie szkodzi rozwojowi jego (jej) osobowości”.⁵

W 2011 r. w Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (traktat Rady Europy nr 210, Sztambuł, 11 maja 2011 r.) uściślono, że termin *przemoc domowa* oznacza „wszelkie akty przemocy fizycznej, seksualnej, psychicznej lub ekonomicznej w rodzinie lub w domu albo między byłymi lub obecnymi małżonkami bądź partnerami, bez względu na to, czy sprawca dzieli lub dzielił to samo miejsce zamieszkania z ofiarą”.⁶ Natomiast *przemoc wobec kobiet* rozumiana jest jako „naruszenie praw człowieka i jako forma dyskryminacji kobiet oraz oznacza wszelkie akty przemocy uwarunkowanej płcią, które prowadzą lub mogą prowadzić do krzywdy fizycznej, seksualnej, psychicznej lub ekonomicznej bądź do cierpienia kobiet, w tym groźby takich aktów, przymus lub samowolne pozbawienie wolności w życiu publicznym bądź prywatnym”.⁷

Wszystkie wyżej wymienione definicje uwzględniają trzy zasadnicze kryteria: rodzaj zachowania sprawcy, jego intencje i skutki przemocy u osób jej doświadczających.

Ponadto, wśród kryteriów pozwalających odróżnić przemoc od innych form ludzkich działań i zaniechań wymienia się:

- **intencjonalność sprawcy** - jest zamierzonym działaniem ukierunkowanym na ofiarę
- **celowość działania sprawcy** - nie są to przypadkowe działania, czy będące zbiegiem nieszczęśliwych wypadków, lecz zaplanowane, mające na celu kontrolowanie ofiary i jej podporządkowanie;
- **powoduje cierpienie i ból** – sprawca podejmuje zachowania krzywdzące drugą osobę, naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody, doświadczanie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony
- **wynika z działania człowieka** – działanie lub zaniechanie działań jest dokonywane przez jednego członka rodziny przeciwko pozostałym.
- **nierównowaga sił** – wykorzystuje przewagę siły, uniemożliwiając samoobronę, opiera się na władzy i kontroli,
- **narusza prawa i dobra osobiste** - sprawca wykorzystując przewagę siły, ogranicza podstawowe potrzeby niezbędne do prawidłowego funkcjonowania (fizjologiczne, bezpieczeństwa) oraz narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykliwości fizycznej, godności, szacunku, itd.), łamie prawo oraz społecznie konstruktywne normy i zasady dotyczące kontaktów międzyludzkich;
- **wykorzystuje mity i stereotypy** – dla usprawiedliwienia swoich negatywnych zachowań używa i odwołuje się do destrukcyjnych i patologicznych mitów danego środowiska;
- **dynamika przemocy** – przemoc nie ustanie sama z siebie, przemoc nie przerywana narasta.⁸

Z występowaniem zjawiska przemocy w rodzinie wiążą się ściśle pojęcia kryzysu i interwencji kryzysowej.

5 Krajowy Raport Badawczy, *Pomoc i integracja społeczna wobec wybranych grup – diagnoza standaryzacji usług i modeli instytucji*, pod redakcją dr. Hab. Ryszarda Szarfenberga, wyd. „Wrzos”, Warszawa 2011, s. 225.

6 D. Rode, *Psychologiczne i relacyjne wyznaczniki przemocy domowej...*, s. 15.

7 Tamże., s. 15-16.

8 Krajowy Raport Badawczy, *Pomoc i integracja społeczna...*, s. 225

Kryzys - według Geralda Caplana - amerykańskiego psychiatry jednego z twórców interwencji kryzysowej), to sytuacja, która powstaje wtedy, gdy jakaś osoba na drodze do osiągnięcia ważnych celów życiowych napotyka przeszkody i nie jest w stanie tych przeszkód przezwyciężyć za pomocą dotychczasowych metod rozwiązywania problemów. Kryzys powoduje, iż osoba traci równowagę w jakiej się znajduje i wchodzi w stan braku równowagi i dezorganizacji. Osoba przeżywająca taki stan, ze względu na ograniczenie bądź wyczerpanie własnych możliwości rozwiązania problemu, wymaga pomocy z zewnątrz, czyli interwencji kryzysowej.⁹

Interwencja kryzysowa - potoczne rozumienie oznacza włączanie się, wtrącanie się w jakąś sprawę; wywieranie wpływu na kogoś w jakiejś sprawie w celu uzyskania określonego efektu (Słownik Wyrazów Obcych PWN 1999). W kontekście występowania przemocy interwencją kryzysową określa się wszelkie podejmowane działania wobec osoby przeżywającej kryzys psychologiczny, mające na celu zapewnienie wsparcia emocjonalnego, poczucia bezpieczeństwa i zredukowanie lęku. Interwencją są więc zarówno długofalowe oddziaływania psychologiczne mające na celu przywrócenie równowagi osobie w kryzysie, jak również działania doraźne, krótkoterminowe, zmierzające do udzielenia natychmiastowej pomocy, tj. udzielenie schronienia, odizolowanie od sprawcy, udzielenie doraźnej pomocy psychologicznej, prawnej, socjalnej, a także umieszczenie w szpitalu, podawanie leków, zorganizowanie grupy wsparcia, praca socjalna.¹⁰

Ustawa o pomocy społecznej w art. 47 ust. 1 definiuje interwencję kryzysową jako zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin, będących w stanie kryzysu. Celem interwencji kryzysowej jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a w konsekwencji zapobieganie przejściu kryzysu w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej, kiedy to osoba nie będzie w stanie wypełniać swoich obowiązków i ról społecznych. Przy czym wsparcie to udzielane jest przy wykorzystaniu zasobów i możliwości danej osoby, zgodnie z nadrzędną zasadą pomocy społecznej określoną w art. 3 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej – wspieranie osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb oraz podejmowania działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. W świetle cyt. ustawy interwencją kryzysową są również świadczenia pomocy społecznej o charakterze niepieniężnym (art. 36 pkt 2h ustawy).¹¹

W interwencji kryzysowej istotne jest empatyczne, a zarazem praktyczne odpowiedzenie na potrzeby osoby w kryzysie.

Podstawowe kroki postępowania interwencyjnego:

- 1 etap – przyjęcie zgłoszenia o stosowaniu przemocy w rodzinie
- 2 etap – zdefiniowanie problemu
- 3 etap – zapewnienie bezpieczeństwa (główne zadanie w procesie interwencji, w sytuacji wystąpienia przemocy tzw. „gorącej” bardzo często stosowane jako pierwsze działanie)
- 4 etap – wspieranie.

Działanie interwencyjne wobec osoby doświadczającej przemocy w rodzinie, jak i osób stosujących przemoc podejmuje się w oparciu o procedurę „Niebieskiej Karty”¹², nawet bez zgody osoby pokrzywdzonej. Ponieważ przemoc jest przestępstwem ściganym z oskarżenia publicznego.

9 Materiały szkoleniowe Studium Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Instytut Psychologii Zdrowia, Warszawa 2002.

10 Tamże.

11 Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2019 r., poz. 1501 z późn. zm.)

12 „Niebieska Karta” to ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie (art. 9d ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie) w: *Zasady postępowania interwencyjnego w sytuacji występowania przemocy w rodzinie. Wskazówki dla osób realizujących te zadania*, Wojewoda Świętokrzyski, Kielce 2012, s. 6 – 16.

2. Rodzaje i typy przemocy domowej.

Ze względu na relacje łączące członków rodziny możemy wyodrębnić następujące **typy przemocy**:

- przemoc, której sprawcami są dorośli: tj. przemoc wobec partnerki/a, przemoc wobec dziecka;
- przemoc, której sprawcami są dzieci: przemoc wobec rodziców, przemoc wobec rodzeństwa;
- przemoc, której sprawcami mogą być dorośli i dzieci: tj. przemoc wobec osób w podeszłym wieku lub osób niepełnosprawnych.¹³

Ze względu na obszar, w którym występuje przemoc lub w który jest wymierzona, wyróżniamy następujące **rodzaje przemocy**:

- **Przemoc fizyczna** – w swej czynnej postaci przybiera działania bezpośrednie z użyciem siły, których rezultatem jest nieprzypadkowe zranienie, np. popychanie, obezwładnienie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, bicie otwartą ręką, pięścią lub przedmiotami, duszenie, oblewanie wrzątkiem lub substancjami żrącymi, użycie broni. Forma bierna przemocy fizycznej przejawia się w zakazach mówienia, chodzenia, załatwiania potrzeb fizjologicznych lub zamknięciu osoby doznającej przemocy w areszcie domowym.
- **Przemoc psychiczna** – to działanie prowadzące do zniszczenia pozytywnego obrazu własnej osoby, wykorzystujące różnorodne mechanizmy psychologiczne, np. wyśmiewanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie, narzucanie własnych poglądów, ciągła krytyka, kontrolowanie, ograniczanie kontaktów z innymi ludźmi, stosowanie groźb, szantażowanie. Przemoc psychiczna może polegać również na niszczeniu przedmiotów mających wartość dla osoby poniżanej. Przemoc psychiczna nie pozostawia śladów widocznych „gołym okiem”, nie ma dla niej skali, aby można było ustalić rozmiar krzywdzenia psychicznego.
- **Przemoc seksualna** – to zmuszenie osoby (ofiary) do aktywności seksualnej wbrew jej woli, bez pytania o jej zgodę, jak również w sytuacji, gdy obawia się odmówić sprawcy. Przymus polega na bezpośrednim użyciu siły fizycznej przez sprawcę, na groźbach użycia siły lub emocjonalnym szantażu. W przypadku dzieci częściej używa się określenia dziecko wykorzystywane seksualnie. Dziecko wykorzystywane seksualnie to każda jednostka ludzka w wieku bezwzględnej ochrony, którą osoba dojrzała seksualnie naraża na jakąkolwiek aktywność natury seksualnej, której intencją jest seksualne zaspokojenie osoby dorosłej. W Polsce określono ten wiek na 15 lat. Oznacza to, że każdy kontakt o charakterze seksualnym osoby dorosłej z osobą poniżej 15 roku życia jest wykorzystaniem seksualnym, nawet, jeśli dziecko wyraziło zgodę na kontakt seksualny.
- **Przemoc ekonomiczna** – działanie mające na celu doprowadzenie do całkowitego uzależnienia finansowego ofiary od sprawcy. Przykładem przemocy ekonomicznej jest odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie ofierze podjęcia pracy, niezaspokojenie podstawowych potrzeb materialnych rodzinie, okradanie, zmuszanie do zaciągania kredytów bądź pożyczek wbrew woli np. współmałżonka.

13 Krajowy Raport..., s. 225.

- **Zaniedbanie** – zjawisko społeczne, które odnosi się w szczególności do relacji dziecko – rodzic. Charakteryzuje je niezaspokajanie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych dziecka oraz brak zapewnienia właściwej uwagi i troski rodzicielskiej.¹⁴

Zestawienie dwóch kryteriów klasyfikacyjnych przedstawia poniższa tabela.¹⁵

Tabela nr 1: Klasyfikacja przemocy w rodzinie.

Formy przemocy	Przemoc fizyczna	Przemoc psychiczna	Przemoc seksualna
Aktywne nadużycie	- obrażenia, które nie są skutkiem wypadku - niewolenie z użyciem siły i uwięzienie	- poniżanie - nadużycia emocjonalne - pozbawienie środków materialnych	- kazirodztwo - napad i gwałt
Bierne zaniedbanie	- brak opieki zdrowotnej - fizyczne zaniedbanie	- nieokazywanie uczuć - lekceważenie emocjonalne - lekceważenie potrzeb materialnych	- brak należytej opieki - prostytutcja

3. Cykl przemocy.

Przemoc domowa zazwyczaj nie jest jednorazowym aktem agresji, jest procesem długotrwałych zmian zachodzących w relacji między sprawcą a ofiarą, trwającym nieraz wiele lat, prowadzącym do stopniowego zniewalania ofiary i całkowitego uzależnienia od sprawcy. Cechą charakterystyczną zjawiska jest tendencja do powtarzania się pewnych prawidłowości nazwanych cyklem przemocy. W cyklu przemocy obserwuje się następujące po sobie fazy:

- **Faza narastającego napięcia** – jest to początek cyklu, charakteryzuje się on wzrostem napięcia i natężeniem sytuacji konfliktowych.
- **Faza ostrej przemocy** – następuje wybuch gniewu i wyładowanie agresji na ofierze. W tej fazie najczęściej dochodzi do interwencji, ofiary pod wpływem silnych emocji spowodowanych doznana krzywdą decydują się wezwać pomoc, złożyć zawiadomienie na policję, podjąć inne działania.
- **Faza miodowego miesiąca** – jest to faza skruchy ze strony sprawcy, okazywania żalu, miłości. Sprawca obiecuje poprawę, deklaruje, że nigdy się to nie powtórzy, jest miły i troskliwy. Ofiara wbrew zdrowemu rozsądkowi i wcześniejszym doświadczeniom wierzy sprawcy, ponieważ pragnie by to była prawda. W tej fazie wycofuje się z wcześniej podjętych działań, rezygnuje z pomocy, wycofuje skargi. Stopniowo sprawca przestaje być miły, napięcie ponownie narasta i faza kończy się nawrotem przemocy spowodowanym wzrostem napięcia.

Wraz z upływem czasu faza miodowego miesiąca ulega skróceniu, a akty przemocy stają się coraz bardziej brutalne i niebezpieczne dla ofiary.¹⁶

14 Materiały ze szkolenia pt.: *Wsparcie budowania zintegrowanej polityki społecznej w regionie – zadania oraz działalność Zespołów interdyscyplinarnych* zorganizowanego przez ROPS UM Woj. Świętokrzyskiego w ramach realizowanego projektu „Edukacja receptą na lepsze jutro”, s. 9 – 10.

15 Krajowy Raport, s. 226.

16 Materiały ze szkolenia: *Wsparcie...*, s. 9.

4. Skutki przemocy.

Charakteryzując zjawisko przemocy w rodzinie należy zwrócić uwagę na jej negatywne skutki.

Przemoc w rodzinie jest niewątpliwie najgorszym rodzajem przemocy, ponieważ sprawcą jest najbliższa osoba – członek rodziny, a naturalnym środowiskiem życia człowieka jest właśnie rodzina. To w niej człowiek rodzi się, wychowuje, dojrzewa, w niej kształtuje własną osobowość. Nie zawsze jednak to środowisko spełnia należycie swoje podstawowe funkcje. Nie dla wszystkich dom rodzinny jest azylem, w którym panuje miłość, ciepło, bezpieczeństwo i wzajemne zaufanie. Osoby uwikłane w sytuację przemocy w rodzinie: osoby doświadczające przemocy, sprawcy oraz świadkowie przemocy (a więc wszyscy członkowie rodziny) ponoszą szkody o charakterze indywidualnym. Dzieci, jak również osoby dorosłe mogą ponieść śmierć w wyniku aktu przemocy, mogą doznać urazów fizycznych lub trwałego kalectwa. Skutkiem przemocy mogą być również zaburzenia zdrowia fizycznego i psychicznego, uzależnienie od substancji psychoaktywnych, trudności w funkcjonowaniu w różnych rolach społecznych, bezrobocie, ubóstwo i bezdomność.

W wyniku doświadczenia przemocy, może dojść do utrwalenia pewnego charakterystycznego typu reakcji, nazwanej **zespół stresu pourazowego (PTSD)**, polegającej na ciągłym powracaniu i przeżywaniu sytuacji traumatycznej, albo odwrotnie na wypieraniu jej z pamięci, niemożności przypomnienia sobie faktów, całkowitego wycofania i obojętności. W efekcie pojawia się **zjawisko tzw. wyuczonej bezradności**, które bardzo utrudnia udzielenie pomocy takiej osobie.¹⁷

Na uwagę zasługuje fakt, iż przemoc w rodzinie dotyka nie tylko tych, którzy bezpośrednio jej doznają. Dzieci wychowywane w rodzinie, w której jeden z rodziców stosuje przemoc wobec drugiego rodzica, nie mają zaspokojonej podstawowej potrzeby psychologicznej, jaką jest potrzeba bezpieczeństwa. To sprawia, że często występują u nich między innymi zaburzenia emocjonalne, depresje, zaburzenia zachowania.

Dorośli, którzy jako dzieci doświadczyli przemocy w rodzinie (fizycznej albo psychicznej) mają niską samoocenę, nie akceptują siebie. Często mają trudności z funkcjonowaniem w roli rodzica, a to sprawia, że przenoszą nierozwiązane problemy osobowościowe, a często również negatywne wzorce zachowania, np. krytykowanie albo zachowania agresywne, do swojej rodziny. W związku z tym, ich dzieci doświadczają tych samych, co oni jako dzieci negatywnych emocji i skutków przemocy. Mogą mieć różnego rodzaju problemy (zaburzenia koncentracji uwagi, zaburzone kontakty z rówieśnikami, nieufność, fobie, zaburzenia snu, ucieczki z domu, uzależnienia itp.). W ten sposób krąg osób bezpośrednio dotkniętych przemocą rozszerza się również na następne pokolenia.

Seksualne wykorzystywanie dzieci oprócz urazów fizycznych niesie ze sobą bardzo poważne konsekwencje emocjonalne, poznawcze i behawioralne w postaci: fobii, lęków, koszmarów nocnych, nerwic, nieadekwatnych do wieku zachowań seksualnych dziecka, zachowań masturbacyjnych, zachowań agresywnych, nadpobudliwości ruchowej, nieuzasadnionego poczucia winy i krzywdy. Dorośli, którzy w dzieciństwie byli ofiarami przemocy seksualnej cechują się niższą samooceną, mają większą skłonność do sięgania po alkohol i narkotyki oraz skłonność do depresji i zaburzeń świadomości. Czasami może pojawić się u ofiary przemocy seksualnej tzw. **syndrom sztokholmski**, czyli paradoksalna reakcja, charakteryzująca się pewnego rodzaju fascynacją, uzależnieniem od sprawcy, u którego ofiara szuka pomocy.

¹⁷ Tamże, s.10.

U dzieci zaniedbywanych kształtuje się silne poczucie winy i krzywdy, a także wstydu i inności. Stąd kłopoty w kontaktach z rówieśnikami. Bardzo często dochodzi u tych dzieci do zahamowania rozwoju psychicznego. Charakterystyczny jest również brak prawidłowych nawyków żywieniowych oraz higienicznych, zarówno odnośnie własnej osoby, jak i otoczenia. Dzieci zaniedbywane są niedożywione, źle ubrane, często nieadekwatnie do pogody i pory roku. Poza tym, charakteryzuje je bierność i apatia. Dorośli zaniedbywani w dzieciństwie zazwyczaj przenoszą wzory i zachowania do swoich rodzin. Sami zaniedbują swoje dzieci, nie zaspokajają ich podstawowych potrzeb, **tzw mechanizm błędnego koła**.¹⁸

Przemoc w rodzinie niesie również za sobą skutki społeczno - ekonomiczne. Destrukcyjna siła niszczy cały system rodzinny, rozsadza go od środka, odbiera poczucie bezpieczeństwa i możliwość prawidłowego rozwoju najmłodszym członkom rodziny. Niesie ze sobą ryzyko dziedziczenia przez dzieci zachowań przemocowych i powielania ich w dorosłym życiu. Niezwalczana przemoc przybiera na sile, utrwała się i eskaluje niosąc negatywne konsekwencje dla uwikłanych w nią rodzin i dla całego społeczeństwa. Ponosi je każdy członek społeczeństwa, który spotyka się z problemem przemocy, czy to na drodze zawodowej (podejmując interwencje), czy prywatnej. Skutki ekonomiczne, związane z systemowym wsparciem osób uwikłanych w przemoc obrazuje lista instytucji, które w sposób bezpośredni, lub pośredni zajmują się problemem przemocy w rodzinie: policja, placówki służby zdrowia, pomoc społeczna, placówki oświatowe, zakłady karne, areszty śledcze, Ministerstwo Sprawiedliwości, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Administracji i Spraw Wewnętrznych, jednostki samorządu terytorialnego wszystkich szczebli, a wreszcie organizacje pozarządowe, Zakład Ubezpieczeń Społecznych i Pracodawcy, czyli w efekcie całe państwo.¹⁹

5. Rola stereotypów w kwestii przemocy domowej.

Mity i stereotypy to kulturowo zakorzenione, często bardzo silne i często ponadczasowe przekonania gromadzące wiedzę i sposób rozumienia różnych wydarzeń danej społeczności.

Niestety wiele stereotypów i mitów funkcjonujących w polskiej kulturze sprzyja przemocy w rodzinie, poprzez usprawiedliwianie jej i postulowanie powstrzymywania się od reakcji osób z zewnątrz.

Przemoc domowa przez wiele lat nie była w Polsce nazywana po imieniu. Używano różnych określeń, takich jak: „nieporozumienia małżeńskie”, „awantury domowe”, „kłótnie domowe” itp. Powszechnie wiadomo, że ludzie doświadczają trudnych chwil w małżeństwie lub borykają się z problemami wychowawczymi swoich dzieci, ale niekiedy błędnie oceniamy, że ludzie powinni radzić sobie sami i że nie należy wtrącać się w „sprawy rodzinne”. Tak więc, gdy pojawia się określenie „awantura domowa”, to rodzą się wątpliwości, czy jest to sytuacja, która wymaga interwencji osób z zewnątrz, policji lub innych instytucji.

Mity na temat przemocy w rodzinie:

1. „Przemoc w rodzinie to prywatna sprawa, nikt nie powinien się wtrącać”.

Nieprawda: Należy pamiętać, że: przemoc, wykorzystywanie, bicie, krzywdzenie osób bliskich jest takim samym przestępstwem, tak samo groźnym i podlegającym karze przy zastosowaniu tych

¹⁸ Tamże, s. 21-24.

¹⁹ www.parpa.pl albo www.niebieska linia.pl/index.php

samych przepisów, jak w przypadku przemocy wobec osób obcych. Fakt zawarcia małżeństwa, czy mieszkanie pod jednym dachem nie stanowi okoliczności zezwalającej agresorowi na przemoc, ani nie znosi odpowiedzialności za popełnianie czynów karanych przez prawo.

2. „Policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych.”

Nieprawda: Przemoc domowa nie jest tylko i wyłącznie sprawą rodzinną, jest przestępstwem ściganym przez prawo. Policja jest powołana dla ochrony bezpieczeństwa osób, zapobiegania popełnianiu przestępstw i ma obowiązek ścigania sprawców przestępstw bez względu na to, czy ofiara jest członkiem rodziny sprawcy, czy nie.

3. „Ofiary przemocy w rodzinie akceptują przemoc”.

Nieprawda: Osoby doświadczające przemocy domowej zawsze próbują się bronić, ich działania są jednak mało skuteczne. Wypróbowują różne, często nieracjonalne strategie obronne, które w konsekwencji powodują nasilenie przemocy. Ponadto mają wpojone różne przekonania i „prawdy” na temat życia rodzinnego i małżeńskiego:

- „*Każdy powinien nieść swój krzyż*”, „*Taki mój los*”, „*Jak mąż żony nie bije, to jej wątroba gnije*”

Przekonanie, że tak już musi być. Pogodzenie z rolą ofiary. Ofiara przystosowuje się do zaistniałej sytuacji, nie przeciwstawia się jej, nie walczy o swoje prawa.

- „*Nie kalaj swojego gniazda*”, „*Każdy powinien pracć brudy w swoim domu*”, „*Nie mów nikomu, co się dzieje w domu*”

Tzw. zmowa milczenia, kulturowe przyzwolenie na przemoc, chronienie sprawcy. Udawanie, że problem nie istnieje. Zaprzeczanie problemowi.

4. „Gdyby naprawdę ofiara cierpiała odeszłaby od sprawcy.”

Nieprawda: Ofiary naprawdę cierpią, nikt nie lubi być bitym i poniżanym. To, że ofiary nie odchodzą od sprawcy wynika zwykle z ich zależności od sprawcy, z trudności mieszkaniowych, z przekonań religijnych odnośnie małżeństwa oraz z nacisków, jakim są poddawane ze strony sprawcy, a także rodziny, kolegów, sąsiadów. Brak zrozumienia i wsparcia ze strony najbliższego otoczenia, które naciska na ofiarę, aby tkwiła w chorym związku i godziła się na przemoc, powoduje, że ofiara zostaje powtórnie zraniona, dochodzi do tzw. *zjawiska wiktylizacji*, które powoduje, że ofiara wycofuje się, przestaje walczyć i zaczyna biernie godzić się na wszystko, popada w apatię, ucieka w chorobę, może popełnić samobójstwo, itp.

5. „Przemoc zdarza się tylko w rodzinach z marginesu społecznego.”

Nieprawda: badania niezbicie dowodzą, że przemoc występuje we wszystkich grupach społecznych, niezależnie od poziomu wykształcenia, czy sytuacji materialnej.

6. „Przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol.

Nieprawda: Uzależnienie od alkoholu, albo od innej substancji psychoaktywnej nie zwalnia od odpowiedzialności za czyny dokonywane pod ich wpływem. Alkohol, czy inne środki odurzające jedynie ułatwiają stosowanie przemocy. Sprawcy bardzo często upijają się po to, aby znęcać się nad swoimi bliskimi, by potem usprawiedliwiać swoje zachowania stanem nietrzeźwości, celem uniknięcia odpowiedzialności.

7. „Przemoc jest wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiar.”

Nieprawda: Przemoc to nie tylko działania pozostawiające siniaki, złamania, czy oparzenia, (czyli przemoc fizyczna), przemocą są także: poniżanie, wyśmiewanie, obelgi, grożenie, zastraszanie (przemoc psychiczna), zaniedbania i zaniechania (zarówno w stosunku do dzieci, jak i osób dorosłych – starszych lub niepełnosprawnych) oraz zmuszanie do określonych, nieakceptowanych przez drugą osobę (lub nieodpowiednich do wieku) zachowań seksualnych.

8. „Jeśli ktoś jest bity to znaczy, że na to zasłużył”

Nieprawda: Nikt nie zasługuje na bicie, krzywdzenie, maltretowanie bez względu na to co zrobił, czy powiedział. Nikt nie ma prawa znęcać się nad drugą osobą, bić ją albo poniżać. Bardzo często sprawcy, w taki sposób właśnie tłumaczą swoje zachowanie ofierze, próbują przerzucić na nią odpowiedzialność za swój czyn: „To twoja wina, to przez ciebie tak musiałem się zachować.”, „To dlatego, że ty coś zrobiłaś (albo czegoś nie zrobiłaś)”. Za przemoc odpowiedzialny jest wyłącznie sprawca, nigdy ofiara.

9. „To był jednorazowy incydent, który się nie powtórzy.

Nieprawda: Przemoc domowa rzadko jest jednorazowym incydem. Jeżeli nie zostaną podjęte stanowcze działania wobec sprawcy - przemoc się powtórzy. Policja zwykle jest wzywana w ekstremalnych sytuacjach, gdy przemoc ma już długą historię. Należy pamiętać, że przemoc sama się nie skończy. Ofiara potrzebuje pomocy z zewnątrz – interwencji. Sama sobie nie poradzi. Natomiast przedłużające pozostawanie sytuacji przemocy tylko bardziej ją wyniszczy i doświadczy oraz wydłuży drogę do wychodzenia z przemocy. A nawet, w skrajnych wypadkach może doprowadzić ją do kalectwa lub do śmierci.

10. „Gwałt w małżeństwie nie istnieje”.

Nieprawda: Gwałtem jest zawsze doprowadzenie innej osoby dorosłej do poddania się lub wykonania czynności seksualnej wbrew jej woli, stosując przemoc, groźbę bezprawną lub podstęp (patrz art. 168 k.k.) i nigdzie nie jest napisane, że nie dotyczy to osób bliskich napastnika. Każdy ma prawo do decydowania o swoim życiu intymnym, akt ślubu nie odbiera tego prawa, ani nie uprawnia agresora do wymuszania nieakceptowanych lub niechcianych przez partnera zachowań seksualnych.

11. „Osoby używające przemocy muszą być chore psychicznie”.

Nieprawda: Nie ma bezpośredniego związku między przemocą a chorobą psychiczną. Przemoc jest demonstracją siły i chęcią przejęcia całkowitej kontroli i władzy nad drugą osobą. Jest zachowaniem wyuczonym, którego po zastosowaniu pewnych technik można oduczyć.²⁰

Powyżej przytoczone mity i stereotypy uświadamiają nam, jak bardzo w naszym społeczeństwie przemoc wrosła w życie rodzinne, jak bardzo wiele jest usprawiedliwień i jak duże jest przyzwolenie kulturowe na występowanie przemocy. Na szczęście, dzięki coraz liczniejszym akcjom uświadamiającym mechanizm działania przemocy i kampaniom na rzecz jej przeciwdziałania, zaczynają się zmiany w świadomości coraz szerszej rzeszy ludzi.

²⁰ http://www.parpa.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=78&Itemid=11

6. Czynniki ryzyka przemocy.

Czynniki ryzyka zachowań przemocowych – zwiększają prawdopodobieństwo wystąpienia przemocy, ale nie stwierdzono między nimi a przemocą w rodzinie zależności przyczynowo-skutkowej, można mówić jedynie o współwystępowaniu tych zjawisk.

Do najczęściej wymienianych czynników ryzyka wystąpienia zachowań przemocowych zaliczane są:

– **nadużywanie alkoholu i uzależnienia od innych substancji psychoaktywnych** (badania dowodzą, że prawdopodobieństwo wystąpienia przemocy w rodzinach z problemem alkoholowym jest dwukrotnie większe niż w rodzinach, w których problem alkoholowy nie występuje). Nadużywanie alkoholu (narkotyków lub leków) zazwyczaj doprowadza do kłopotów w pracy, w efekcie następuje pogorszenie sytuacji finansowej, bezrobocie i pogorszenia się relacji pomiędzy partnerami. Około 60% pacjentów leczenia odwykowego przyznaje, że ma problemy związane z przemocą wobec najbliższych. Warto jednak podkreślić, że nadużywanie alkoholu nie jest ani koniecznym, ani wystarczającym warunkiem stosowania przemocy. Obecny stan badań wskazuje na to, że nie ma związku przyczynowo-skutkowego między przemocą a alkoholem, ale można mówić o współwystępowaniu tych zjawisk. Uzależnienie od alkoholu nie zwalnia z odpowiedzialności za popełnione czyny, mimo że sprawcy często wykorzystują fakt bycia nietrzeźwym jako usprawiedliwienie swojego zachowania.

– **środowisko społeczne** – a właściwie stres związany z aktualną sytuacją socjalno-ekonomiczną rodziny stanowi istotny czynnik sprzyjający występowaniu przemocy. Bezrobocie, problemy finansowe, mieszkaniowe czy zdrowotne, a także nawarstwianie się różnych problemów może wywoływać frustrację. To z kolei może sprzyjać pojawieniu się przemocy w rodzinie. W świetle badań przeprowadzonych przez CBOS, Polacy wskazują brak pieniędzy jako główną przyczynę konfliktów w rodzinie.

– **dziedziczenie wzorca przemocy** – przekazywanie zachowań przemocowych z pokolenia na pokolenie. Dzieci wychowujące się w rodzinach, w których krzywdzi się bliskich, przyswajają sobie zachowania dorosłych, których są świadkami lub ofiarami. Uczą się, że przemoc to najlepszy i najbardziej skuteczny sposób rozwiązywania konfliktów. Badania pokazują, że 40% sprawców przemocy skazanych przez sąd za znęcanie się nad rodziną było ofiarami przemocy w dzieciństwie, a 65% twierdziło, że było świadkami przemocy - relacje między ich rodzicami były złe i pełne konfliktów (D. Rode „Psychologiczne uwarunkowania przemocy w rodzinie”). Istnieje jednak grupa osób stosujących przemoc, które nie były ofiarami ani świadkami przemocy a mimo to krzywdzą swoich bliskich.

– **normy społeczne i kulturowe** - przemoc w rodzinie jest skutkiem wielowiekowego, społecznego przyzwolenia na krzywdzenie osób najbliższych, w szczególności kobiet i dzieci. W wielu środowiskach akceptuje się bicie i stosowanie kar cielesnych jako skutecznych środków wychowawczych. Przy czym, panuje przekonanie o dominującej roli mężczyzny w rodzinie. Tutaj dochodzą do głosu mity i stereotypy na temat przemocy domowej – głęboko zakorzenione przekonanie, że wszystko, co się dzieje w rodzinie należy do sfery prywatności, z jednej strony wywołuje poczucie bezkarności sprawcy i bezradności ofiary, a z drugiej – objawia się niechęcią osób z zewnątrz do ingerowania w „cudze sprawy rodzinne”. Badania pokazują, że przemoc wobec członków rodziny jest społecznie bardziej akceptowana i tolerowana niż stosowanie jej wobec obcych.²¹

21 [Www.parpa.pl](http://www.parpa.pl).

III. PRAWO WOBEC PRZEMOCY.

1. Podstawowe akty prawne

Każdemu społeczeństwu do prawidłowego jego funkcjonowania potrzebne są prawidłowo ukształtowane jednostki. Stąd każde społeczeństwo jest zainteresowane stworzeniem i prowadzeniem właściwej polityki rodzinnej, rozumianej jako całokształt działań podejmowanych przez państwo, samorządy terytorialne, organizacje pozarządowe i inne podmioty w celu stworzenia odpowiednich warunków dla prawidłowego funkcjonowania rodzin i spełniania przez nie funkcji istotnych, zarówno dla ich członków, jak i dla całego społeczeństwa.

W związku z tym, od dawna na straży relacji rodzic dziecko stoi państwo, zobowiązane do tego na podstawie zarówno zapisów *Konwencji o prawach dziecka z 1989 r.* (Dz.U.1991, Nr 120, poz. 526) jak i postanowień *ustawy zasadniczej, tj. Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r.* (Dz. U z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.). Zarówno *Konwencja*, jak i *Konstytucja* gwarantują tzw. prawa rodzicielskie i stanowią, iż w pierwszej kolejności za swoje dziecko odpowiadają rodzice (art. 18 Konwencji i art. 48 Konstytucji), a państwo pełni rolę wspierającą w funkcjonowaniu i wypełnianiu przez rodziców ich roli opiekuńczej wobec dzieci. W tym kontekście odpowiedzialność państwa ma *charakter subsydiarny*. Oznacza to, że w sytuacjach, gdy z różnych powodów jest zagrożone dobro dziecka, bo rodzice nie mogą (z powodu np. śmierci lub choroby, czy wyjazdu za granicę), albo nie potrafią (z powodu niezaradności życiowej), czy też nie powinni (z powodu patologii lub występującej przemocy wobec dziecka, w tym rażącego zaniedbywania swoich obowiązków rodzicielskich), sprawować bezpośredniej opieki nad swoim dzieckiem, państwo jest zobowiązane do „*zapewnienia dziecku takich dóbr, których rodzice zapewnić mu nie mogą*”, poprzez ustanowienie opiekuna prawnego lub umieszczenie dziecka w innej formie opieki zastępczej - rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej (art. 20 Konwencji), co jest poprzedzone ograniczeniem lub pozbawieniem rodziców władzy rodzicielskiej w stosunku do dziecka, w drodze postępowania sądowego.

Artykuł 19 *Konwencji* zawiera wyraźny nakaz, aby państwo podejmowało „*wszelkie właściwe kroki w dziedzinie ustawodawczej, socjalnej oraz wychowawczej dla ochrony dziecka przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej krzywdy lub nadużyć, zaniedbania bądź niedbałego traktowania lub wyzysku*”. Na podstawie tego zapisu na państwo została nałożona także odpowiedzialność „*za ochronę dziecka przed negatywnymi skutkami konfliktu między jego rodzicami*”.

Artykuł 72 *Konstytucji RP* zapewnia natomiast ochronę podstawowych praw dziecka, tj. prawa do opieki i ochrony zdrowia, zapewnienia szkolnictwa, zabezpieczenia praw socjalnych oraz pomocy udzielonej rodzicom w wykonywaniu ich obowiązków. Wskazuje, że „*dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych*”. Ponadto, każdy obywatel naszego kraju ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony praw dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją.

Obydwa dokumenty zawierają postanowienia zarówno *Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka* uchwalonej prze Zgromadzenie Ogólne ONZ w 1948 r., - która w art. 2 zapewnia każdej osobie, bez względu na rasę, kolor skóry, płeć równe korzystanie ze wszystkich praw i wolności, następnie w art. 3

gwarantuje każdemu człowiekowi prawo do życia i bezpieczeństwa osobistego, natomiast w art. 5 zakazuje poniżającego traktowania - jak i powstałej na jej bazie **Deklaracji Praw Dziecka** (przyjętej 20 listopada 1959 przez Zgromadzenie Ogólne ONZ), zawierającej 10 szczegółowo sprecyzowanych zasad praw dziecka.

Przemoc domowa jest niezaprzeczalnie pogwałceniem fundamentalnych praw człowieka, w tym również praw dziecka.

W Polsce przemoc domowa jest przestępstwem ściganym z różnych artykułów **Kodeksu Karnego**, w zależności od tego, czy ma charakter jednorazowego aktu przemocy, czy powtarza się. Jeżeli przemoc ma charakter ciągły jest kwalifikowana jako **przestępstwo znęcania się nad rodziną – z art. 207 kk** (Dz. U. z 2019 r. poz. 1950 z późn. zm.), który stanowi:

- § 1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat.*
- §2. Jeżeli czyn określony w §1 połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do 10 lat.*
- §3. Jeżeli następstwem czynu określonego w §1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.*

Pomimo, iż w uregulowaniach Kodeksu Karnego przemoc w rodzinie stanowi przestępstwo zagrożone karą pozbawienia wolności, zarówno w praktyce społecznej, jak i prawnej dotychczasowe zapisy zawarte w Kodeksie Karnym okazały się niewystarczające. W związku z tym, w celu zwiększenia skuteczności działań zarówno w kwestii zapobiegania samemu zjawisku przemocy, jak i wobec sprawców przemocy 29 lipca 2005 r. uchwalono **Ustawę o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390 z późn. zm.)**.

Ustawa ta wraz z jej nowelizacją z dnia 10 czerwca 2010 r. oraz zmianami wprowadzonymi innymi ustawami jest obecnie podstawowym dokumentem regulującym wszelkie działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w naszym państwie. Zawiera ona zarówno kompleksową definicję zjawiska przemocy w rodzinie, jak również określa szczegółowo zadania organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego każdego szczebla w zakresie przeciwdziałania przemocy. Reguluje również kwestię zasad postępowania wobec osób doznających przemocy oraz wobec jej sprawców.

Przy czym, dodatkowo ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw w art. 12a) zawiera dokładne wskazówki i rozstrzyga kwestię profilaktyki i bezpośredniej pomocy dzieciom narażonym na występowanie przemocy w rodzinie.²² Ponadto, określa także jasno sposób postępowania zarówno wobec osób dotkniętych, jak i osób stosujących przemoc w rodzinie, nakładając na organy administracji rządowej i samorządowej konkretne obowiązki.

W świetle cyt. Ustawy, **Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego** ma za

²² Ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i niektórych innych ustaw, Dz. U z 2010 r., Nr 125, poz. 842.

zadanie m.in.: zlecanie i finansowanie badań, ekspertyz i analiz dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie, prowadzenie działań promujących podnoszenie świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie, powoływanie i odwoływanie Krajowego Koordynatora Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i przy jego pomocy monitorowanie realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, opracowanie oraz wydawanie (co najmniej raz na dwa lata) wytycznych do prowadzenia szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, opracowywanie i finansowanie programów osłonowych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz finansowe wspieranie programów z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowanych przez: jednostki samorządu terytorialnego, jak i organizacje pozarządowe i inne podmioty (w tym Kościół i związki wyznaniowe), działające na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Na **samorząd wojewódzki** Ustawa nałożyła obowiązek inspirowania i promowania nowych rozwiązań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, organizowania szkoleń dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej, a także opracowywania programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz ramowych programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Wojewoda został zobowiązany do opracowywania materiałów instruktażowych, zaleceń, procedur postępowania interwencyjnego w sytuacjach kryzysowych związanych z przemocą w rodzinie dla osób realizujących te zadania, monitorowania zjawiska przemocy w rodzinie, powoływania i odwoływania Wojewódzkiego Koordynatora Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (który ma za zadanie monitorowanie realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie) oraz sprawowanie nadzoru nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowanych przez samorząd gminny, powiatowy i wojewódzki.

Prokurator Generalny został zobowiązany do opracowywania i wydawania (co najmniej raz na dwa lata) wytycznych dotyczących zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Ustawa, poszerza również katalog zadań własnych gminy o obowiązek tworzenia gminnych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz prowadzenia poradnictwa i interwencji oraz nakazuje powiatom podejmowanie określonych działań korekcyjno-edukacyjnych skierowanych do osób stosujących przemoc.

I tak, w świetle cytowanej ustawy do **zadań własnych gminy** należy:

- 1) opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- 4) tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.²³

²³ Art.6 ust. 2 Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tj. Dz. U. z 2015 r., poz. 1390

Do zadań własnych powiatu należy:

- 1) opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą miejsc w ośrodkach wsparcia;
- 4) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.²⁴

Do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy w szczególności:

- 1) tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) opracowywanie i realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.²⁵

Organy administracji rządowej i samorządowej **mogą zlecać realizację zadań** określonych w ustawie w trybie przewidzianym w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej albo w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (tj. Dz. U. z 2019 r., poz. 688 z późn. zm.).

Nowelizacja Ustawy wprowadza również zmiany w innych aktach prawnych:

– Od 1 sierpnia 2010 r. obowiązują nowe przepisy **Kodeksu Karnego**²⁶ i procedury karnej²⁷, które pozwalają na bardziej skuteczną walkę ze zjawiskiem przemocy w rodzinie i osobami znęcającymi się fizycznie i psychicznie nad bliskimi. Znowelizowane przepisy Kodeksu Karnego mają przede wszystkim na celu umożliwienie *skuteczniejszej izolacji sprawcy przemocy* od jego ofiar. W katalogu środków karnych, które może nałożyć na oskarżonego w wyroku skazującym sąd, obok dotychczasowego obowiązku powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach czy zakazu kontaktowania się z określonymi osobami, pojawiły się także środki w postaci *zakazu zbliżania się do określonych osób* (art. 72 § 1 kk) oraz *nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym* (art. 275a § 1 kpk), a także *nakaz uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno – edukacyjnych* (art. 72 § 1 pkt 6b kk).

– W **Kodeksie postępowania cywilnego** pojawia się również nowa procedura związana z udziałem kuratora sądowego, który w przypadku ponownego popełnienia przestępstwa przez skazanego za przemoc, może złożyć do Sądu wnioski o zarządzenie wykonania kary albo odwołanie warunkowego zwolnienia (art. 12d ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie).

- Nowelizacja ustawy wprowadziła zmiany także w ustawie **Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy**²⁸, przewidujące *zakaz stosowania kar cielesnych* (art. 96 ust 1) przez osoby

z późn. zm.)

24 Art. 6 ust.3 cyt. ustawy

25 Art. 6 ust. 4 cyt. ustawy

26 Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - *Kodeks Karny* (tj. Dz. U. z 2019 r. poz. 1950, 2128 z późn. zm.)

27 Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - *Kodeks postępowania karnego* (tj. Dz. U. z 2018 r. poz. 1987 z późn. zm.)

28 Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. - *Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy* (tj. Dz. U. z 2017 r., poz. 682 z późn. zm.)

wykonujące władzę rodzicielską oraz sprawujące opiekę lub pieczę nad małoletnim. Wprowadzenie powyższego zakazu ma na celu doprowadzić do większej ochrony dzieci poprzez zmianę postawy społeczeństwa i wskazanie innych metod wychowawczych.

- W *Ustawie o pomocy społecznej*²⁹, nowelizacja nałożyła na Wojewodę *obowiązek prowadzenia rejestru placówek poradnictwa specjalistycznego i placówek prowadzących miejsca noclegowe*, które Wojewoda jest zobowiązany corocznie aktualizować i podawać do wiadomości publicznej poprzez ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym i w internecie.

- W *ustawie o Policji*³⁰ dodano art. 15a w brzmieniu: „*Funkcjonariusz Policji ma prawo zatrzymania sprawców przemocy w rodzinie stwarzających bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego w trybie określonym w art. 15.*”

Efektywne współdziałanie organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego powinno zaowocować zwiększeniem skuteczności i dostępności pomocy dla osób uwięzionych w przemoc, zwiększeniem społecznej wrażliwości i zaangażowania w sprawy przeciwdziałania przemocy oraz pogłębianiem wiedzy społeczeństwa o zjawisku przemocy domowej i sposobach radzenia sobie z tym problemem.

Zadania wynikające z Programu będą realizowane na zasadach określonych również w następujących aktach prawnych:

1. **Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2019 r. poz. 2277 z późn. zm.).**
2. **Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tj. Dz.U. z 2019, poz. 511 z późn. zm.)**
3. **Ustawa z dnia 8 marca 1990 r o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2019 r., poz. 506 z późn. zm.)**
4. **Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (tj. Dz. U. z 2019 r., poz. 688 z późn. zm.).**
5. **Ustawa z dnia 30 sierpnia 1991 r o zakładach opieki zdrowotnej (Dz. U. z 2019 r., poz. 1373 z późn. zm.)**
6. **Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno – edukacyjne (Dz. U. z 2011 r., Nr 50, poz. 259)**
7. **Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 marca 2011 r. w sprawie procedury postępowania przy wykonywaniu czynności odebrania dziecka z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie (Dz. U. z 2011 r., Nr 81, poz. 448)**
8. **Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 3 czerwca 2011 r. w sprawie**

29 Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2018 r. poz. 1507 z późn. zm.)

30 Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o policji (tj. Dz. U. z 2019 r., poz. 161 z późn. zm.)

nadzoru i kontroli nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2011 r., Nr 126, poz. 718)

9. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 stycznia 2011 r. w sprawie Zespołu Monitorującego do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (Dz. U. z 2011 r., Nr 28, poz. 146)
10. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”(Dz. U. z 2011 r., Nr 209, poz. 1245)
11. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 22 października 2010 r. w sprawie wzoru zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2010 r., Nr 201, poz. 1334 z późn. zm.);
12. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 25 sierpnia 2016 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego (Dz. U. z 2017 r., poz. 1788).

2. Zadania polskich instytucji i służb społecznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Na podstawie art. 12 ust. 1 znowelizowanej ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, który stanowi, że *osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych lub zawodowych powzięły podejrzenie o popełnieniu ściganego z urzędu przestępstwa z użyciem przemocy w rodzinie niezwłocznie zawiadamiają o tym policję lub prokuratora* oraz na podstawie art. 304 § 2 k.p.k. mówiącego, że *instytucje państwowe i samorządowe, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, są zobowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub policję (...)*, pracownicy instytucji i służb społecznych są zobowiązani do reagowania na przejawy przestępstwa. Zaniechanie tego obowiązku może skutkować odpowiedzialnością karną, zgodnie z art. 231 k.k.

Poniżej przedstawiamy **zadania polskich instytucji i służb społecznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie**, które wynikają bezpośrednio z w/w aktów prawnych.

Policja

Do podstawowych zadań policji należy m.in.:

- ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra.
- inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami pozarządowymi.
- wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców.

Zadania powyższe Policja realizuje poprzez podejmowanie następujących działań:

- interwencja w oparciu o procedurę „Niebieskiej Karty”,
- sporządzenie dokładnego opisu zdarzenia (notatka urzędowa),

- zatrzymanie sprawców przemocy domowej stwarzających w sposób oczywisty zagrożenie dla życia bądź zdrowia ofiar, a także mienia,
- wnioskowanie do prokuratora o zastosowanie środka zapobiegawczego w postaci nakazania oskarżonemu o przestępstwo popełnione z użyciem przemocy opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym,
- wszczęcie postępowania przygotowawczego przeciwko sprawcy przemocy w przypadku zgłoszenia lub stwierdzenia popełnienia przestępstwa,
- zabezpieczenie dowodów popełnienia przestępstwa,
- podjęcie działań prewencyjnych wobec sprawcy przemocy,
- udzielenie informacji ofiarom o możliwości uzyskania pomocy,
- zapewnienia doraźnego bezpieczeństwa ofiarom,
- udostępnienie dokumentacji interwencji policyjnej jako dowodów w sprawie karnej przeciw sprawcy przemocy,
- wyrażenie zgody przez funkcjonariusza policji na zgłoszenie go przez ofiarę na świadka w sprawie sądowej.³¹
- przekazanie informacji o sytuacji rodziny i potrzebie udzielenia jej pomocy organom administracji rządowej i jednostkom samorządu terytorialnego, bądź podmiotom, którym zleciły one realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
 - podejmowanie wspólnie z pracownikiem socjalnym, a także lekarzem, ratownikiem medycznym lub pielęgniarką decyzji o odebraniu dziecka z rodziny, w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie,
 - pouczenie ustne i przekazanie na piśmie informacji o przysługującym rodzicom lub opiekunom prawnym bądź faktycznym dziecka prawie do złożenia przez nich zażalenia do właściwego sądu opiekuńczego na odebranie dziecka (oraz o możliwości złożenia zażalenia za pośrednictwem pracownika socjalnego, bądź policjanta dokonującego odebrania dziecka - niezwłoczne przekazanie zażalenie na zabranie dziecka do właściwego sądu opiekuńczego,
- udział przedstawicieli Policji w posiedzeniach zespołów interdyscyplinarnych oraz w pracach grup roboczych, tworzonych przez zespół³²

Prokuratura

Do zadań prokuratury należy m.in.:

- przyjęcie zgłoszenia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa,
- prowadzenie i nadzorowanie postępowań przygotowawczych,
- występowanie w roli oskarżyciela publicznego przed sądem,
- zatrzymanie podejrzanego o popełnienie przestępstwa,
- współpraca z innymi organami państwowymi, organizacjami społecznymi w zakresie zapobiegania przestępczości,
- udział w posiedzeniach zespołów interdyscyplinarnych oraz w pracach grup roboczych.

Ponadto, w przypadku uzasadnionego podejrzenia, że popełniono przestępstwo prokuratura wspólnie z policją ma obowiązek:

- wszcząć postępowanie przygotowawcze mające na celu sprawdzenie, czy faktycznie popełniono

³¹ <http://www.niebieskalinia.pl/index.php?assign=zadania&w=1024>.

³² Procedury postępowania interwencyjnego dla służb i instytucji „Pierwszego kontaktu” z przypadkami przemocy w rodzinie, wojewoda lubuski, Gorzów wielkopolski 2010, s. 18 - 19

przestępstwo,

- wyjaśnić okoliczności czynu,
- zebrać i zabezpieczyć dowodowy dla sądu
- wykryć i w razie potrzeby zatrzymać sprawcę,
- oraz (w uzasadnionym przypadku) zastosować środek zapobiegawczy wobec sprawcy przemocy w postaci: dozoru policyjnego lub tymczasowego aresztowania.³³, albo na wniosek Policji (w ciągu 48 godzin od zatrzymania podejrzanego) lub z urzędu może zastosować środek zapobiegawczy wobec sprawcy przemocy, polegający na nakazaniu opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym;
- w zależności od oceny zebranego materiału dowodowego postępowanie może zakończyć się skierowaniem aktu oskarżenia do sądu, umorzeniem dochodzenia lub kierowanym do sądu wnioskiem o warunkowe umorzenie postępowania karnego,³⁴ albo wnioskiem o warunkowe zawieszenie wykonania kary z obowiązkiem uczestnictwa skazanego w oddziaływaniach korekcyjno – edukacyjnych (w trybie art. 335§ 1 kpk).³⁵

Sądy:

Sądy cywilne:

- rozpoznawanie spraw dotyczących zobowiązania sprawcy przemocy do opuszczenia mieszkania na żądanie osoby dotkniętej przemocą.³⁶

Sądy rodzinne:

- orzekanie w sprawach w zakresie wykonywania władzy rodzicielskiej: ograniczenie władzy rodzicielskiej, pozbawienie władzy rodzicielskiej lub zawieszenie władzy rodzicielskiej (w przypadku, kiedy dobro dziecka jest zagrożone w wyniku zaniedbania, nadużycia władzy rodzicielskiej, w tym stosowania przemocy);
- wydawanie niezwłocznie (w ciągu 24 godzin) orzeczenia o umieszczeniu dziecka odebranego z rodziny, w sytuacji zagrożenia jego zdrowia lub życia, przez pracownika socjalnego, policjanta i przedstawiciela ochrony zdrowia, w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej, bądź o powrocie dziecka do rodziny;
- rozpatrywanie niezwłocznie (w ciągu 24 godzin) zażaleń rodziców lub opiekunów na odebranie dziecka w w/w okolicznościach,
- nakładanie na rodziców bądź opiekunów małoletnich dzieci obowiązków mających na celu zmianę postępowania i poprawę sytuacji rodziny oraz zakazów dotyczących osobistych kontaktów z małoletnimi dziećmi, przewidzianych w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym.
- orzekanie środków wychowawczych lub poprawczych w stosunku do nieletnich sprawców stosujących przemoc w rodzinie.³⁷

33 <http://www.niebieskalinia.pl/index.php?assign=zadania&w=1024>.

34 Procedury postępowania interwencyjnego ... , s. 32 - 21

35 *Informator dla sędziów, prokuratorów, kuratorów sądowych dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie*, oprac. Departament współpracy międzynarodowej i praw człowieka Ministerstwa Sprawiedliwości, Kraków 2015, s.84

36 Tamże, s. 21

37 Tamże, s. 21-22.

Sądy karne:

- orzekanie kar, środków karnych wobec sprawców przemocy w rodzinie,
- orzekanie wobec sprawców przemocy obowiązków przewidzianych w art. 72 § 1 kodeksu karnego, między innymi:

- 1) powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających,
 - 2) poddania się leczeniu, w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu, albo oddziaływaniom terapeutycznym,
 - 3) uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych,
 - 4) powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach,
 - 5) powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób lub zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób,
 - 6) opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym,
 - 7) innego stosownego postępowania w okresie próby, jeżeli może to zapobiec popełnieniu ponownie przestępstwa.
- rozpatrywanie wniosku prokuratora o przedłużenie podejrzanemu o stosowanie przemocy w rodzinie nakazu opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonymi.³⁸

Sąd penitencjarny:

- odwołuje warunkowe zwolnienie, w przypadku, gdy sprawca w okresie próby dopuścił się podobnego przestępstwa wobec osoby najbliższej lub innej osoby małoletniej zamieszkujących wspólnie ze sprawcą.³⁹

Zadania kuratorów sądowych

Kuratorzy funkcjonują w strukturach sądów rejonowych i wykonują zadania o charakterze: wychowawczo-resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym.

Głównym zadaniem **kuratorów dla dorosłych** jest:

- pełnienie dozorów i kontrola zachowania skazanego w sprawach nie objętych dozorem,
- występowanie z wnioskami:
 - a) o zarządzenie wykonania kary pozbawienia wolności, o odwołanie warunkowego zwolnienia
 - b) o zmianę okresu próby,
 - c) o modyfikację obowiązków (nałożenie obowiązków, w tym uczestnictwa sprawcy w programach korekcyjno - edukacyjnych⁴⁰ lub o zwolnienie od wykonania obowiązków),
 - 5) o zawieszenie postępowania wykonawczego,
 - 6) o odroczenie wykonania kary pozbawienia wolności lub jej zawieszenie,
 - 7) o zarządzenie wykonania kary w przypadku nierealizowania przez skazanego obowiązku uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno – edukacyjnych lub w sytuacji ponownego stosowania przez niego przemocy wobec najbliższych.⁴¹

38 Tamże, s. 22

39 Procedury..., s. 23

40 *Informator dla sędziów, prokuratorów, kuratorów sądowych dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie*, s. 160

41 Tamże, s. 161.

- przeprowadzanie wywiadu w celu ustalenia okoliczności dotyczących toczącego się postępowania przygotowawczego,
- kontrolowanie realizacji określonych obowiązków nałożonych przez sąd,
- współpraca z kuratorami rodzinnymi i sądem rodzinnym wówczas, gdy skazany zamieszkuje wspólnie z rodziną, w skład której wchodzi małoletnie dzieci.⁴²
- współpraca z Policją, organami administracji rządowej i samorządowej oraz organizacjami pozarządowymi zaangażowanymi w pomoc osobom pokrzywdzonym wskutek przemocy,
- zapoznanie się z lokalnymi programami przeciwdziałania przemocy w rodzinie i aktywne w nich uczestniczenie
- uczestniczenie w posiedzeniach zespołów interdyscyplinarnych i pracach grup roboczych.⁴³

Głównym zadaniem **kuratorów rodzinnych** jest:

- pełnienie nadzorów (na etapie postępowania rozpoznawczego i wykonawczego), nadzór pełni funkcję profilaktyczną – zapobiega wystąpieniu niepożądanych zachowań i zdarzeń u osób z grupy dużego ryzyka,)
- sporządzanie wywiadów środowiskowych – wstępnych diagnoz środowiskowych dot. sytuacji opiekuńczej małoletniego lub nieletniego (bada warunki osobiste i bytowe, sytuację opiekuńczo-wychowawczą, wzajemne relacje między członkami rodziny funkcjonowanie w środowisku)
- formułowanie własnych wniosków i opinii w sprawie sytuacji faktycznej (w szczególności na temat stopnia dysfunkcji rodziny, zaniedbań wychowawczych i opiekuńczych, nadużywania władzy rodzicielskiej, a także stopnia demoralizacji dzieci),
- podejmowanie działań zmierzających do usunięcia przyczyn, które stanowiły podstawę wydania orzeczenia przez Sąd;
- składanie Sądowi stosownych wniosków o zmianę zarządzeń przewidzianych w art. 109 Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego oraz zmianę innych orzeczeń sądu
- współpraca z właściwym samorządem i organizacjami statutowo zajmującymi się wychowaniem, resocjalizacją, leczeniem i świadczeniem pomocy w środowisku;
- włączanie się w lokalne działania związane z przeciwdziałaniem przemocy,
- w sytuacji, gdy równolegle do postępowania opiekuńczego toczy się postępowanie karne kurator rodzinny ma obowiązek współdziałać z prokuratorem, Sądem Karnym lub kuratorem dla dorosłych, aby chronić małoletnie ofiary przemocy domowej przed sprawcą przestępstwa.
- członkostwo i udział w posiedzeniach zespołów interdyscyplinarnych i pracach grup roboczych.⁴⁴

Pomoc społeczna

W ramach swoich kompetencji i zadań pracownicy pomocy społecznej:

- dokonują diagnozy sytuacji rodziny lub osoby (przy pomocy wywiadu środowiskowego)
- przygotowują wszechstronny plan pomocy,
- podejmują interwencje w środowisku wobec rodzin dotkniętych przemocą w oparciu o procedurę „Niebieskiej Karty”;

⁴² *Procedury...*, s. 23-24.

⁴³ *Informator dla sędziów, prokuratorów, kuratorów sądowych*, s. 166.

⁴⁴ *Procedury...*, s. 25.

- dokonują interwencyjnego zabezpieczenia dzieci zagrożonych przemocą przy wykorzystaniu procedury ochrony dzieci (określonej w art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy), poprzez umieszczenie ich w dalszej rodzinie, rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej; (decyzję o odebraniu dziecka pracownik socjalny podejmuje wspólnie z policjantem, lekarzem, ratownikiem medycznym lub pielęgniarką i ma obowiązek niezwłocznie powiadomić o tym sąd opiekuńczy - nie później niż w ciągu 24 godzin),
- pouczają ustnie i przekazują na piśmie informacje o przysługującym rodzicom lub opiekunom prawnym bądź faktycznym dziecka prawie do złożenia przez nich zażalenia do właściwego sądu opiekuńczego na odebranie dziecka (oraz o możliwości złożenia zażalenia za pośrednictwem pracownika socjalnego, bądź policjanta dokonującego odebrania dziecka),
- niezwłocznie przekazują zażalenie na zabranie dziecka do właściwego sądu opiekuńczego,
- pomagają w załatwianiu spraw urzędowych i innych ważnych spraw bytowych,
- udzielają szeroko rozumianego poradnictwa, np. prawnego, psychologicznego lub wskazują miejsca, gdzie można uzyskać taką pomoc,
- udzielają informacji o przysługujących świadczeniach i formach pomocy,
- w uzasadnionych przypadkach:
 - przyznają pomoc finansową w formie zasiłków stałych, okresowych, celowych,
 - przyznają pomoc rzeczową np. przekazanie odzieży, żywności,
 - przyznają pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie się,
- informują o możliwościach uzyskania pomocy w środowisku lokalnym,
- monitorują efekty podjętych działań,
- wskazują miejsca zajmujące się pomaganiem ofiarom przemocy domowej, w tym możliwości otrzymania schronienia np. w schroniskach, hostelach, ośrodkach interwencji,
- w razie potrzeby bądź na życzenie zainteresowanych zwracają się do policji o podjęcie działań prewencyjnych wobec sprawcy, zgodnie z kompetencjami policji,
- w przypadku stwierdzenia bądź podejrzenia popełnienia przestępstwa powiadamiają organy ścigania,
- biorą udział w pracach zespołów interdyscyplinarnych powoływanych oraz w pracach grup roboczych,
- współtworzą, inicjują i uczestniczą w lokalnych przedsięwzięciach na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, mogą organizować i prowadzić np. punkty informacyjne, grupy wsparcia dla ofiar przemocy domowej, świetlice dla dzieci,
- współpracują z instytucjami i organizacjami pozarządowymi, kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie udzielania wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie oraz przeciwdziałania zjawisku,⁴⁵ a także oddziaływania na osoby stosujące przemoc oraz podnoszenia świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie.⁴⁶

Zadania gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych.

GKRPA funkcjonują w każdej gminie na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

⁴⁵ Procedury..., s. 16 – 17

⁴⁶ Art. 9 ust.1 Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie ... (tj. Dz. U z 2015 r., poz. 1390)

Do zadań członków komisji należy m.in.:

- uruchomienie procedury zobowiązania do leczenia odwykowego,
- wezwanie osoby nadużywającej alkoholu i stosującej przemoc na rozmowę ostrzegawczą, informującą o prawnych konsekwencjach stosowania przemocy wobec bliskich,
- udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychologicznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie,
- uruchomienie procedury „Niebieskiej Karty” przewidzianej dla GKRPA, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie, wypełnienie odpowiedniej dokumentacji (nie wymaga to zgody osoby dotkniętej przemocą),
- opracowanie planu pomocy, monitorowanie sytuacji rodziny,
- udzielenie informacji nt. możliwości uzyskania wsparcia w środowisku lokalnym, instytucjach i placówkach udzielających pomocy i wsparcia w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- w przypadku stwierdzenia bądź podejrzenia popełnienia przestępstwa powiadomienie policji lub prokuratury,
- wnioskowanie do sądu rejonowego o zastosowanie, wobec osoby uzależnionej od alkoholu, obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego,
- branie udziału w działaniach zespołu interdyscyplinarnego powołanego przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, a także tworzonych przez zespół grup roboczych,
- współpraca z przedstawicielami innych służb i organizacji: ośrodkiem pomocy społecznej, policją, kuratorem sądowym, pedagogiem szkolnym i in.⁴⁷

Ochrona zdrowia

Głównym zadaniem pracowników służby zdrowia jest ochrona zdrowia pacjenta. Zjawisko przemocy domowej kwalifikuje się do zakresu sytuacji objętych świadczeniami zdrowotnymi, ponieważ bardzo często towarzyszą mu wyraźne uszkodzenia zdrowia somatycznego i zdrowia psychicznego.

W zakresie udzielania pomocy osobom doznającym przemocy domowej, pracownicy służby zdrowia, oprócz zadań podstawowych, takich jak np. udzielenia pomocy medycznej, zobowiązani są do:

- umiejętnego rozpoznania sygnałów świadczących o występowaniu przemocy (zwłaszcza w sytuacji, gdy osoba doznająca przemocy bądź świadkowie próbują to ukryć)
- umiejętnego przeprowadzenia rozmowy umożliwiającej rozpoznanie form przemocy i częstotliwości jej występowania,
- zastosowania procedury „Niebieskiej Karty” poprzez wypełnienie właściwej części formularza i przekazania jej do odpowiedniego Zespołu Interdyscyplinarnego,
- poinformowania ofiary o możliwościach szukania pomocy,
- w sytuacjach dotyczących dzieci – zwrócenie się do sądu rodzinnego z prośbą o wgląd w sytuację rodziny,
- wystawienia na prośbę poszkodowanych bezpłatnego specjalnego zaświadczenia lekarskiego o stwierdzonych przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy

⁴⁷ Procedury..., s. 18.

w rodzinie (wzór zaświadczenia – Załącznik do Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 22 października 2010 r.; Dz. U. Nr 201, poz. 1334 z późn. zm.).

- poinformowanie ofiar o miejscach i warunkach wystawienia obdukcji,
- niezwłocznego powiadomienia innych służb np. pomocy społecznej, policji, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych o przypadku stwierdzenia wystąpienia przemocy (z urzędu lub na prośbę osoby poszkodowanej),
- w przypadku stwierdzenia podczas badania lub podejrzenia popełnienia przestępstwa, np. ślady ciężkiego uszkodzenia ciała, ślady podejrzanych oparzeń, wykorzystania seksualnego, powiadomienie organów ścigania.⁴⁸
- udział w posiedzeniach zespołów interdyscyplinarnych i w pracach grup roboczych.

Placówki oświatowe

Pracownicy placówek oświatowych oprócz wykonywania podstawowych obowiązków związanych z nauczaniem i wychowaniem dzieci mają za zadanie:

- rozpoznać sygnały świadczące o doznawaniu przez dziecko form krzywdzenia, zaniedbania,
- utrzymywać kontakt z rodziną dziecka,
- wystąpić do sądu o wgląd w sytuację rodziny,
- powiadomić policję lub prokuraturę o podejrzeniu popełnienia przestępstwa,
- udzielić wsparcia,
- skierować do specjalistycznej placówki, poradni psychologiczno-pedagogicznej,
- monitorować sytuację dziecka i rodziny, współpracując z innymi służbami i instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny
- uruchomić procedurę „Niebieskiej Karty” przewidzianej dla przedstawicieli oświaty w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie (nie wymaga to zgody osoby dotkniętej przemocą),
- wchodzić w skład zespołu interdyscyplinarnego powołanego przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, a także tworzonych przez zespół grup roboczych.⁴⁹

Organizacje pozarządowe

Organizacje pozarządowe to głównie stowarzyszenia, fundacje, kluby. W zakresie pomocy ofiarom przemocy domowej organizacje pozarządowe organizują: telefony zaufania, punkty informacyjno - konsultacyjne, ośrodki wsparcia, schroniska, hostele, świetlice dla dzieci.

W ramach swojej działalności oferują, m.in.:

- pomoc psychologiczną w grupie i kontakcie indywidualnym,
- pomoc prawną, w tym pisanie pozwów, wniosków,
- pomoc socjalną,
- grupy wsparcia,
- grupy samopomocowe,
- pomoc socjoterapeutyczną dla dzieci,

⁴⁸ *Procedury*, s. 25

⁴⁹ Tamże, s. 26

- udział w pracach zespołów pomagających ofiarom przemocy np. przy gminnej komisji czy ośrodku pomocy społecznej,
- udział w interwencjach,
- pilotowanie przypadków,
- pomoc w załatwianiu spraw urzędowych i innych.⁵⁰

Informacja o działalności lokalnych organizacji pozarządowych powinna być dostępna w każdej gminie, w przychodni, poradni, placówkach oświatowych, komisariacie policji, itp.

Współpraca służb i instytucji

Niezmierzalnie istotna jest współpraca i przepływ informacji pomiędzy różnymi instytucjami i organizacjami zajmującymi się pomaganiem osobom doświadczającym przemocy domowej, a co za tym idzie tworzenie koalicji lokalnych na rzecz przeciwdziałania temu zjawisku. Czynnikiem sprzyjającym podniesieniu skuteczności pomocy ofiarom przemocy domowej świadczonej przez różne służby są:

- tworzenie zespołów interdyscyplinarnych składających się z przedstawicieli: pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych oraz kuratorów sądowych,
- znajomość miejsc, osób, możliwości udzielenia pomocy w środowisku lokalnym,
- przekazywanie i zbieranie informacji od poszczególnych osób i instytucji pomagających rodzinom,
- konsekwentne egzekwowanie świadczeń wynikających z zadań i kompetencji poszczególnych instytucji,
- podnoszenie kwalifikacji pracowników w dziedzinie zapobiegania przejawom przemocy domowej oraz sposobów skutecznej interwencji i możliwości pomocy,
- odpowiednia dokumentacja poszczególnych przypadków, form udzielania pomocy i efektów (która może się okazać niezwykle pomocna w ewentualnym postępowaniu karnym przeciwko sprawcy).⁵¹

Specjaliści z różnych dziedzin szukają rozwiązania danego problemu poprzez opracowanie spójnego oddziaływania na rodzinę i budowania dla niej sieci wsparcia w celu udzielania zintegrowanej pomocy. Osoby doświadczające przemocy domowej potrzebują zwykle pomocy psychologicznej, prawnej, materialnej, socjalnej, medycznej, a także wsparcia specjalistów w procesie wychodzenia z sytuacji przemocy.

3. Korelacja z innymi programami.

Niniejszy Program jest zgodny zarówno z treścią i wytycznymi zawartymi w programach ogólnokrajowych, jak i z założeniami programów lokalnych.

Poniżej zamieszczamy wykaz tych programów:

1. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 – 2020, przyjęty Uchwałą Nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 r. wraz z załącznikami.

- Załącznik Nr 1) Harmonogram działań Programu – obszary, kierunki i rodzaje działań, wskaźniki,

⁵⁰ *Procedury*., s. 27

⁵¹ www.niebieskalinia.pl

podmioty odpowiedzialne, terminy realizacji.

- Załącznik Nr 2) Nakłady budżetu państwa w latach 2014–2020 w związku z uchwaleniem Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

- Załącznik Nr 3) Wzór do rocznego Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014–2020.

2. Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017 – 2022.

3. Rządowy Program Ograniczania przestępczości i społecznych zachowań „Razem bezpieczniej” im. Pawła Stasiaka na lata 2018 – 2020 przyjęty uchwałą Nr 6 Rady Ministrów z dnia 9 stycznia 2018 r.

4. Program Oslonowy Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej pt. „Wspieranie jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie”, w oparciu o który Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej będzie mógł finansowo wspierać jednostki samorządu terytorialnego każdego szczebla w budowaniu lokalnych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie

5. Program standardów placówek świadczących pomoc w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (zawierający rekomendacje Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Rady ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz Departamentu Pomocy i Integracji Społecznej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej odnośnie standardów, jakie powinny spełniać poszczególne placówki świadczące pomoc osobom krzywdzonym).

6. Program sztokholmski przyjęty w dniach 10 - 11 grudnia 2009 r.

7. Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Jędrzejowskim na lata 2014 – 2021, przyjęta uchwałą Nr XXXVIII/238/2014 Rady Powiatu w Jędrzejowie z dnia 12 maja 2014 r.

8. Trzyletni Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Jędrzejowskim na lata 2018 – 2020

9. Lokalna diagnoza wyzwań i potrzeb społecznych zdiagnozowanych na obszarze Powiatu Jędrzejowskiego zatwierdzona Zarządzeniem Nr 1/2019 Dyrektora PCPR w Jędrzejowie z dnia 11 stycznia 2019 r.

10. Powiatowy program zapobiegania przestępczości oraz ochrony obywateli i porządku publicznego na lata 2019 – 2021, przyjęty Uchwałą Nr VII/53/2019 Rady Powiatu w Jędrzejowie z dnia 24 maja 2019 r.

11. Gminne Programy Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie z terenu powiatu.

4. Zgodność Programu z międzynarodowymi dokumentami strategicznymi:

Dokumenty Organizacji Narodów Zjednoczonych:

- Karta Narodów Zjednoczonych z 1945r.
- Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z 1948r.
- Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych z 1966r.
- Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet z 1979 r.

- Deklaracja o eliminacji przemocy wobec kobiet z 1993r.
- Deklaracja Pekińska z 1995r.
- Konwencja o Prawach Dziecka z 1989r.

Dokumenty Rady Europy:

- Rekomendacja Komitetu Ministrów Rady Europy nr R (85)4 w sprawie przemocy domowej z 26 marca 1985r.
- Rekomendacja Komitetu Ministrów Rady Europy nr R (90)2 w sprawie reakcji społecznych na przemoc w rodzinie z 15 stycznia 1990r.
- Rekomendacja Rady Europy 1450 (2000) dotycząca przemocy wobec kobiet w Europie;
- Rekomendacja Komitetu Ministrów Rady Europy Rec. (2002)5 w sprawie ochrony kobiet przed przemocą z 30 kwietnia 2002r.
- Konwencja o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej.

Dokumenty Unii Europejskiej:

- Dyrektywa 2012/29/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 października 2012r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW (Rz. Urz. UE L 315 z 14.11.2012, s. 57).
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/99/UE z dnia 13 grudnia 2011r. w sprawie europejskiego nakazu ochrony (w sprawach karnych) (Dz. Urz. UE L 338 z 21.12.2011, s. 2).
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej zastępująca decyzję ramową Rady 2004/68/WSiSW (Dz. Urz. UE L 335 z 17.12.2011, s. 1).
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar (Dz. Urz. UE L 101 z 15.04.2011, s.1).

IV. DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY

1. Dane ogólnopolskie.

Określenie prawdziwego rozmiaru przemocy jest bardzo trudne. Niezmiennie trudno w sposób jednoznaczny określić skalę zjawiska przemocy zarówno na poziomie ogólnopolskim, jak również na poziomie lokalnym. Wiąże się to przede wszystkim z wielością i różnorodnością danych posiadanych przez poszczególne instytucje, gromadzonych pośrednio, bądź bezpośrednio w trakcie wykonywania swoich zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Dane odnośnie zjawiska przemocy posiadane przez poszczególne instytucje odzwierciedlają specyfikę i zakres działań każdej z nich (inne są dane gromadzone przez ośrodki pomocy społecznej, inne pochodzące z policyjnej procedury Niebieskiej

Karty, inne z sądów rejonowych, czy prokuratury, jeszcze inne z instytucji zajmujących się diagnozowaniem i leczeniem alkoholizmu, jako jednego ze zjawisk współwystępujących i sprzyjających występowaniu przemocy w rodzinie). Ponadto, z praktyki spotkań zespołów interdyscyplinarnych okazuje się, że część osób jest objętych pomocą różnych instytucji jednocześnie. W związku z powyższym, nie można po prostu zsumować danych dotyczących przemocy z poszczególnych instytucji, ponieważ mogą się one dublować. Trudność w jednoznacznym określeniu rozmiarów zjawiska wiąże się również z faktem stosowania przez instytucje różnorodnych typologii i klasyfikacji danych. Obecnie została podjęta próba usystematyzowania tych danych poprzez ujednolicenie procedury i obowiązek przekazywania wszystkich zgłoszeń w postaci „Niebieskiej Karty” do odpowiednich gminnych zespołów interdyscyplinarnych. Wobec powyższego, dane z gmin będą najbardziej miarodajne do określenia rozmiarów i skali zjawiska przemocy, przy czym należy podkreślić, że są to jednak nadal jedynie dane szacunkowe, bowiem wskazują na ujawnione przypadki przemocy.

Skalę zjawiska przemocy, jak również zmiany w świadomości społeczeństwa na temat zjawiska przemocy można szacować zarówno w oparciu o dane instytucjonalne, jak i badania sondażowe.

Z badań CBOS wynika, że konflikty i nieporozumienia zdarzają się w zdecydowanej większości rodzin (71%), przy czym w większości (54%) dochodzi do nich bardzo rzadko, natomiast w co szóstej rodzinie (17%) kłótnie wybuchają przynajmniej kilka razy w miesiącu. Porównując dane sprzed siedmiu lat, okazuje się, że częstość występowania konfliktów w rodzinach w zasadzie spozostała na tym samym poziomie. Natomiast występowanie kłótni i nieporozumień ściśle zależy od wielkości gospodarstwa domowego. Generalnie w większych gospodarstwach domowych spory pojawiają się częściej.⁵²

Do kłótni i awantur w rodzinie występujących co najmniej kilka razy w miesiącu częściej przyznają się młodszy respondenci (w wieku 18–24 lat – 33%), mieszkańcy większych miejscowości (najczęściej miast liczących 500 tys. mieszkańców i więcej – 30%), badani lepiej wykształceni (20% ankietowanych z wykształceniem średnim i 18% ankietowanych z wykształceniem wyższym) oraz respondenci lepiej sytuowani (24%). Powodem do kłótni Polaków są najczęściej sprawy związane są z życiem codziennym, obowiązkami domowymi, bałaganem w domu (20%), sprawami błahymi, nieistotnymi, drobnostkami (19%) oraz odmiennością poglądów (17%). Trochę rzadziej przedmiotem sporów i awantur są kwestie finansowe (11%) oraz różnice zdań na temat wychowywania dzieci i kłopoty z nimi (8%). Co ciekawe, sporadycznie w tym kontekście wymieniane były alkohol, pijaństwo (4%), różnice charakterów (4%), złe samopoczucie domowników (3%), sprawy rodzinne (3%), religia, polityka, różnice światopoglądowe (3%), kłopoty z dorastającymi dziećmi (2%) oraz brak zaangażowania w życie rodzinne (1%). Co jedenasty badany (9%) deklarujący, że w jego rodzinie zdarzają się nieporozumienia i konflikty, nie potrafił wskazać ich źródła.⁵³

Z badań wynika, że więcej niż co piąty badany (22%) zna osobiście lub z widzenia kobiety bite przez mężów lub partnerów. W porównaniu z wynikami sprzed siedmiu lat odnotowujemy prawie dwukrotny spadek odsetka badanych twierdzących, że w ich otoczeniu są kobiety doświadczające przemocy ze strony partnerów, a także wyraźnie ubyło ankietowanych deklarujących, że znają wiele oraz kilka takich kobiet.⁵⁴

52 Komunikat z badań CBOS Nr 48/2019 „Przemoc i konflikty w domu”, Kwiecień 2019, s. 1-2.

53 Tamże, s. 2.

54 Tamże, s. 5.

Ponadto, co dziesiąty badany, deklaruje, że pozostając w stałym związku, doświadczył agresji ze strony partnera, przy czym najczęściej były to pojedyncze zdarzenia. Podkreślić należy, że odsetek ten pozostaje na tym samym poziomie od 17 lat. Oczywiście, kobiety częściej deklarują, że były bite przez partnerów niż mężczyźni (12% wobec 8%), częściej też przyznają, że tak sytuacja miała miejsce wielokrotnie (6% wobec 1%). Ponadto z analiz zróżnicowań społeczno-demograficznych wynika, że częściej do bycia ofiarami przemocy przyznają się badani gorzej oceniający warunki materialne swoich gospodarstw domowych, słabiej wykształceni, osoby w wieku 25–34 lat, obecnie rozwiedzione bądź w separacji oraz mieszkańcy miast liczących od 20 do 100 tys. mieszkańców.⁵⁵

Z kolei, co dwunasty badany (8%) deklaruje, że zdarzyło mu się uderzyć partnera/partnerkę podczas kłótni, przy czym najczęściej w tym kontekście ankietowani mówili o pojedynczych zdarzeniach.

Przy czym, podkreślić należy, że kobiety częściej niż mężczyźni przyznają, że zdarzyło im się uderzyć partnera (12% wobec 5%). Co innego jednak mówią statystyki policyjne, które wyraźnie wskazują, że liczba kobiet doświadczających przemocy jest wielokrotnie większa niż mężczyzn, a wśród sprawców z kolei wyraźnie przeważają mężczyźni. Uwzględniając inne charakterystyki społeczno-demograficzne, zauważyć można, że do stosowania przemocy wobec swoich partnerów/partnerek częściej przyznają się badani znajdujący się w trudniejszej sytuacji materialnej, ankietowani z wykształceniem podstawowym, mieszkańcy miast od 20 do 100 tys. mieszkańców, badani w wieku 45–54 lat, a biorąc pod uwagę stan cywilny – są to najczęściej osoby rozwiedzione bądź w separacji.⁵⁶

Tyle danych w oparciu o deklaracje, a teraz przedstawimy dane w oparciu o fakty.

Z danych statystycznych dostarczanych przez różnego rodzaju instytucje najbardziej miarodajne wydają się dane Komendy Głównej Policji,⁵⁷ które są sporządzane w oparciu o procedurę „Niebieskiej Karty” i obrazują natężenie występowania zjawiska przemocy na terenie naszego kraju.

Tabela Nr 2. Działania podjęte przez Policję w ramach realizacji procedury Niebieskiej Karty w latach 2013 – 2018.

Działania podjęte przez Policję	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta”	61047	77808	75492	73531	75662	73153
w tym: liczba formularzy wszczynających procedurę	50934	63467	61362	59590	61980	59829
- w tym: liczba formularzy dotyczących kolejnych przypadków przemocy w rodzinie w trakcie trwającej procedury	10113	14341	14362	13941	13682	13324

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Policji.

Powyższe dane wskazują, że na przestrzeni 6 lat liczba wypełnionych formularzy Niebieskich Kart ulega wahaniom, najpierw wzrasta – w 2014 r. odnotowano ich największą liczbę – 77808, by następnie w

⁵⁵ Tamże, s. 5.

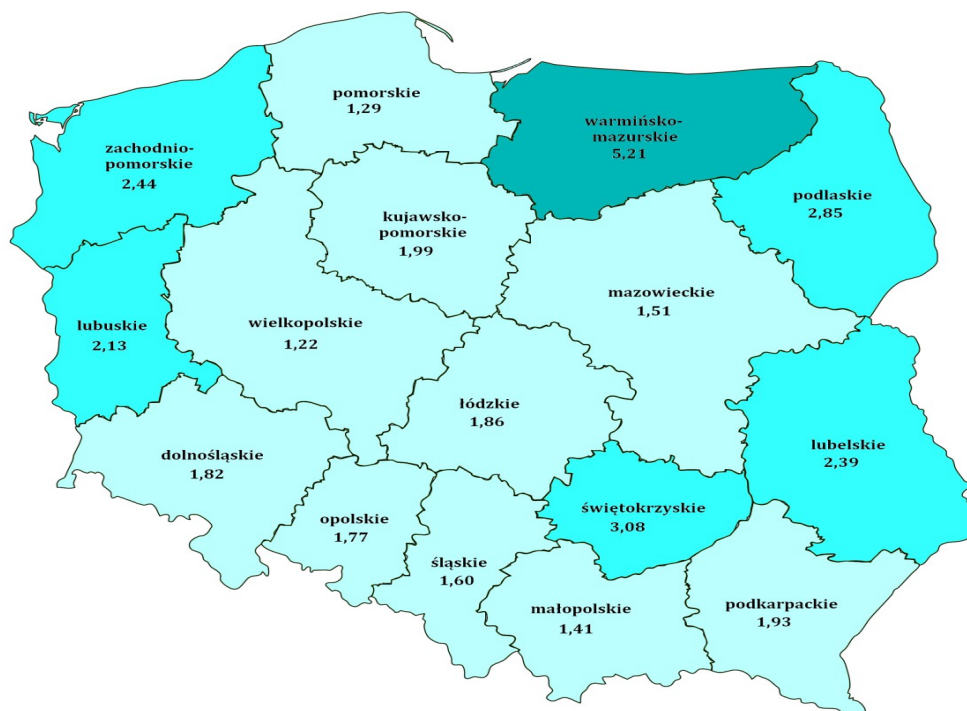
⁵⁶ Tamże, s. 7.

⁵⁷ www.statystyka.policja.pl

kolejnych latach nieznacznie się obniżyć się. Podobną prawidłowość obserwuje się przy liczbie formularzy wszczynających procedurę i ją kontynuujących, przy czym liczba Niebieskich Kart wypełnianych po raz kolejny jest zawsze znacznie niższa od liczby NK zakładanych po raz pierwszy. Ostatecznie **w 2018 r. Policja wypełniła ogółem 73153 Niebieskie Karty, w tym założyła 59829 NK wszczynających procedurę (co stanowi 82% wszystkich NK) i 13324 NK w sprawach już trwających.**

Poniżej przedstawiamy liczbę wypełnionych formularzy Niebieskiej Karty w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w poszczególnych województwach.

Mapa 1. Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta –A” w 2016 roku w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

Źródło: Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017 – 2022, s. 29.

Analiza regionalnego zróżnicowania wartości wskaźnika liczby „Niebieskich Kart” ogółem w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wykazuje, iż **wartość tego wskaźnika dla województwa świętokrzyskiego (3,08) jest najwyższa ze wszystkich województw Polski południowo-wschodniej.** W perspektywie całego kraju wyższą wartość wskaźnika odnotowano jedynie w przypadku województwa warmińsko-mazurskiego (5,21).⁵⁸

Dane dostarczone przez Komendę Główną Policji za okres 2013 – 2018⁵⁹ pokazują, że w ciągu sześciu lat liczba ofiar przemocy oscylowała pomiędzy 86 a 105 tys. osób, przy czym zdecydowanie największą liczbę ofiar przemocy stanowiły zawsze kobiety, a następnie małoletni. Liczba osób doświadczających przemocy dość mocno wzrosła w 2014 r., a później zaczęła spadać, co jest tłumaczone faktem, iż problem przemocy stał się problemem o charakterze publicznym. (Tabela nr 3)

⁵⁸ Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017 – 2022, s. 29.

⁵⁹ www.statystyka.policja.pl

Tab. Nr 3. Liczba osób pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej w latach 2013 – 2018 w rozbięciu na płeć i wiek

Lp.	Osoby doznające przemocy	Liczba osób pokrzywdzonych					
		Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
1	kobiety	58310	75786	69376	66930	67984	65057
2	mężczyźni	9233	11491	10733	10636	11030	10672
3	małoletni	19254	21055	17392	14223	13515	12404
Ogółem		86797	105332	97501	91789	92529	88133

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Policji.

Podobna tendencję odnotowujemy w przypadku liczby osób podejrzanych o stosowanie przemocy w rodzinie - w tym samym okresie, tj. w 2014 r. liczba ta osiągnęła najwyższą wartość – 78489, a następnie zaczęła nieznacznie maleć. W 2018 r. odnotowano ogółem **73.654 osoby podejrzane o stosowanie przemocy**, przy czym przeważającą liczbę podejrzanych o przemoc stanowili **mężczyźni – 67.306**, następnie **kobiety – 6054** i **nieletni – 303**. Należy jednak podkreślić, że **liczba kobiet będących osobami podejrzanymi o stosowanie przemocy stale wzrasta.** (Tabela nr 4)

Tabela nr 4. Liczba osób podejrzewanych o przemoc domową w latach 2013 – 2018 r. w rozbięciu na płeć i wiek.

Lp.	Osoby podejrzewane o przemoc domową	Liczba osób podejrzewanych o stosowanie przemocy					
		Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
1	kobiety	4440	5301	5244	5461	5878	6054
2	mężczyźni	56755	72791	70484	68321	70035	67306
3	małoletni	235	397	306	373	293	303
Ogółem		61450	78489	76034	74155	76206	73654

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Policji.

Przy czym, niezależnie od tego mężczyźni nadal w ponad 91 % są osobami podejrzanymi o stosowanie przemocy, a kobiety, pomimo iż w ostatnich latach odnotowano większy ich udział w ogólnej liczbie osób stosujących przemoc, stanowią około 8% ogółu osób podejrzanych o stosowanie przemocy.

Kolejne dane wskazują na współistnienie przemocy z kolejnym problemem społecznym, tj. alkoholizmem, co obrazuje poniższa tabela Nr 5.

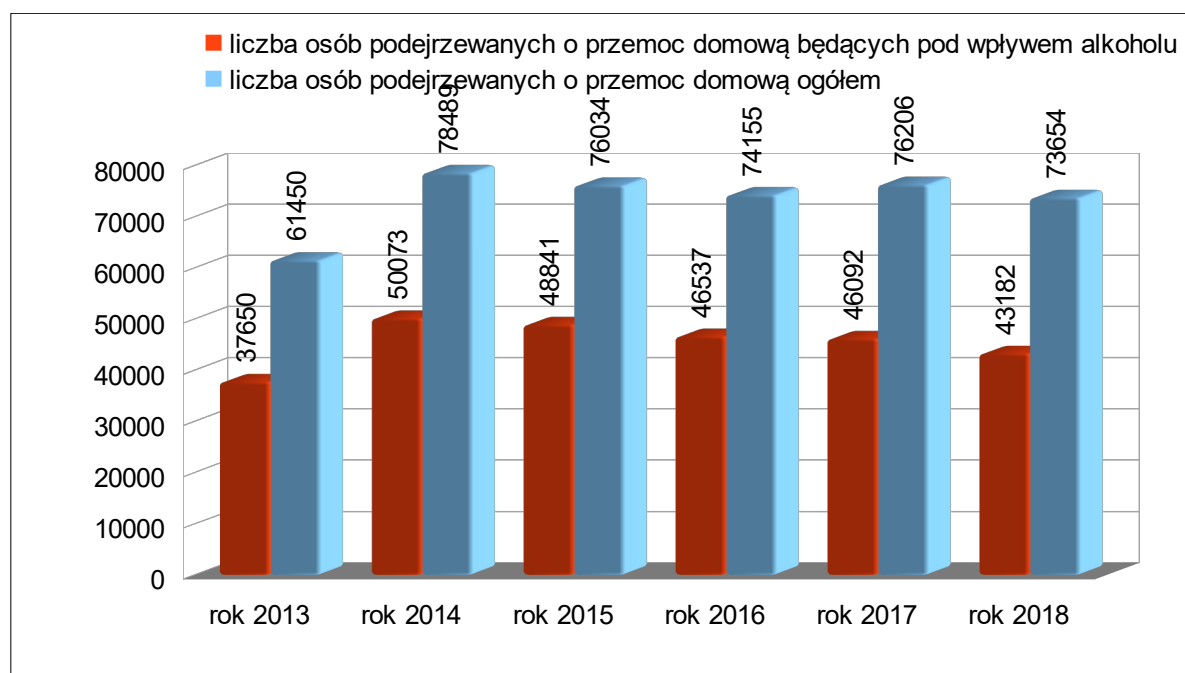
Tabela nr 5. Liczba osób podejrzewanych o przemoc domową w latach 2013 – 2018 r. będących pod wpływem alkoholu w rozbiu na płeć i wiek.

Lp.	Osoby podejrzewane o przemoc domową będących pod wpływem alkoholu	Liczba osób podejrzewanych o stosowanie przemocy będących pod wpływem alkoholu					
		Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
1	kobiety	1289	1969	1972	1993	2028	1903
2	mężczyźni	36327	48055	46830	44499	44037	41257
3	małoletni	34	49	39	45	27	22
Ogółem		37650	50073	48841	46537	46537	43182

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Policji.

Wykres nr 1 przedstawia natomiast, że udział liczby osób podejrzewanych o stosowanie przemocy domowej będących pod wpływem alkoholu w stosunku do ogólnej liczby osób podejrzewanych o stosowanie na przestrzeni 2013 i 2018 r. kształtuje się na poziomie powyżej 60%.⁶⁰

Wykres nr 1. Liczba osób podejrzewanych o przemoc domową będących pod wpływem alkoholu a liczba osób podejrzewanych o przemoc domową ogółem w latach 2013-2018.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Policji zawartych w Informacji dotyczącej realizacji przez Policję procedury Niebieskiej Karty w latach 2013 – 2018.

Zwiększyła się również sieć wyspecjalizowanych instytucji pomocowych i narzędzi do walki z przemocą domową.⁶¹

Wynika to m.in. z nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy, która wyznaczyła samorządom wszystkich szczebli określone zadania do wykonania, które następnie zostały uściślone w

⁶⁰ www.statystyka.policja.pl

⁶¹ Raport, s.228 – 230.

Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i przekazane do realizacji województwom, powiatom i gminom.

Powiaty zostały zobligowane do tworzenia i prowadzenia specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie oraz do opracowania i realizacji programów oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie (art. 6 ust. 4 cyt. ustawy). Szczegółowe wytyczne do realizacji tych zadań zawarte są w Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno – edukacyjne (Dz. U. z 2011 r., Nr 50, poz. 259).

W całej Polsce w 2017 r. funkcjonowało **35 specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie** prowadzonych przez powiaty, z których pomocy **skorzystało 8 558 osoby**, w tym: **6 020 kobietom, 861 mężczyznom oraz 1 677 dzieciom** (co daje średnią 244 osób na 1 ośrodek). W specjalistycznych ośrodkach wsparcia było 591 miejsc całodobowych, z których w 2017 r. skorzystało 1 590 osób.⁶²

Przy czym, na uwagę zasługuje fakt, że w 2017 r. w porównaniu do liczby osób, które były objęte wsparciem SOW na terenie pozostałych województw odnotowano **wysoką liczbę osób, które skorzystały ze specjalistycznego ośrodka wsparcia na terenie Województwa Świętokrzyskiego – 1570 osób**. Wynika to przede wszystkim z odmiennej infrastruktury instytucji pomagających osobom dotkniętym przemocą na terenie tego województwa. Równie wysoką liczbę osób korzystających ze wsparcia SOW odnotowano w Woj. Dolnośląskim (1490 osób) i Lubelskim (1103 osoby). W specjalistycznych ośrodkach wsparcia, obok zapewnienia podstawowych potrzeb, ofiary przemocy w rodzinie otrzymują profesjonalne wsparcie medyczne, socjalne, psychologiczne i prawne. Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia spełniają bardzo ważną funkcję w udzielaniu kompleksowej pomocy. Są to placówki, w których zatrudniona jest wyspecjalizowana kadra pracownicza mająca duże doświadczenie w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz wdrażania nowatorskich rozwiązań w zakresie pracy z ofiarami przemocy, ale również z osobami będącymi sprawcami. Działalność ośrodków jest wielowymiarowa i nastawiona na udzielanie profesjonalnej pomocy.⁶³

Tabela nr 6. Liczba osób objętych pomocą przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w latach 2013 – 2017.

Rok	2013	2014	2015	2016	2017
Liczba osób korzystających z pomocy specjalistycznych ośrodków wsparcia	7 373	7 717	7 454	7 004	8 558

Źródło: Projekt sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 r., s. 60

Powyższe dane wskazują, że liczba osób objętych pomocą przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy systematycznie rośnie.

W każdym województwie w Polsce funkcjonują placówki zapewniające pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie. Najwięcej takich placówek jest w województwie śląskim,

62 Sprawozdanie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 r., Projekt z dnia 9 sierpnia 2018 r., s. 60 – 61.

63 Tamże, s. 61 - 62.

najmniej w województwie podlaskim. Ponieważ prowadzenie takich placówek z wyłączeniem specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie jest zadaniem własnym samorządu gminnego i powiatowego należy położyć nacisk na rozwój tego typu placówek i rozszerzanie oferty pomocy w tym zakresie. **Liczba osób korzystających z pomocy instytucji udzielających pomocy osobom poszkodowanym wskutek przemocy nieznacznie spadła z poziomu 57928 osób w 2016 r. do 57111 osób w 2017 r.**, co wskazuje na popularyzację działań pomocowych realizowanych w samorządach lokalnych np. w ramach prac zespołów interdyscyplinarnych/grup roboczych.⁶⁴

W 2017 r. w całej Polsce w ramach instytucji pomagających osobom doznającym przemocy w rodzinie funkcjonowało ogółem **800 jednostek**, w tym **552 instytucji prowadzonych przez gminy oraz 248 instytucji prowadzonych przez powiaty**. Wśród instytucji zdecydowaną większość stanowią **punkty konsultacyjne - 520** (tj. 65% wszystkich jednostek pomocowych), a następnie **ośrodki interwencji kryzysowej - 212** (tj. 27 %), w tym 54 punkty interwencji kryzysowej, **specjalistyczne ośrodki wsparcia - 35** (4%), **ośrodki wsparcia - 20** (2%) oraz **domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży - 13** (2 %). W 2017 r. w stosunku do roku ubiegłego w Polsce przybyło **16** jednostek, w tym 11 punktów konsultacyjnych i 7 ośrodków interwencji kryzysowej.⁶⁵

Ustawodawca zwrócił uwagę, że przeciwdziałanie przemocy w rodzinie to nie tylko pomoc ofiarom, ale również pomoc sprawcom poprzez objęcie ich programami korekcyjno – edukacyjnymi, które umożliwią edukację sprawców w kierunku nabycia przez nich prawidłowych umiejętności wychowawczych, właściwych postaw małżeńskich oraz zachowań prospołecznych.

Realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych jest zadaniem zleconym samorządom powiatowym. W 2017 r. na terenie Polski ogółem **253 podmioty** realizowały programy oddziaływań korekcyjnoedukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Odbyło się **512 edycji** programów, z czego **320** było realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego w powiatach. Z danych nadesłanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości wynika, że w 2017 r. **192 edycji** programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych zostało realizowanych przez funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej wobec populacji skazanych sprawców przemocy domowej. W 2017 r. na realizację programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie Ministerstwo wydatkowało kwotę **ogółem 3 mln 253 tys. zł.**⁶⁶

Tabela Nr 7. Liczba osób stosujących przemoc objętych programami oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych na przestrzeni lat 2013 – 2017 r.

Rok	2013	2014	2015	2016	2017
Liczba osób korzystających z programów oddziaływań korekcyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	4 618	8598	9 429	9666	9 101

Źródło: Projekt sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 r.

64 Projekt sprawozdania MRPiS., s. 55.

65 Tamże...,s. 54 - 55.

66 Tamże...,s. 109 – 110.

Powyższe dane wskazują, że liczba sprawców, wobec których podejmowane są działania korekcyjno – edukacyjne do 2016 r. systematycznie wzrastała, w tym w 2014 w stosunku do 2013 podwoiła swoją liczbę, natomiast w 2017 w porównaniu do 2016 r. uległa zmniejszeniu.

Niestety, dane ze sprawozdań dostarczonych przez Sądy Rejonowe wskazują, że na chwilę obecną przepis art. 72 § 1 pkt 6a kk, pozwalający sędziom (w ramach stosowania środków probacyjnych) na orzeczenia nakazujące sprawcom uczestnictwo w oddziaływaniach korekcyjno – edukacyjnych jest dość rzadko wykorzystywany. Świadczą o tym przytoczone poniżej statystyki za lata 2013 - 2017 r.

Tabela nr 8. Liczba osób stosujących przemoc skazanych z art. 207 kk wobec których orzeczono nakaz uczestnictwa w programach korekcyjno – edukacyjnych w latach 2013 – 2017 r.

Rok	2013	2014	2015	2016	2017
Liczba osób skazanych z art. 207 § 1 kk. ogółem	11679	11442	10840	10883	10031
W tym: liczba osób wobec których orzeczono uczestnictwo w oddziaływaniach korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	578	981	1063	1092	795

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze statystyki sądowej..., s. 45 i Projektu sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 r., s. 113- 114

W 2017 r. na **10 031 osób skazanych z art. 207§ 1 kk za znęcanie się nad członkiem rodziny**⁶⁷ sądy rejonowe i okręgowe w Polsce orzekły ogółem **795 tego rodzaju obowiązków**, w tym 36 wobec kobiet i 562 wobec mężczyzn.⁶⁸ Z ogólnej liczby skazanych wobec 7691 osób orzeczono karę pozbawienia wolności, w tym: dla 5285 z warunkowym zawieszeniem wykonania, dla 1792 osób orzeczono ograniczenie wolności.⁶⁹

Dla oddziaływania na sprawców przemocy w rodzinie istotnym przepisem jest wprowadzenie przez ustawę w **art. 12d nowego uregulowania** w postaci obligatoryjnego **zarządzenia wykonania kary albo odwołania warunkowego zwolnienia** skazanego **za przestępstwo z użyciem przemocy na wniosek złożony przez kuratora**. Z danych statystycznych za 2017 r. wynika, że kuratorzy składali do sądu w toku postępowania wykonawczego wnioski dotyczące nałożenia na skazanych obowiązków uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnym. W okresie próby związanym z warunkowym umorzeniem postępowania, warunkowym zawieszeniem wykonania kary oraz warunkowym przedterminowym zwolnieniem, **kuratorzy złożyli łącznie 126 wniosków o nałożenie obowiązku uczestnictwa** w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych, **114 zostało przez sąd rozpatrzonych**, w tym **94 zostało uwzględnionych**. Dla porównania: w 2016 r. kuratorzy złożyli odpowiednio 211 wniosków, w 2015 – 291, w 2014 – 326, a w 2013 – 408.⁷⁰ Powyższe dane świadczą o znacznym spadku aktywności kuratorów w tym zakresie.

67 Statystyka Sądowa, Prawomocne osądzienia osób dorosłych w 2013 – 2017 r. Departament Strategii i Funduszy Ministerstwa Sprawiedliwości, Warszawa 2018, s. 45.

68 Projekt *sprawozdania MRPiS.*, s. 113 - 114

69 Statystyka Sądowa, Prawomocne osądzienia., s. 45.

70 Dane pochodzą z MS-S40 Sprawozdanie z działalności kuratorskiej służby sądowej za rok 2017 w: Projekt *sprawozdania MRPiS.*, s. 112.

Oznacza to, że kuratorzy coraz rzadziej korzystają z uprawnień przysługujących im na podstawie tego przepisu. Tymczasem orzekanie nadzoru kuratora przy warunkowym zawieszeniu kary ma ogromne znaczenie, z uwagi na możliwości skutecznego oddziaływania na skazanych w okresie próby, w celu ich resocjalizacji, (zmiana postaw i ograniczenie powtórnych przestępstw). Dozór kuratora umożliwia stały monitoring i kontrolę zachowań skazanego podczas jego próby, a co za tym idzie umożliwia elastyczny sposób oddziaływania na sprawcę przemocy w rodzinie. Bowiem ewentualne zmiany zachowania mogą skutkować wnioskiem kuratora do sądu o zaostrenie kontroli i nałożenie nowych, bardziej intensywnych obowiązków probacyjnych na sprawcę, bądź o jej złagodzenie i uchylenie lub zmianą obowiązków probacyjnych w stosunku do skazanego.⁷¹

W ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie szczególne miejsce poświęcone jest także zapewnieniu bezpieczeństwa dzieciom w sytuacji wystąpienia bezpośredniego zagrożenia zdrowia lub życia. **Art. 12a cyt. ustawy daje dodatkowe uprawnienia pracownikom socjalnym**, którzy podczas wykonywania swoich obowiązków służbowych **mają prawo odebrać dziecko rodzicom** i umieścić je u osoby z rodziny, zamieszkującej pod innym adresem, w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo – wychowawczej. Decyzję o zabranii dziecka pracownik socjalny podejmuje wraz z funkcjonariuszem Policji i pracownikiem ochrony zdrowia.

Według danych dostarczonych przez Komendę Główną Policji wynika, że w **2018 r. Policja umieściła w trybie art. 12a ustawy o przemocy w niezagrażającym im miejscu (tj. rodzinie zastępczej, dalszej rodzinie lub placówce opiekuńczej) 427 dzieci.**⁷²

Ponadto, **art. 96 ust 1 Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego**⁷³, wprowadza *zakaz stosowania kar cielesnych* przez rodziców oraz osoby sprawujące opiekę lub pieczę nad dziećmi. Wprowadzenie powyższego zakazu miało na celu zarówno zwiększenie ochrony dzieci, jak i zmianę postaw społeczeństwa, poprzez wskazanie innych metod wychowawczych.

Z badań prowadzanych cyklicznie przez Centrum Badań Opinii Społecznych wynika, że w ciągu ostatnich siedmiu lat w naszym społeczeństwie umocniła się dezaprobatę fizycznego karania dzieci. W 2019 r. nie tylko więcej osób niż w roku 2012 uważa, że nie powinno się stosować wobec nich kar cielesnych (wzrost do 61% o 10 punktów procentowych,), ale także częściej sprzeciw wywołuje dawanie zarówno lania (wzrost z 61% do 70%), jak i klapsów (wzrost z 25% do 37%). Adekwatnie zmniejszyły się odsetki dorosłych dopuszczających kary fizyczne (do 34%, spadek o 11 punktów). Zgadzających się z opiniami, że lanie jeszcze nikomu nie zaszkodziło jest 25% respondentów (spadek o 9 punktów). Natomiast zdania, że są sytuacje, w których trzeba dać dziecku klapsa jest 61% badanych (spadek o 12 punktów w porównaniu do roku 2012). O ile większość Polaków nie aprobuje zatem kar cielesnych, zwłaszcza mocniejszego bicia (lania), o tyle nadal, choć rzadziej niż przed laty, przyzwala się na ogół na karcenie poprzez klapsy.⁷⁴ Trudno jednak ocenić, na ile jest to wynikiem zmian legislacyjnych, które w obliczu możliwych sankcji mogą powodować lęk przed przyznaniem się do prawdziwych poglądów i zachowań w tym zakresie, a na ile są to faktyczne zmiany w poglądach społeczeństwa na temat sposobów wychowania dzieci bez użycia agresji.

Z nieszkodliwością lania i wychowawczą funkcją klapsów w większym stopniu zgadzają się

71 Informacja o skutkach ..., s. 38

72 www.statystyka.policja.pl

73 Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. - *Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy* (tj. Dz. U. z 2017 r., poz. 682 z późn. zm.)

74 Komunikat z badań CBOS Nr 49/2019 „*Przemoc domowa wobec dzieci*”, *Kwiecień 2019*, s. 1. Prezentowane dane pochodzą z badań „*Aktualne problemy i wydarzenia*” realizowanych przez CBOS w latach 1994–2019. W 2019 r. badanie przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganych komputerowo (CAPI) w dniach 7–14 lutego 2019 roku na liczącej 968 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

rodzice, których dzieci mają co najmniej 20 lat, niż rodzice młodszych dzieci i osoby bezdzietne. Badani mający dzieci do 19 roku życia częściej od pozostałych krytycznie odnoszą się do stosowania kar cielesnych. Postawy wobec kar cielesnych różnią się ze względu na wykształcenie, sytuację materialną, a także płeć badanych i ich miejsce zamieszkania. Dopuszczający je to częściej niż przeciętnie respondenci z wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym lub zasadniczym zawodowym, źle sytuowani, najstarsi, mieszkańcy wsi. W większym stopniu są to również mężczyźni niż kobiety. Natomiast najwięcej głosów krytycznych wobec fizycznego karcenia dzieci obserwujemy wśród osób z wyższym statusem społeczno-ekonomicznym, mieszkających w największych miastach oraz mających od 35 do 44 lat. ⁷⁵

Niemal trzy piąte respondentów mających dzieci poniżej 20 roku życia (57%) deklaruje, że im samym lub osobom, z którymi są w związku, zdarzyło się krzyczeć na dzieci, w tym połowa (51%) robiła to w ciągu ostatniego roku. Do wyzywania i obrażania dzieci przyznaje się czterech na stu badanych (4%), a do kpin i wyśmiewania – trzech na stu (3%). Pomijając krzyczenie, można powiedzieć, że fizyczne formy karcenia są około dwukrotnie częstsze niż słowne. Szarpanie i popychanie deklaruje 7% mających dzieci do 19 roku życia, a mocne bicie określone w pytaniu „porządnym laniem” – 8%, przy czym większość ankietowanych z tej grupy (6%) wskazuje, że miało ono miejsce dawniej niż rok temu, kiedy dziecko było młodsze. Ogólnie rzecz biorąc, do jakiejś formy przemocy fizycznej wobec dzieci przyznała się 1/8 rodziców mających dzieci poniżej 20 roku życia (12%), a do przemocy werbalnej – pomijając krzyczenie – pięciu na stu (5%). Inaczej mówiąc: jeśli nie uwzględniać krzyczenia, które zdarzyło się znacznej części rodziców, można powiedzieć, że 86% nie stosowało wobec dzieci ani przemocy fizycznej, ani werbalnej, 3% stosowało jedną i drugą, 2% – wyłącznie werbalną, a 9% – tylko fizyczną. ⁷⁶

Do przemocy fizycznej i werbalnej wobec dzieci częściej dochodzi w domach, w których kłótnie i awantury zdarzają się przynajmniej kilka razy w miesiącu, niż tam, gdzie dzieje się to rzadziej lub nie dzieje wcale. W jeszcze większym stopniu są na nią narażone dzieci, w których domach dochodziło do przemocy fizycznej między rodzicami (lub opiekunami). ⁷⁷

Pomimo tego, że przemoc domową ciężko jest zdiagnozować, to zdaniem specjalistów jest ona w Polsce jednym z ważniejszych problemów, który powoduje poważne konsekwencje, zarówno dla funkcjonowania rodzin jak i dla polityki społecznej państwa.

2. Dane z terenu Powiatu Jędrzejowskiego.

2.1. Charakterystyka powiatu

Powiat Jędrzejowski znajduje się w południowo – wschodniej części Polski, w zachodniej części Województwa Świętokrzyskiego w dolinie rzeki Nidy (w tzw. "Niece Nidziańskiej "). Zajmuje powierzchnię 125696 ha, przy czym tylko 2897 ha obszaru zajmują tereny miejskie, natomiast pozostałą część stanowią wsie. W skład powiatu wchodzi 9 gmin: 3 miejsko-gminne: Jędrzejów, Sędziszów i Małogoszcz oraz 6 gminnych: Imielno, Wodzisław, Słupia Jędrzejowska, Sobków, Nagłowice i Oksa. Siedzibą powiatu jest miasto Jędrzejów.

Powiat liczy ogółem 86.340 mieszkańców (w tym: 43.766 – kobiet i 42574 mężczyzn), z czego 61.730 mieszka na wsi. ⁷⁸ Powiat Jędrzejowski jest regionem rolniczym. Uprawa roli i hodowla stanowią

⁷⁵ Tamże, s. 3,

⁷⁶ Komunikat z badań CBOS., s. 5.

⁷⁷ Tamże, s. 7.

⁷⁸ Raport o stanie Powiatu Jędrzejowskiego za rok 2018, Zarząd Powiatu Jędrzejowskiego, maj 2019 r., s. 5-6.

podstawową działalność mieszkańców większości gmin powiatu. Rolniczy charakter regionu sprzyja rozwojowi przetwórstwa rolno-spożywczego i produkcji owocowo-warzywnej. Dobrze rozwinięta jest też hodowla drobiu i trzody chlewnej. Ze względu na ekologiczne walory regionu, coraz bardziej popularna staje się agroturystyka. Na terenie powiatu rozwija się m.in. przemysł cementowy, metalowy i budownictwo. Na lokalnym rynku liczą się i wpływają na jego ogólny rozwój m.in. FAMET "BIFAMET Zakład Produkcyjny Nr 2", Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego "Kartel", Browar "Strzelec" oraz "Universal leaf Tobacco". Spośród różnego rodzaju firm zarejestrowanych na terenie powiatu Jędrzejowskiego najwięcej jest sklepów spożywczych, sklepów przemysłowych i firm usługowych, głównie budowlanych. Następne w kolejności są zakłady naprawcze różnego typu i usługi transportowe, sporo osób zapewnia usługi odzieżowe.

W charakterystyce Powiatu Jędrzejowskiego nie można pominąć obiektów zabytkowych, które przyciągają rzesze turystów z całej Polski. Najbardziej znane jest Muzeum Zegarów Słonecznych im. Przypkowskich w Jędrzejowie, następnie Archiopactwo O.O. Cystersów w Jędrzejowie, (co roku organizowane są tutaj "Międzynarodowe Koncerty Muzyki Organowej"), następnie Zamek Rycerski w Sobkowie z XVI wieku, dworek Mikołaja Reja w Nagłowicach i wiele innych. Ponadto, dla wielu osób niewątpliwą atrakcją turystyczną w sezonie letnim jest przejazd zabytkową Kolejką Wąskotorową "Expres Ponidzie". Powiat Jędrzejowski to region o wyjątkowo bogatej przeszłości historycznej, kulturowej i urzekającym krajobrazie.⁷⁹

Niestety, pomimo tych walorów powiatu niepokojące są dane statystyczne odnośnie sytuacji społeczno – demograficznej.

Tabela nr 9. Wybrane dane statystyczne dotyczące powiatu jędrzejowskiego w latach 2017 – 2018.

Wybrane dane statystyczne	2017	2018
Liczba mieszkańców w powiecie jędrzejowskim	86560	86340
Ludność na 1 km ²	69	68,7
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	65,8	59
Urodzenia żywe	813	823
zgony	1000	1056
Przyrost naturalny	-187	-233
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności	-2,2	-3,1
Pracujący na 1000 ludności	135	135
Bezrobotni zarejestrowani	2629	2471
Stopa bezrobocia rejestrowanego	7,6	7,1
Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych (w %)	72,6	71,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego dotyczących Powiatu Jędrzejowskiego

Cechą charakterystyczną jest spadająca z roku na rok liczba mieszkańców spowodowana zarówno migracjami, jak i ujemnym wskaźnikiem przyrostu naturalnego oraz pogorszeniem się sytuacji dochodowej ludności wiejskiej (pomimo mniejszego zarejestrowanego bezrobocia na tym terenie).

⁷⁹ Tamże.

Gminą posiadającą najwyższy wskaźnik gęstości zaludnienia na 1 km² na terenie powiatu jest Gmina Jędrzejów (123 osoby). Natomiast najniższe wskaźniki posiadają gminy Słupia (40 osób) i Wodzisław (40 osób). W gminach wchodzących w skład Powiatu Jędrzejowskiego występuje stosunkowo duże zróżnicowanie struktury wiekowej mieszkańców. Do gmin posiadających najwyższy udział osób w wieku przedprodukcyjnym należy zaliczyć Gminę Jędrzejów. Najwyższy udział ludności w wieku produkcyjnym posiada jedna z gmin miejsko-wiejskich - Gmina Jędrzejów. Wysoki udział osób w wieku produkcyjnym w gminach miejsko-wiejskich wynika z ruchu migracyjnego odbywającego się z obszarów wiejskich do obszarów miejskich. W 2018 r. w Powiecie Jędrzejowskim odnotowano 823 urodzeń oraz 1056 zgonów. W roku 2018 r. przyrost naturalny był ujemny i wyniósł 233 osoby.

Liczba osób pracujących na koniec 2018 r. wynosiła 11.689 osób. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych na koniec grudnia 2018 r. wynosiła 2471, z tego 56,9 % stanowiły kobiety. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosiła 59.⁸⁰

Sytuacji nie poprawia na razie malejąca od kilku lat stopa bezrobocia (obecnie wynosząca 7,1%) oraz obserwowany nieznaczny, ale stały wzrost liczby podmiotów sektora prywatnego.⁸¹

Na koniec 2018 r. odnotowano 6270 podmiotów sektora prywatnego zarejestrowanych w powiecie jędrzejowskim (co stanowiło 96,2 % ogółu podmiotów). W stosunku do roku poprzedniego liczba podmiotów zwiększyła się o 222 podmioty (w 2017 r. zarejestrowano 6048 podmiotów sektora prywatnego, co stanowiło 96,0 % ogółu). Podmioty sektora publicznego stanowiły natomiast 3,8 % ogółu zarejestrowanych podmiotów i w porównaniu do roku poprzedniego ich liczba uległa nieznacznemu zmniejszeniu. Ponadto, na terenie powiatu swoje siedziby mają firmy, które rozpoznawalne są nie tylko w kraju, lecz także za granicą. Firmy te to znaczący pracodawcy generujący nowe miejsca pracy dla mieszkańców Powiatu Jędrzejowskiego. Lokalny rynek pracy w większości opiera się jednak na mikroprzedsiębiorstwach zatrudniających mniej niż 10 pracowników, które w liczbie 6234 podmiotów na koniec 2018 r. stanowiły 95,6% ogólnej liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Małe przedsiębiorstwa stanowiły 3,7% (241 podmiotów) ogólnej liczby podmiotów gospodarczych, a niespełna 1% (5 podmiotów) ogółu jednostek to przedsiębiorstwa średnie i duże.⁸²

Ponieważ głównym powodem odpływu ludności do większych miast jest migracja zarobkowa, nadzieją na odwrócenie tej sytuacji i zatrzymanie ludzi w Powiecie są tereny inwestycyjne. Na chwilę obecną kilku inwestorów, w tym również zagranicznych zainteresowało się ofertą i wykupiło tereny pod budowę zakładów produkcyjnych, obiecując miejsca pracy ludności lokalnej. Dopiero jednak za kilka lat, przekonamy się, czy faktycznie spełnią one oczekiwania społeczeństwa lokalnego.

Na razie, według danych Regionalnego Ośrodka Pomocy Społecznej Urzędu Marszałkowskiego w Kielcach, jesteśmy jednym z sześciu powiatów w województwie zagrożonych wysokim poziomem ubóstwa. **Wskaźnik ubóstwa dla naszego powiatu w 2016 wyniósł 46,2 %, wskaźnik ubóstwa dla całego województwa wyniósł 44,7 %. Przy czym, wskaźnik ubóstwa** określa udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa w ogólnej liczbie mieszkańców.⁸³

Powyższe dane wskazują, że liczba osób z terenu Powiatu Jędrzejowskiego korzystających z różnych form pomocy oferowanych przez instytucje pomocy społecznej, jest nadal wysoka.

⁸⁰ www.stat.gov.pl – statystyczne vademecum samorządowca

⁸¹ Raport o stanie powiatu..., s.

⁸² Tamże., s. 52.

⁸³ *Analiza sytuacji wewnątrzregionalnej w obszarze polityki społecznej, Aktualizacja w obszarze aktywnej integracji oraz wsparcia rodziny i pieczy zastępczej*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego w Kielcach, Kielce 2018, s. 7-8.

2. 2. Zaplecze instytucjonalne.

Infrastruktura pomocowa w Powiecie Jędrzejowskim jest dość rozbudowana, choć niewystarczająca, co, czasami utrudnia wykonywanie niektórych zadań powiatu nałożonych ustawą o pomocy społecznej lub o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

W Powiecie Jędrzejowskim zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizują następujące instytucje i organizacje:

- 1) Komenda Powiatowa Policji w Jędrzejowie
- 2) Sąd Rejonowy w Jędrzejowie
- 3) Prokuratura Rejonowa w Jędrzejowie
- 4) jednostki organizacyjne pomocy społecznej:
 - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jędrzejowie
 - miejsko – gminne i gminne ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu
- 5) Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Nagłowicach
- 6) Punkt Konsultacyjno – Informacyjny ds. Uzależnień w Jędrzejowie
- 7) Ognisko – Wychowawcze „Caritas” w Jędrzejowie
- 8) Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Jędrzejowie
- 9) miejsko – gminne i gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych
- 10) szkoły i placówki oświatowe (powiatowe i gminne)
- 11) placówki służby zdrowia (powiatowe, gminne, niepubliczne)
- 12) Kościół

2.3. Skala zjawiska przemocy w powiecie.

Przy diagnozowaniu skali zjawiska przemocy w rodzinie w Powiecie Jędrzejowskim wzięto pod uwagę dane dostarczone przez wszystkie w/w instytucje. Wiodących informacji dostarczyły Prokuratura, Policja, Sąd, miejsko – gminne i gminne ośrodki pomocy społecznej, Punkt Konsultacyjno – Informacyjny oraz gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych.

Dane z Prokuratury Rejonowej w Jędrzejowie pokazują, że **liczba spraw wszczętych w sprawie przemocy** (w tym również ilość spraw o znęcanie się) **na przestrzeni lat 2016 – 2018 r. z roku na rok maleje**. W 2016 r. ilość spraw, które dotyczyły przemocy w rodzinie wynosiła 155, w roku 2017 nieznacznie się zmniejszyła do 144, **by następnie w 2018 r. zmniejszyć się do 102**. Przy czym, utrzymuje się tendencja, **że w większości przypadków (81 - 87 %) były to sprawy z art. 207 kk – tzn. o znęcanie się**. Ponadto, na przestrzeni trzech ostatnich lat obserwujemy **stały wzrost odsetka spraw zakończonych aktem oskarżenia** – w roku 2016 wyniósł on 18%, w 2017 r. wzrósł do 28%, a **w 2018 r. wzrósł do 37%**. **Podobną tendencję zaobserwowano również w przypadku odsetka spraw zakończonych wyrokiem skazującym**. W 2016 r. skazano 33 sprawców (co stanowiło 21% ogółu spraw wszczętych w sprawie przemocy), natomiast w kolejnych latach odsetek ten wyniósł odpowiednio: w 2017 r. - 33%, a w 2018 r. - 38%.

Tab. Nr 10. Działania podjęte przez Prokuraturę Rejonową w Jędrzejowie w związku z popełnieniem przestępstwa z zastosowaniem przemocy w rodzinie w latach 2016 – 2018.

Lp.	Zakres działań Prokuratury	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
1	Ilość spraw wszczętych w sprawie przemocy	155/134*)	144/116*)	102/89*)
2	Ilość spraw zakończonych aktem oskarżenia	29	41	38
3	Ilość spraw zakończonych wyrokiem skazującym	33	48	39
4	Ilość spraw, w których umorzono postępowanie	49	60	39
5	Ilość spraw, w których odmówiono wszczęcia postępowania	18	26	17
6	Ilość wniosków skierowanych do Sądu o wydanie orzeczenia nakazującego osobom stosującym przemoc uczestnictwo w programie korekcyjno – edukacyjnym	0	0	0
7	Ilość osób, wobec których wydano zakaz zbliżania się do osób pokrzywdzonych wskutek przemocy domowej	7	10	9
8	Ilość osób, wobec których orzeczono nakaz natychmiastowego opuszczenia mieszkania, w którym przebywa ofiara	24	16	17

*) w tym ilość spraw wszczętych z art.207 kk (o znęcanie się)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Prokuratury Rejonowej w Jędrzejowie.

Podobnie kształtuje się liczba **orzekanych zakazów zbliżania się do osób pokrzywdzonych** - w roku 2016 – wydano 7 zakazów, w 2017 r. - 10, natomiast w 2018 r. 9 sprawcom zakazano zbliżania się do swoich ofiar. Natomiast w przypadku **orzeczonych nakazów natychmiastowego opuszczenia mieszkania**, w którym przebywa osoba pokrzywdzona wskutek przemocy, obserwujemy najpierw tendencję malejącą, a następnie nieznaczny wzrost. W 2016 r. wydano 24 tego typu orzeczenia, w 2017 r. nakazano opuszczenie mieszkania w trybie natychmiastowym 16 sprawcom, by w 2018 wydać 17 tego typu nakazów.

Należy zwrócić uwagę na fakt, iż prokuratura nie korzysta ze środka probacyjnego, który został jej udostępniony w postaci możliwości składania do sądu wniosków o wydanie orzeczenia nakazującego osobom stosującym przemoc w rodzinie uczestnictwo w programach korekcyjno – edukacyjnych. Na 102 sprawy wszczęte w 2018 r. w sprawie przemocy domowej, w tym 89 z art. 207, nie skierowano do Sądu ani jednego wniosku o wydanie orzeczenia nakazującego osobom stosującym przemoc uczestnictwo w programie korekcyjno – edukacyjnym.

Natomiast w przypadku Sądu obserwujemy bardzo nieзначną tendencję wzrostową dotyczącą ilości orzekanych wobec sprawców przemocy nakazów uczestnictwa w programach korekcyjnych.

Tab. Nr 11. Działania podejmowane przez Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej w Jędrzejowie w sprawach dotyczących przemocy, w tym z zastosowaniem art. 207 kk w latach 2016 – 2018 .

Lp.	Zakres działań Sądu Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
1	Ilość osób objętych dozorem w sprawie przemocy ogółem: - w tym z art. 207 kk	137 130	150 143	122 109
2	Ilość osób objętych dozorem na etapie postępowania wykonawczego z orzeczonym uczestnictwem w programach	3	4	0

	korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy			
3	Ilość osób skazanych objętych dozorem z warunkowym zawieszeniem kary z orzecznym uczestnictwem w programach korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy	1	4	3
4	Ilość osób skazanych objętych dozorem z warunkowym zawieszeniem kary z orzecznym nakazem, eksmisji z lokalu	3	3	1
5	Ilość osób skazanych objętych dozorem z warunkowym zawieszeniem kary z orzecznym zakazem zbliżania się do osoby pokrzywdzonej	2	2	5
6	Ilość wniosków kuratorskich o odwieszenie zawieszanej kary ogółem; w tym:	10	-	0
	- z powodu nieszanowania zakazu zbliżania się	-	-	0
	- z powodu nierealizowania uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy	-	-	0
	- z powodu niezrealizowania nakazu opuszczenia lokalu	1	-	0

*) dane dostępne w PCPR w Jędrzejowie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Sądu Rejonowego w Jędrzejowie.

Według danych **Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego w Jędrzejowie**, w 2016 r. **wydano 3 orzeczenia** nakazujące uczestnictwo w programie korekcyjno – edukacyjnym **wobec osób objętych dozorem na etapie postępowania wykonawczego i 1 orzeczenie zobowiązujące osobę skazaną do uczestnictwa w programie** pod groźbą odwieszenia kary. W 2017 r. wydano już po 4 tego typu nakazy. Natomiast w 2018 r. **nie** odnotowano wprowadzić ani jednego **przypadku** wydanego **orzeczenia nakazującego uczestnictwo w programie korekcyjno – edukacyjnym dla osób stosujących przemoc wobec osoby objętej dozorem na etapie postępowania wykonawczego, ale za to wydano takie orzeczenie wobec 3 skazanych sprawców** przemocy domowej objętych dozorem z warunkowym zawieszeniem kary. Bardzo rzadko wobec osób skazanych w sprawach z przemocy objętych dozorem z warunkowym zawieszeniem kary sąd wydaje nakaz eksmisji z lokalu i zakaz zbliżania się do osoby pokrzywdzonej. **W latach 2016 - 2018 r. sąd wydał tylko w sumie 7 orzeczeń o nakazie eksmisji z lokalu** (w 2016 i 2017 – po 3 orzeczenia i 1 orzeczenie w 2018) i **9 zakazów zbliżania się do osoby pokrzywdzonej.** (w 2016 i 2017 po 2 orzeczenia i 5 orzeczeń w 2018 r.). **W 2016 r. został złożony przez kuratora tylko 1 wniosek o odwieszenie kary z powodu niezrealizowania nakazu opuszczenia lokalu.** W 2017 r. i 2018 r. według nadesłanych danych, nie wpłynął ani jeden wniosek o odwieszenie kary.

Tymczasem, według informacji **Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego w Jędrzejowie**, **liczba osób objętych dozorem kuratora w sprawie przemocy wcale nie jest mała, imponujący jest także udział procentowy osób z dozorem kuratora w sprawie przemocy z art. 207.**

W 2016 r. objętych dozorem kuratora z powodu przemocy było 137 osób, w tym 130 osób (95%) z art. 207 kk / oskarżonych o znęcanie się /, w 2017 r. liczba ta wynosiła odpowiednio 150 osób, **w tym odnotowano aż 143 przypadków (95%) z art. 207 kk., a w 2018 r. liczba osób objętych dozorem kuratora wyniosła 122 osoby, w tym 109 osób (tj. 89%) z art. 207 (Tabela nr 2).** Zderzając powyższe dane z liczbą zastosowanych przez sąd środków - otrzymujemy mocno niezadowolający obraz.

Według danych **Wydziału Karnego Sądu Rejonowego w Jędrzejowie** na przestrzeni trzech ostatnich lat zauważa się **spadek spraw wszczynanych z powodu przemocy, przy jednoczesnym wzroście odsetka spraw z art. 207 kk.** W 2016 liczba spraw wyniosła 89, w tym odsetek spraw z art.

207 wyniósł 81%. W 2017 r. liczba ogółu spraw zmalała do 58 i była tożsama z liczbą spraw z art.207. Natomiast w 2018 liczba spraw wszczętych w sprawie przemocy ogółem pozostała na tym samym poziomie i wyniosła 59, przy czym zmniejszył się prawie o połowę odsetek spraw o znęcanie – ze 100% - na 59%. Podobnie kształtował się w poszczególnych latach udział procentowy osób osądzonych z art. 207 kk w odniesieniu do ogólnej liczby spraw wszczętych z powodu przemocy. **W 2016 r. liczba osądzonych z art. 207 kk wyniosła 60 (tj. 67% ogółu spraw), w 2017 – 58 (tj. 100%), a w 2018 – 35 (czyli 59%).**

Według danych Wydziału Karnego, wraz ze **zmniejszającą się ilością spraw wszczynanych z powodu przemocy, maleje również liczba osób skazanych z warunkowym zawieszeniem kary i z orzeczonym dozorem kuratora.** W porównaniu do danych z 2016 r., w 2018 r. odnotowano blisko 30% spadek ilości osób skazanych z warunkowym zawieszeniem kary oraz 49% spadek ilości osób skazanych, wobec których orzeczono dozór kuratora.

Natomiast odnośnie wydawanych przez Wydział Karny Sądu Rejonowego w Jędrzejowie **orzeczeń zobowiązujących osoby stosujące przemoc do uczestnictwa w programach korekcyjno – edukacyjnych, sprawa nie wygląda zbyt optymistycznie.** W roku 2016 na 34 osoby skazane za znęcanie się, tylko w stosunku do 5 osób wydano orzeczenie nakazujące uczestnictwo w programie korekcyjno – edukacyjnym. W roku 2017 na 25 skazanych nie wydano ani jednego nakazu. Natomiast w 2018 r. 10 skazanym z art. 207 kk zawieszono warunkowo karę, ale zobowiązano do uczestnictwa w programie tylko dwie osoby.

Podobnie przedstawia się sprawa wydawania przez sąd wobec osób skazanych w sprawach z przemocy objętych dozorem z warunkowym zawieszeniem kary nakazów eksmisji z lokalu i zakazów zbliżania się do osoby pokrzywdzonej. **W latach 2016 - 2017 r. sąd wydał łącznie 3 zakazy zbliżania się do osoby pokrzywdzonej (w 2016 – 2 i w 2017 – 1). Natomiast w 2018 r. nie odnotowano ani jednego takiego orzeczenia.** Natomiast w przypadku orzeczeń o nakazie eksmisji z lokalu na przestrzeni ostatnich trzech lat wydano po 1 nakazie w każdym roku.

Tab. Nr 12. Działania podejmowane przez Wydział Karny Sądu Rejonowego w Jędrzejowie w sprawach dotyczących przemocy, w tym z zastosowaniem art. 207 kk w latach 2016 -2018.

Lp.	Zakres działań Sądu Wydział Karny	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
1	Ilość spraw wszczętych w sprawie przemocy ogółem: - w tym z art. 207 kk	89 72	58 58	59 35
2	Osądzeni z art. 207 kk ogółem, w tym:	60	58	35
	- liczba osób skazanych z warunkowym zawieszeniem kary,	34	25	10
	w tym:			
	- z orzeczonym dozorem kuratora	33	22	9
	- ograniczenie wolności	2	-	1
	- uniewinnienie	3	1	1
	- tymczasowo aresztowani przed wyrokiem	1	1	0
3	Umorzenie postępowania	2	1	3
	umorzenie warunkowe	8	9	8
4	Ilość osób, wobec których orzeczono nakaz			

	uczestnictwa w programach korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy	5	-	2
5	Ilość osób, wobec których wydano zakaz zbliżania się do osób pokrzywdzonych wskutek przemocy domowej	2	1	0
6	Ilość osób, wobec których orzeczono nakaz natychmiastowego opuszczenia mieszkania, w którym przebywa ofiara	1	1	1

*) dane dostępne w PCPR w Jędrzejowie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Sądu Rejonowego w Jędrzejowie.

Z kolei dane z Policji wskazują, że na przestrzeni 2016 – 2018 r. **liczba interwencji domowych ogółem uległa znacznemu zwiększeniu (Tab. nr 13). W 2016 r. policjanci interweniowali 427 razy, w 2017 r. – 486 razy, a w 2018 r. aż 1265 razy (w porównaniu do roku 2017 wzrost ponad 2,5 -krotny).** Natomiast na przestrzeni trzech ostatnich lat obserwujemy **stałą tendencję spadkową, jeśli chodzi o liczbę zakładanych Niebieskich Kart.** W 2016 r. założono 287 NK, w 2017 r. - 194NK (spadek o 93 NK w porównaniu do roku 2016), a w 2018 r. - 192 NK. Przy czym, **stałemu zmniejszeniu ulega odsetek zakładanych NK w odniesieniu do wszystkich interwencji Policji w danym roku - w 2016 r. wyniósł on 67%, w 2017 r. zmalał do niespełna 40%, by w 2018 r. ulec drastycznemu obniżeniu do 15%.** Zgodnie z procedurą, **wszystkie NK zakładane przez Policję są przekazywane do gminnych zespołów interdyscyplinarnych.** W kolejnych wierszach tabela nr 4 pokazuje, że na przestrzeni trzech ostatnich lat, **stałe maleje ilość spraw przekazywanych przez Policję do Prokuratury.** W 2016 r. Policja przekazała do Prokuratury 119 spraw, w 2017 r. o 38 spraw mniej, a w 2018 r. na 192 założone NK trafiło do Prokuratury już tylko 38 spraw (tj. niespełna 20%, podczas gdy w poprzednich latach odsetek spraw przekazanych przez Policję do Prokuratury w odniesieniu do liczby sporządzonych Niebieskich Kart był dwukrotnie wyższy i wynosił odpowiednio 41 i 42 %).

Tab. Nr 13. Działania podjęte przez Policję w Powiecie Jędrzejowskim w zakresie przeciwdziałania zjawiska przemocy w latach 2016 – 2018.

Lp.	Zakres działania Policji	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
1	Liczba interwencji domowych ogółem	427	486	1265
2	Liczba sporządzonych Niebieskich Kart	287	194	192
3	Liczba Niebieskich Kart przekazanych do Gminnych Zespołów Interdyscyplinarnych	287	194	192
4	Liczba informacji przekazanych do Prokuratury	119	81	38
5	Liczba informacji przesłanych do GKRPA	44	17	20
6	Liczba interwencji domowych policji zakończonych umieszczeniem sprawców w ośrodkach lub miejscach odosobnienia	54	77	58
7	Liczba spotkań z dziećmi i młodzieżą z zakresu przeciwdziałania przemocy	122	150	76

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Jędrzejowie.

Dane z Tab. nr 13 wskazują również, że w 2018 r. w odniesieniu do roku 2017 **wyraźnie spadła aktywność profilaktyczna Policji w zakresie przeciwdziałania przemocy wśród najmłodszych. W 2018 r.**

policjanci wzięli udział w 76 spotkaniach z dziećmi i młodzieżą w szkołach i przedszkolach, czyli spotykali się z młodzieżą prawie dwukrotnie rzadziej **niż w 2017 r., kiedy odwiedzili szkoły i przedszkola aż 150 razy. Natomiast w 2016 r.** policjanci przekazywali dzieciom i młodzieży treści antyprzemocowe w trakcie 122 spotkań.

Tabela nr 14 przedstawia, jak rozkładała się liczba interwencji domowych Policji z powodu przemocy w poszczególnych gminach na przestrzeni lat 2016 – 2018.

Tab. Nr 14. Liczba interwencji domowych Policji z powodu przemocy w Powiecie Jędrzejowskim w latach 2016 – 2018 (w rozbiu na poszczególne gminy).

Lp.	Gmina/Posterunek	Liczba przeprowadzonych interwencji		
		2016	2017	2018
1	Miasto i gmina Jędrzejów	117	155	393
2	Miasto i gmina Sędziszów	40	98	226
3	Miasto i gmina Małogoszcz	26	31	170
4	Gmina Nagłowice	13	29	93
5	Gmina Słupia	7	34	48
6	Gmina Oksa	5	24	86
7	Gmina Sobków	42	60	132
8	Gmina Wodzisław	16	39	65
9	Gmina Imielno	21	16	52
Ogółem:		287	486	1265

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Powiatowej Policji w Jędrzejowie.

Analiza danych powyższej tabeli wskazuje **na tendencję rosnącą w zakresie podejmowanych przez Policję interwencji domowych z powodu przemocy we wszystkich gminach.** Wzorem lat ubiegłych, najwięcej interwencji domowych Policji z powodu przemocy było i jest przeprowadzanych w Gminie Jędrzejów, przy czym z roku na rok obserwujemy nieznaczny spadek procentowego udziału interwencji w Gminie Jędrzejów w odniesieniu do wszystkich interwencji Policji podejmowanych z powodu przemocy w powiecie. W 2016 r. w Gminie Jędrzejów policjanci interweniowali 117 razy, co stanowiło 40% wszystkich interwencji w powiecie, a w 2017 r. w Gminie Jędrzejów odnotowano 155 interwencji, co stanowiło 32% ogółu interwencji w powiecie. Natomiast w 2018 r. Policja interweniowała w Gminie Jędrzejów aż 393 razy, tj. o 238 interwencji więcej w odniesieniu do roku ubiegłego. Pomimo jednak tak znaczącego (ponad 1,5-krotnego) wzrostu podejmowanych interwencji Policji w Gminie Jędrzejów w odniesieniu do roku ubiegłego, udział procentowy tych interwencji w odniesieniu do wszystkich interwencji podejmowanych z powodu przemocy w powiecie pozostał na tym samym poziomie, co w roku ubiegłym i wyniósł 31%.

Generalnie we wszystkich gminach zarówno w 2017 r., jak i w 2018 r. odnotowano **dość znaczny wzrost podejmowanych interwencji policji.** Największy wzrost interwencji w 2018 r. odnotowano w Gminie Małogoszcz – z 31 na 170 (ponad pięciokrotnie więcej niż w 2017 r.) (Tab. nr 14).

Nieco inaczej przedstawiają sprawę zgłoszeń przemocy ośrodki pomocy społecznej.

Tab. Nr 15. Liczba przyjętych zgłoszeń przemocy domowej według danych MGOPS i GOPS w Powiecie Jędrzejowskim w latach 2016 – 2018 (w rozbiciu na poszczególne gminy).

Lp.	Ośrodki Pomocy Społecznej	Liczba przyjętych zgłoszeń przemocy		
		Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
1	OPS Miasta i Gminy Jędrzejów	153	79	105
2	MGOPS w Sędziszowie	44	37	41
3	MGOPS w Małogoszczu	23	18	19
4	GOPS Nagłowice	22	10	9
5	GOPS Słupia	8	18	7
6	GOPS Oksa	11	10	7
7	GOPS Sobków	42	26	19
8	GOPS Wodzisław	29	11	7
9	GOPS Imielno	32	6	19
Ogółem:		389	215	233

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z MGOPS i GOPS z terenu powiatu.

Dane z ośrodków pomocy społecznej wyraźnie wskazują, że ogólna liczba przyjmowanych w 2018 r. zgłoszeń przemocy domowej w stosunku do roku 2017 wprawdzie się zwiększyła, ale tylko nieznacznie. **W roku 2018 do ops-ów wpłynęło 233 zgłoszenia (o 18 więcej niż w 2017 r.).** Podczas, gdy w 2017 r. ops-y odnotowały znacznie mniejszą liczbę zgłoszeń przemocy - o 174, tj. o przeszło 40% mniej w porównaniu do roku 2016 (Tab. nr 15). Ponadto, dane przekazane przez poszczególne ośrodki wskazują, że **wzrost liczby zgłoszeń przemocy w 2018 r. w odniesieniu do roku 2017 r. dotyczył tylko 3 gmin – Gminy Jędrzejów (z 79 na 105), Gminy Sędziszów (z 37 na 41) i Gminy Imielno (z 6 na 19).** W gminie Małogoszcz i Nagłowice ilość zgłoszeń przemocy pozostała na tym samym poziomie. Natomiast w pozostałych gminach odnotowano niewielki spadek ilości zgłoszeń.

Podobnie, jak w latach ubiegłych, powyższe dane wskazują jednoznacznie, że **zdecydowanie największą ilość zgłoszeń przemocy domowej odnotowuje Ośrodek Pomocy Społecznej Miasta i Gminy Jędrzejów.** Przy czym, w 2018 r. w porównaniu do roku 2017 udział procentowy zgłoszeń przyjętych przez OPS MiG Jędrzejów w odniesieniu do wszystkich zgłoszeń przemocy z terenu powiatu uległ zwiększeniu z 37% na 45%. (Tab. nr 15).

Tab. Nr 16. Podmioty zgłaszające przemoc domową według danych MGOPS i GOPS w Powiecie Jędrzejowskim w latach 2016 – 2018.

Lp.	Kto najczęściej zgłasza przemoc	Liczba przyjętych zgłoszeń przemocy		
		Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
1	Osoba doznająca przemocy	32	10	12
2	świadek	1	2	-

3	Policja	267	178	190
4	Pracownik socjalny	42	17	26
5	Pedagog szkolny	-	1	5
6	Ktoś z rodziny	2	-	1
7	Kurator sądowy	-	-	-
8	GKRPA	-	-	1
9	Pracownik służby zdrowia	-	-	1
10	Inna instytucja	-	5 (2 PCPR)	1
Ogółem:		344	213	219

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z MGOPS i GOPS z terenu powiatu.

Tabela nr 16 pokazuje ilościowy rozkład zgłoszeń poszczególnych instytucji i osób zgłaszających przypadki przemocy na przestrzeni lat 2016 – 2018. Z nadesłanych informacji z gminnych ośrodków pomocy społecznej wynika, że zdecydowanie **najwięcej zgłoszeń przemocy gminne zespoły interdyscyplinarne otrzymują od Policji**. W 2016 r. na 344 wszystkich zgłoszeń, aż 267 było z Policji (co stanowiło 76% ogółu zgłoszeń). W 2017 r. gops-y otrzymały 213 zgłoszeń przemocy, w tym 178 zgłoszeń (tj. 84%) zostało przekazanych przez Policję. W 2018 r. na 219 zgłoszeń przemocy, które wpłynęły do gopsów, aż 190 (tj. 87%) było z Policji, 26 zgłoszeń (tj. 12 %) dokonali pracownicy socjalni, w 12 przypadkach (tj. 5%) sami poszkodowani zgłosili fakt przemocy. W 5 przypadkach jako podmiot zgłaszający przemoc, gops-y wskazały pedagoga szkolnego. Natomiast pojedyncze zgłoszenia dotarły do gopsów od członka rodziny, z gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, pracownika służby zdrowia oraz z innego gopsu.

W porównaniu do roku ubiegłego w 2018 r. zauważa się nieznaczny wzrost aktywności pracowników socjalnych (z 17 na 26) oraz pedagogów szkolnych (z 1 na 5) w zakresie zgłaszania przypadków przemocy, jak również samych osób poszkodowanych (z 10 na 12). Pozostałe uprawnione podmioty nie wykazały w roku 2018 r. żadnej aktywności albo bardzo znikomą. Wprawdzie zauważa się wzrost świadomości społeczeństwa odnośnie kompetencji gminnych zespołów interdyscyplinarnych, ale i tak osoby pokrzywdzone znacznie częściej decydują się wzywać na interwencję Policję niż zgłaszać ten fakt pracownikom pomocy społecznej.

Z kolei w poniższej tabeli prezentujemy dane dotyczące liczby Niebieskich Kart przekazanych do gminnych zespołów interdyscyplinarnych przez podmioty uprawnione na przestrzeni ostatnich trzech lat (Tab. nr 17).

Tab. Nr 17. Podmioty przekazujące Niebieskie Karty do Zespołów Interdyscyplinarnych według danych MGOPS i GOPS w Powiecie Jędrzejowskim w latach 2016 – 2018.

Lp.	Kto najczęściej przekazuje NK do ops-ów	Liczba przekazanych Niebieskich Kart		
		Rok 2016	Rok 2017	2018
1	Policja	269	190	185
2	Pracownik socjalny ops-u	32	19	33
3	Szkoła	1	2	5
4	Inne ops-y	-	-	1

5	Sąd	-	-	-
6	GKRPA	2	-	2
7	Służba zdrowia	-	-	1
8	Inna instytucja	-	4/2*)PCPR	1PCPR
Ogółem:		304	215	266

*) W ciągu 2017 r. z innych instytucji do ops-ów wpłynęło 4 NK, w tym 2 z PCPR w Jędrzejowie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z MGOPS i GOPS z terenu powiatu oraz PCPR

W świetle powyższych danych okazuje się, że na przestrzeni ostatnich 3 lat ilość NK przekazywanych do ops-ów przez poszczególne instytucje z terenu powiatu ulega cyklicznym wahaniom - najpierw ulega zmniejszeniu w 2017 r. w porównaniu do roku 2016 (z 304 do 215), by następnie **w 2018 r. nieznacznie wzrosnąć do 266**. W **2018 r. najwięcej NK** założyli i przekazali oczywiście **pracownicy Policji – 185 NK** (o 5 NK więcej niż w roku 2017 i o 84 NK mniej niż w 2016 r.), **następnie pracownicy socjalni ops-ów – 33 NK** (o 14 NK więcej w 2017 r. i o 1 NK więcej niż w roku 2016). Kolejne 5NK zostało założonych i przekazanych przez szkoły.

Pomimo pewnych rozbieżności, **dane przekazane przez policję i ops-y za rok 2018** dotyczące liczby zgłoszeń przemocy, jak i ilości zakładanych Niebieskich Kart (**Tab. nr 4 i 8**) **wskazują jednoznacznie na zwiększanie się ilości odnotowanych przypadków przemocy w porównaniu do roku 2017 – odwrotnie niż to miało miejsce w roku ubiegłym – w odniesieniu do roku 2016.**

Ponadto, powyższe dane potwierdzają aktywność przedstawicieli w/w instytucji w zakresie podejmowania interwencji w sytuacji przemocy (oczywiście ze znaczną przewagą Policji). Zwraca również uwagę fakt, że aktywność pracowników socjalnych ops-ów w tym zakresie ulega wahaniom – najpierw słabnie (do 17 zgłoszeń w 2017 r.), by następnie wzrosnąć (do 26 zgłoszeń w 2018 r.). W 2017 i 2018 r. odnotowano również mniejszą - w porównaniu do roku 2016 - aktywność osób doznających przemocy, które zdecydowały się zmienić swoją sytuację zgłaszając fakt przemocy. W 2016 r. 32 osoby doznające przemocy zdecydowały się zgłosić ten fakt do ops-u, natomiast w 2017 i 2018 r. na taki krok zdecydowało się odpowiednio 10 i 12 osób.

Tabela nr 11 przedstawia aktywność pracowników poszczególnych ośrodków pomocy społecznej z terenu powiatu w zakresie podejmowania interwencji z powodu przemocy.

Najwięcej interwencji podejmują oczywiście pracownicy OPS MiG w Jędrzejowie. Choć w porównaniu do roku w 2016 roku, kiedy interweniowali 117 razy, w 2017 r. ich aktywność spadła do 79 (tj. o 32%), a w 2018 r. do 50 (o kolejne 37%). **Ilość interwencji pracowników ops-u w Gminie Jędrzejów w 2018 r. stanowiła jednocześnie 53% wszystkich interwencji podejmowanych przez pracowników ops-ów powiecie, czyli w porównaniu do roku 2017 odnotowała 13% spadek.** Następnie aktywność w zakresie podejmowania interwencji w sytuacji przemocy przejawiają pracownicy socjalni MGOPS w Małogoszczu, którzy w 2018 r. interweniowali 19 razy (tj. 20% ogółu wszystkich interwencji) oraz pracownicy GOPS Oksa, którzy interweniowali 10 (tj. 11% ogółu) oraz pracownicy GOPS Słupia i Sędziszów, których aktywność kształtowała się odpowiednio na poziomie 7% i 6 %. W 2018 r. zarejestrowano jeszcze tylko 1 interwencję podjętą przez pracowników GOPS Imielno.

Tabela Nr 18. Ilość interwencji podejmowanych przez pracowników ops-ów z powodu przemocy

w poszczególnych gminach Powiatu Jędrzejowskiego w latach 2016 – 2018.

Lp.	Ośrodki Pomocy Społecznej	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
1	OPS Miasta i Gminy Jędrzejów	117	79	50
2	MGOPS w Sędziszowie	3	4	6
3	MGOPS w Małogoszczu	22	18	19
4	GOPS Nagłowice	1	-	1
5	GOPS Słupia	-	18	7
6	GOPS Oksa	3	-	10
7	GOPS Sobków	-	-	-
8	GOPS Wodzisław	1	-	-
9	GOPS Imielno	5	1	1
Razem		152	120	94

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z MGOPS i GOPS z terenu powiatu.

W świetle nadesłanych przez ops-y danych dotyczących rodzajów przemocy domowej, na przestrzeni 3 ostatnich lat najczęściej występuje przemoc mieszana (Tab. nr 19). Następnie ośrodki wskazywały na występowanie przemocy psychicznej przed fizyczną. Przy czym, najczęściej przemoc fizyczna idzie w parze z przemocą psychiczną. **W 2018 r. opsy zarejestrowały 179 przypadków przemocy mieszanej (o 38 więcej niż w roku 2017), 32 przypadki przemocy psychicznej (aż o 71 przypadków mniej niż w roku 2017) i 26 przypadków przemocy fizycznej (o 53 przypadki mniej niż w roku poprzednim). W 2018 r. nie odnotowano natomiast ani jednego przypadku przemocy ekonomicznej, seksualnej, czy przypadków zaniedbań.**

Tabela Nr 19. Rodzaje przemocy domowej według danych MGOPS i GOPS z terenu Powiatu Jędrzejowskiego w latach 2016 – 2018r.

Lp.	Rodzaje przemocy domowej	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
1	psychiczna	105	103	32
2	fizyczna	59	79	26
3	ekonomiczna	-	-	-
4	seksualna	3	3	-
5	zaniedbanie	-	7	-
6	przemoc mieszana	206	141	179

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z MGOPS i GOPS z terenu powiatu.

Zwraca uwagę fakt, że w 2017 r. po raz pierwszy opsy wskazały na zaniedbanie jako rodzaj przemocy. W poprzednich latach w ogóle nie było ono wykazywane. Niestety również w roku 2018 nie zostało ono wykazane. Natomiast, biorąc pod uwagę liczbę dzieci umieszczanych z powodu zaniedbania w placówkach opiekuńczo – wychowawczych i w rodzinach zastępczych (Tab. nr 20), należy przypuszczać, że zaniedbanie mogło zostać zaliczane przez pracowników ośrodków pomocy społecznej do przemocy

fizycznej, psychicznej lub mieszanej. Tym bardziej, że **ops-y** wykazują wśród osób pokrzywdzonych **wskutek przemocy domowej 53 dzieci, w tym 38 dzieci do lat 13 (Tab. nr 13)**.

Tab. Nr 20. Liczba osób pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej w Powiecie Jędrzejowskim w latach 2016 – 2018.

Lp.	Osoby doznające przemocy	Liczba osób pokrzywdzonych		
		Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
1	kobiety	252	172	305
2	mężczyźni	40	22	37
3	Dzieci do lat 13-tu	31	31	38
4	Nieletni 13 – 18 lat	31	13	15
5	Osoby starsze (powyżej 60 lat)	25	35	42
Ogółem		379	273	437

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z MGOPS i GOPS z terenu powiatu.

Tabela nr 13 potwierdza ponadto dotychczasowe spostrzeżenia, że **osoby pokrzywdzone wskutek przemocy domowej to głównie kobiety. W roku 2018 wykazano, że pokrzywdzonych wskutek przemocy domowej zostało 305 kobiet (prawie dwukrotnie więcej niż w roku 2017) i 37 mężczyzn (o 15 mężczyzn więcej w porównaniu z rokiem 2017).** Zarejestrowano również, że z powodu przemocy ucierpiały **42 osoby starsze (w wieku powyżej 60 lat)**. W tym przypadku liczba osób pokrzywdzonych uległa zwiększeniu w odniesieniu do roku poprzedniego.

Analizując dane powyższej tabeli można stwierdzić, że dane dostarczone przez Ośrodki Pomocy Społecznej wskazują na **tendencję zwiększania się ogólnej liczby osób doświadczających przemocy. Generalnie w roku 2018 w porównaniu do roku poprzedniego odnotowano większą (o około 60%) liczbę osób poszkodowanych wskutek przemocy domowej. Zwiększenie dotyczy zarówno liczby kobiet doświadczających przemocy (wzrost o 77%), jak liczby mężczyzn pokrzywdzonych wskutek przemocy domowej (wzrost o 68%). Według danych ops-ów w 2018 r. w porównaniu do roku 2017 zwiększyła się również liczba dzieci pokrzywdzonych wskutek przemocy domowej z 44 na 53 oraz odnotowano niewielki wzrost (o 7 osób) liczby osób starszych (powyżej 60 lat) dotkniętych problemem przemocy w rodzinie.**

Natomiast dane dostarczone przez Komendę Powiatową Policji w Jędrzejowie (Tab. nr 21) nie potwierdzają powyższych tendencji. **Wskazują one na nieznaczny 11%, ale jednak spadek ogólnej liczby osób pokrzywdzonych wskutek przemocy domowej (z 415 na 371 osób).** Przy czym, nieznaczny (6%) wzrost dotyczy jedynie osób starszych doświadczających przemocy. Liczba kobiet pokrzywdzonych wskutek przemocy pozostała dokładnie na tym samym poziomie, co w roku 2017 i wyniosła 193. Nieznacznie (o 9 osób) zmniejszyła się liczba mężczyzn doświadczających przemocy.

Ponadto, w przeciwieństwie do ops-ów, które wykazały wzrost liczby dzieci doświadczających przemocy w porównaniu do danych z roku ubiegłego, Policja odnotowała dość znaczny 34% spadek liczby dzieci pokrzywdzonych wskutek przemocy. Podkreślić należy, że zarówno dane z Komendy jak i z ops-ów od lat wskazują jednoznacznie, że największą grupę wśród osób pokrzywdzonych stanowią kobiety. W 2018 r. odsetek kobiet w ogólnej liczbie osób doświadczających przemocy według danych z Policji wyniósł 52%, a według danych ops-ów blisko 70%.

Tab. Nr 21. Liczba osób pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej w Powiecie Jędrzejewskim w latach 2016 – 2018.

Lp.	Osoby doznające przemocy	Liczba osób pokrzywdzonych		
		Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
1	Kobiety	203	193	193
2	mężczyźni	53	59	51
3	Nieletni	80	115	76
4	Osoby starsze	53	48	51
Ogółem		389	415	371

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Jędrzejowie.

Kolejne dane dotyczą liczby sprawców przemocy domowej (Tab. nr 15).

Według danych z KPP w Jędrzejowie, w 2018 r. ogólna liczba sprawców przemocy, w porównaniu do roku 2016 i 2017 nieznacznie wzrosła (ze 198 do **214**). Przy czym, **liczba mężczyzn stosujących przemoc** od trzech lat pozostaje na tym samym poziomie i wynosi **182 osoby**. Natomiast odnośnie liczby kobiet stosujących przemoc Policja wykazała, że w latach 2016 - 2017 pozostawała na tym samym poziomie i wynosiła 16, natomiast w 2018 r. zmalała do 10 (o 60%). Przy czym, **odsetek kobiet stosujących przemoc** w porównaniu do ogólnej liczby sprawców pozostaje cały czas znikomy i w 2018 r. wyniósł niespełna 5%, gdy tymczasem **odsetek mężczyzn stosujących przemoc na terenie naszego powiatu**, według danych Policji – **wyniósł 85%**. **Odsetek ten zmniejszył się w porównaniu do danych z 2017 r. o 7%.** Wynika to z faktu, iż w 2018 r. po raz pierwszy zarejestrowano aż **22 osoby starsze (powyżej 60 r.ż.) (tj. 10% ogółu)**, które stosowały przemoc wobec swoich najbliższych.

Tab. Nr 22. Liczba osób stosujących przemoc w rodzinie w Powiecie Jędrzejewskim w latach 2016 - 2018.

Lp.	Osoby stosujące przemoc	Liczba sprawców przemocy		
		Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
1	kobiety	16	16	10
2	mężczyźni	182	182	182
3	nieletni	Brak danych	Brak danych	Brak danych
4	os. starsze (powyżej 60 lat)	-	-	22
Ogółem		198	198	214

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Jędrzejowie.

Natomiast KPP nie posiada danych odnośnie stosowania **przemocy w rodzinie przez nieletnich**.

Takie dane za 2018 r. przekazały ops-y (Tab. nr 23).

Tab. Nr 23. Liczba osób stosujących przemoc w rodzinie w Powiecie Jędrzejowskim w latach 2016 – 2018.

Lp.	Osoby stosujące przemoc	Liczba osób stosujących przemoc		
		Rok 2016	Rok 2017	2018
1	kobiety	29	23	18
2	mężczyźni	277	200	322
3	Dzieci do lat 13-tu	-	-	-
4	Nieletni 13 – 18 lat	-	-	6
5	Osoby starsze (powyżej 60 lat)	7*)	9	17
Ogółem		306	232	363

*) nie wliczane do ogólnej liczby

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z MGOPS i GOPS z terenu powiatu.

Na szczęście były to pojedyncze przypadki, kiedy sprawcami przemocy okazywali się nieletni. W 2018 r. odnotowano tylko 6 przypadków stosowania przemocy przez nieletnich w wieku 13 – 18 lat, co stanowi 1,7% ogółu sprawców. W 2016 i 2017 r. ops-y nie odnotowały takiego przypadku. **Generalnie ops-y, w 2018 r. w porównaniu do roku 2017 r. odnotowały wzrost liczby osób stosujących przemoc o 36% (z 232 na 363 osób).** Przy czym, w zestawieniu z danymi z KPP ops-y zarejestrowały znacznie wyższą (o 149) liczbę osób stosujących przemoc (zarówno mężczyzn jak i kobiet). Przy czym **udział kobiet – sprawców przemocy** w ogólnej liczbie osób stosujących przemoc wyniósł niespełna **5%**, natomiast **mężczyźni stosujący przemoc** stanowili już **89% ogółu sprawców**. Ops-y przekazały również informacje na temat ilości sprawców wśród osób starszych – powyżej 60 lat. W 2017 r. ops-y zarejestrowały 9 takich osób, ale w 2018 r. liczba ta uległa prawie podwojeniu i wyniosła 17 osób, co stanowi prawie 5% ogółu wszystkich zarejestrowanych sprawców.

Porównując dane z powyższych tabel, można zauważyć, że ops-y wykazały wyższą niż Policja liczbę zarówno osób poszkodowanych wskutek przemocy, jak i sprawców przemocy, przy czym udział % kobiet i mężczyzn oraz dzieci i osób starszych w ogólnej liczbie osób doświadczających i stosujących przemoc przedstawia się mniej więcej tak samo zarówno według danych Policji, jak i ops-ów.

Z kolei dane z gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych oraz dane z Punktu Informacyjno – Konsultacyjnego ds. Uzależnień w Jędrzejowie wskazują na **współistnienie problemu przemocy z chorobą alkoholową** (Tab. nr 24).

W latach **2016 – 2018, z ogólnej liczby osób uzależnionych od alkoholu (235 osób) korzystających z porad Punktu Informacyjno – Konsultacyjnego, aż 46 osoby (tj. 20%)** okazało się sprawcami przemocy. Przy czym, głównie byli to mężczyźni – 42 osoby (tj. 91%). Dane wskazują również, że w 2016 aż 29% mężczyzn uzależnionych od alkoholu było jednocześnie sprawcami przemocy domowej, w 2017 r. - odsetek ten zmalał – do 16%, by w 2018 r. znów osiągnąć poziom 20%. Odsetek kobiet uzależnionych od alkoholu, będących jednocześnie sprawcami przemocy korzystających z usług

Punktu na przestrzeni 3 ostatnich lat wyniósł 11% (tj. 4 kobiety). Przy czym wszystkie te kobiety korzystały z usług Punktu w 2018 r. W 2016 i 2017 r. do Punktu nie zgłosiła ani jedna kobieta, która byłaby uzależniona od alkoholu i jednocześnie stosowałaby przemoc (Tab. nr 17).

Tab. Nr 24. Liczba osób uzależnionych od alkoholu a liczba osób będących sprawcami przemocy w latach 2016 – 2018, korzystających z pomocy Punktu Informacyjno – Konsultacyjnego ds. Uzależnień w Jędrzejowie

Rok	Liczba osób uzależnionych od alkoholu ogółem		w tym: będących sprawcami przemocy domowej	
	M	K	M	K
2016	59	10	17	-
2017	75	18	12	-
2018	65	8	13	4
Razem	199	36	42	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Punktu Informacyjno – Konsultacyjnego ds. Uzależnień w Jędrzejowie.

Zwraca uwagę fakt, że **dane Punktu Informacyjno – Konsultacyjnego** na temat rodzajów stosowanej przemocy potwierdzają wprawdzie ogólny trend wskazujący na mniejszą liczbę zarejestrowanych przypadków przemocy, jednak różnią się trochę od przedstawionych danych z Policji i ośrodków pomocy społecznej (Tab. nr 24).

A mianowicie, w latach 2016 - 2018 roku odnotowano znaczącą ilość przypadków przemocy ekonomicznej (w ogóle nie zarejestrowanej przez ops-y), której liczba przewyższała nawet liczbę przypadków przemocy fizycznej. W danych za 2018 r. Punkt wykazał aż 46 przypadków uzależnienia ekonomicznego od sprawcy / 17% więcej w porównaniu do roku 2017 i ponad czterokrotnie więcej niż w 2016 r./ Punkt zarejestrował również taką samą ilość przypadków przemocy psychicznej (blisko o połowę mniej niż w roku 2017) oraz 15 przypadków przemocy fizycznej (przeszło 3 razy więcej niż w roku 2017). Według danych Punktu, wśród spraw rozpatrywanych w Punkcie zdarzyły się 3 przypadki przemocy seksualnej i 5 przypadków zaniedbania. W poprzednim roku wykazano 10 przypadków zaniedbania oraz 1 przypadek przemocy seksualnej. OPS-y wykazywały podobne dane dotyczące przemocy seksualnej i zaniedbania w latach 2016 – 2017. Natomiast za rok 2018 nie wykazały ani jednego przypadku występowania tych form przemocy.

Tab. Nr 25. Rodzaje przemocy domowej według danych Punktu Informacyjno – Konsultacyjnego ds. Uzależnień w Jędrzejowie w latach 2016– 2018 r.

Lp.	Rodzaje przemocy domowej	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
1	Psychiczna	13	81	46
2	Fizyczna	7	4	15
3	Ekonomiczna	10	38	46
4	Seksualna	2	1	3
5	Zaniedbanie	12	10	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Punktu Informacyjno – Konsultacyjnego ds. Uzależnień w Jędrzejowie.

Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wykazały liczbę przypadków, gdy alkoholizm współistniał z przemocą. W latach 2016 – 2018 komisje udzieliły wsparcia ogółem **152 osobom nadużywającym alkoholu, będącymi jednocześnie sprawcami przemocy domowej**, przy czym w większości przypadków sprawcami przemocy byli mężczyźni (140 osób). Generalnie na przestrzeni 3 ostatnich lat ilość przypadków współistnienia alkoholizmu z przemocą pozostaje na tym samym poziomie, przy czym w 2018 r. odnotowano jej niewielki 18% wzrost (Tab. nr 26).

Tab. Nr 26. Liczba sprawców przemocy domowej według danych GKRPA w latach 2016 – 2018.

Lp.	Osoby stosujące przemoc	Liczba sprawców przemocy		
		Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
1	Kobiety	1	3	3
2	Mężczyźni	44	43	53
3	dzieci do lat 13	-	0	-
4	nieletni od 13 do 18 lat	-	0	-
5	osoby starsze (powyżej 60 lat)	1*)	2	3
Ogółem		45	48	59

*) nie wliczane do ogólnej liczby

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GKRPA z terenu powiatu.

Z kolei dane dostępne w **Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Jędrzejowie** dotyczące liczby dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych i w placówkach opiekuńczo-wychowawczych zwracają uwagę na **skutki, jakie niesie ze sobą nadużywanie alkoholu przez jednego lub oboje rodziców**, połączone ze stosowaniem biernej formy przemocy, jaką jest **zaniedbanie** wskutek niemożności wykonywania właściwej opieki rodzicielskiej nad dziećmi.

Tab. Nr 27. Liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych i w rodzinach zastępczych na terenie Powiatu Jędrzejowskiego w latach 2016 – 2018 r.

No – liczba dzieci umieszczonych w pl. op.-wych. i rodz. zast. ogółem

Nz- liczba dzieci umieszczonych w pl. op.-wych. i rodz. zast. z powodu zaniedbania (uzależnienia i przemoc)

Forma opieki zastępczej	2016		2017		2018		2016 - 2018		
	No	Nz	No	Nz	No	Nz	No	Nz	Udział % Nz w No
liczba dzieci umieszczonych w placówkach op.-wych.	7	7	17	12	13	9	37	28	76,00%
Liczba dzieci umieszczonych w rodz. zastępcz.	4	4	11	7	20	13	35	24	69,00%
Razem	11	11	28	19	33	22	79	57	72,00%
% dzieci umieszczonych z powodu zaniedbania	x	100,00 %	x	68,00%	x	66,00%	x	x	x

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych dostępnych w PCPR w Jędrzejowie

Dane zamieszczone w Tabeli nr 27 wyraźnie wskazują, że znaczna część (72%) umieszczeń w zastępczych formach opieki w latach 2016 – 2018 było spowodowanych wszelkiego rodzaju

zaniedbaniami wskutek – najczęściej choroby alkoholowej jednego lub obojga rodziców. Niestety jest to przyczyna wiodąca. W 2017 i 2018 r. aż 68% umieszczeń dzieci w pieczy zastępczej było spowodowanych alkoholizmem obojga lub jednego z rodziców i powstałymi wskutek choroby alkoholowej zaniedbaniami wobec dzieci. W 2016 r. wszystkie dzieci trafiły do rodzinnej bądź instytucjonalnej pieczy zastępczej właśnie z tego powodu. Na przestrzeni trzech ostatnich lat tylko 28% dzieci trafiło do rodzinnych i instytucjonalnych form opieki zastępczej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych spowodowanych np. upośledzeniem, chorobą psychiczną czy niepełnosprawnością rodziców albo z powodu śmierci jednego lub obojga rodziców. Natomiast zdarzają się też pojedyncze przypadki przemocy gorącej, np. w 2017 r. w placówce w Nagłowicach zostały umieszczone dwie dziewczynki, które doznawały przemocy psychicznej i fizycznej ze strony ojczyma.

Nieco inaczej przedstawiają sprawę umieszczeń dzieci w pieczy zastępczej z powodu przemocy pracownicy Wydziału Rodzinnego i Nieletnich Sądu Rejonowego w Jędrzejowie (Tab. nr 28)

Tab. Nr 28. Działania podejmowane przez Wydział Rodzinny i Nieletnich Sądu Rejonowego w Jędrzejowie w sprawach dotyczących przemocy, w tym z zastosowaniem art. 207 kk w latach 2015 -2017.

Lp.	Zakres działań Sądu Wydział III Rodzinny i Nieletnich	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
1	Ilość spraw wszczętych w sprawie przemocy ogółem: - w tym z art. 207 kk	7 7	17 17	11 11
2	Ilość spraw rozpatrzonych ogółem, w tym: - liczba orzeczeń o ograniczenie władzy rodzicielskiej przez nadzór kuratora - liczba orzeczeń o umieszczenie w rodzinie zastępczej - liczba orzeczeń o umieszczenie w placówce opiekuńczo – wychowawczej - liczba orzeczeń o pozbawienie władzy rodzicielskiej	138 19 7 6 15	143 34 4 2 11	161 20 13 3 17
3	Liczba wniosków oddalonych	Brak danych	Brak danych	24

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Sądu Rejonowego w Jędrzejowie.

Dane przekazane przez Sąd tylko pozornie różnią się nieco od danych przedstawionych w Tab. nr 27. Wprawdzie wydaje się, że wskazują one na nieco niższą liczbę umieszczeń w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej (3), niż wynikałoby z danych dostępnych w PCPR (9 dzieci). Ale w rzeczywistości te dane są tożsame, bowiem Sąd wykazuje liczbę wydanych orzeczeń, a PCPR przedstawia faktyczną liczbę umieszczonych dzieci. W 2018 roku umieszczone zostały 3 rodzeństwa liczące: czworo, troje i dwoje dzieci. Natomiast liczba dzieci umieszczonych z powodu przemocy w rodzinach zastępczych, według danych przekazanych przez Sąd i zarejestrowanych w PCPR jest identyczna i wynosi 13. Z danych przedstawionych w tabeli wynika ponadto, że liczba umieszczeń w rodzinach zastępczych z powodu zaniedbań spowodowanych alkoholem znacznie wzrosła w porównaniu do lat ubiegłych, zwłaszcza w odniesieniu do roku poprzedniego. W 2017 r. umieszczono w rodzinach zastępczych 4 dzieci, natomiast w 2018 r. aż 13 (ponad 3-krotny wzrost). W porównaniu do roku 2017 w 2018 r. odnotowano również mniejszą ilość

wydanych orzeczeń o ograniczenie władzy rodzicielskiej przez nadzór kuratora (o 14 orzeczeń mniej) i większą ilość orzeczeń o pozbawienie władzy rodzicielskiej (o 7 orzeczeń więcej).

Pomimo, iż przedstawionych powyżej danych, dostarczonych przez różne instytucje nie można zliczyć, to jednak składają się one na ogólny obraz problemu przemocy w naszym powiecie, który przedstawia się następująco. Najwięcej interwencji w sprawie przemocy podejmuje Policja – **ogółem w 2018 roku Policja interweniowała 1265 razy** i założyła **192 Niebieskie Karty**, które przekazała do gminnych zespołów interdyscyplinarnych. Generalnie we wszystkich gminach powiatu, w porównaniu do roku 2017, w 2018 r. odnotowano **ponad 2,5-krotny wzrost interwencji Policji**, przy jednoczesnym **spadku odsetka zakładanych Niebieskich Kart**, który w 2018 r. w odniesieniu do wszystkich podejmowanych interwencji **stanowił zaledwie 15%**. Dane przekazane przez ośrodki pomocy społecznej wskazywały natomiast na nieznaczny wzrost liczby przyjętych zgłoszeń przemocy, przyjętych i rozpatrzonych NK, przy jednoczesnym dość znacznym zwiększeniu się liczby osób pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej. **W 2018 r. do ośrodków pomocy społecznej wpłynęło ogółem 266 NK (o 51 NK więcej niż roku poprzednim)**, pracownicy ośrodków przyjęli ogółem **233 zgłoszenia przemocy - o 18 zgłoszeń więcej niż w roku 2017 (w tym 190 zgłoszeń od Policji) oraz przeprowadzili 94 interwencje z powodu przemocy (o 26 interwencji mniej w porównaniu do roku 2017)**. Ponadto, ops-y zarejestrowały **ogółem 437 osób pokrzywdzonych** wskutek przemocy domowej (**o 164 osób więcej niż w roku 2017**) i **363 osoby stosujące przemoc (o 131 osób więcej w porównaniu do roku poprzedniego)**. **W roku 2018 uległa niewielkiemu zwiększeniu (o 9 osób) ilość zarejestrowanych przypadków dzieci** doświadczających przemocy oraz **zwiększyła się (o 8 osób) ilość osób starszych (powyżej 60 lat)** pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej. Dane z KPP są nieco odmienne, po pierwsze wskazują **na spadek liczby osób pokrzywdzonych wskutek przemocy z 415 w 2017 na 371 w 2018 r. (o 66 osób mniej niż OPS-y)** Przy czym, spadek dotyczy przede wszystkim liczby dzieci doświadczających przemocy - ze 115 na 76.

Natomiast w przypadku osób stosujących przemoc, **generalnie ops-y, w porównaniu do roku 2017 r. odnotowały wzrost liczby osób stosujących przemoc o 36% (z 232 na 363)**. Przy czym, w zestawieniu z danymi z KPP, która zarejestrowała **214 sprawców, ops-y zarejestrowały znacznie wyższą (o 149)** liczbę osób stosujących przemoc. Generalnie ops-y wykazały wyższą niż Policja liczbę zarówno osób poszkodowanych wskutek przemocy, jak i sprawców przemocy, przy czym udział % kobiet i mężczyzn oraz dzieci i osób starszych w ogólnej liczbie osób doświadczających i stosujących przemoc prezentuje się podobnie. Przemoc stosują przede wszystkim mężczyźni (89%), którzy są poszkodowanymi w 8 – 13%. Kobiety są przede wszystkim osobami doświadczającymi przemocy (70% - opsy, 52%- KPP), a w roli sprawcy występują w niespełna 5 %.

Dane z Prokuratury wskazują na **nieznaczny spadek spraw związanych z przemocą** w odniesieniu do roku 2017. **W 2018 r. zarejestrowano ogółem 102 tego typu sprawy (o 42 mniej niż w roku 2017), w tym aż 89 z art. 207 kk**, co z kolei wskazuje, że **odsetek spraw o znęcanie się utrzymuje się na podobnym bardzo wysokim poziomie (powyżej 80%)**. W porównaniu do roku 2017, w 2018 r. zarejestrowano również **większą ilość spraw zakończonych aktem oskarżenia (w 2017 r. odsetek spraw wyniósł 28%, natomiast w 2018 wzrósł do 37 %)**. Dane z Sądu wskazują, że liczba sprawców przemocy objętych dozorem kuratora jest dość wysoka (w roku 2018 były to 122 osoby) oraz potwierdzają fakt, że niezależnie od tego, czy **liczba spraw wszczętych w sprawie przemocy ulega zmniejszeniu, czy też rośnie w danym roku, % udział spraw o znęcanie w ogólnej liczbie spraw**

wszczętych z powodu przemocy jest bardzo wysoki, utrzymuje się na poziomie 89 – 95%.

Z kolei dane Punktu Konsultacyjno – Informacyjnego ds. Uzależnień i gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych wskazują na współistnienie choroby alkoholowej z występowaniem przemocy, a PCPR zwraca uwagę na negatywne skutki, jakie niesie dla rodziny i jej członków nadużywanie alkoholu i stosowanie przemocy w postaci znacznego udziału w ogólnej liczbie umieszczeń dzieci w placówkach opiekuńczo – wychowawczych i rodzinach zastępczych, umieszczeń z powodu zaniedbań (w 2017 wyniósł on 68%, w 2018 – 66%).

Powyższe dane wskazują również na fakt, iż z problemem przemocy boryka się bardzo wiele instytucji. W związku z tym podjęcie zespolonych działań w zakresie skutecznego zwalczania zjawiska jest nieodzowne.

Poniżej przedstawiamy działania podejmowane w 2018 r. przez różne instytucje na terenie powiatu i poszczególnych gmin w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

2.4. Działania podejmowane przez instytucje z terenu Powiatu Jędrzejowskiego w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Każda z instytucji, mających bezpośredni czy pośredni kontakt z przemocą, w świetle przepisów prawa ma obowiązek podejmować i podejmuje określone działania. W poprzednim podrozdziale omówiliśmy już częściowo działania podjęte w tym zakresie przez prokuraturę, policję, sąd, Ośrodki pomocy społecznej, Punkt Konsultacyjno – Informacyjny ds. Uzależnień w Jędrzejowie, gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych i PCPR. Poniżej przedstawiamy pozostałe działania, jakie podejmują w/w instytucje oraz działania innych instytucji w powiecie i w gminach podejmowane na rzecz przeciwdziałania zjawisku przemocy w rodzinie.

POWIAT

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jędrzejowie.

PCPR podejmuje działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w czterech obszarach:

- a) działania skierowane do osób doznających przemocy i świadków przemocy domowej – w celu zmniejszenia negatywnych skutków przemocy;
- b) działania skierowane do osób stosujących przemoc – w celu zaprzestania jej stosowania bądź znacznego jej ograniczenia;
- c) działania z zakresu profilaktyki przemocy – służącej podniesieniu świadomości i wiedzy lokalnej społeczności na temat zjawiska przemocy w rodzinie;
- d) oraz działania w zakresie tworzenia lokalnego i skutecznego systemu pomocy osobom dotkniętym przemocą we współpracy z innymi instytucjami - w tym usprawnienia przepływu informacji pomiędzy instytucjami współdziałającymi w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Ad. a) Działania interwencyjne.

Dwóch pracowników socjalnych PCPR-u bierze udział (wraz z kuratorami sądowymi i Policją) w **interwencyjnych akcjach odbierania dzieci i umieszczania ich w całodobowych placówkach opiekuńczo – wychowawczych lub w rodzinach zastępczych**, wynikających z konieczności wykonania

postanowień sądowych. **W 2018 r.** przeprowadzono 8 tego typu interwencji, wszystkie **z powodu przemocy, tj. zaniedbania wskutek spożywania alkoholu przez rodziców i opiekunów**. W ciągu 2018 r. Dyrektor PCPR w Jędrzejowie wydał łącznie **19 skierowań** nieletnich dzieci do placówek opiekuńczo – wychowawczych na terenie naszego powiatu. Przy czym, **faktycznych umieszczeń było ogółem 13**, pozostałe 6 były to skierowania wynikające z uprawnoczenia się postanowienia sądu, przesuwające dzieci z miejsca interwencyjnego na socjalizacyjne. W 11 nowych rodzinach zastępczych umieszczono także 20 dzieci. **Na 33 umieszczenia dzieci zarówno w rodzinnej, jak i instytucjonalnej pieczy 22, tj. 66% było spowodowanych zaniedbaniami powstałymi w wyniku choroby alkoholowej rodziców.**

Poradnictwo

W 2018 r., Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jędrzejowie kontynuowało ofertę dodatkowego wsparcia dla mieszkańców naszego powiatu zagrożonych przestępstwem oraz pokrzywdzonych wskutek przemocy domowej w postaci **bezpłatnych porad specjalistów: adwokata i psychologa**. **W ciągu 2018 r. z porad psychologa i adwokata skorzystało ogółem 90 mieszkańców** naszego powiatu, którym udzielono **100 porad**. Specjaliści przyjmowali 2 razy w m-cu: w godzinach popołudniowych w siedzibie naszej firmy, natomiast w godzinach popołudniowych od 14-tej do 18-tej w siedzibie Ogniska Wychowawczego „Caritas” w Jędrzejowie, przy ul. Jana Pawła II 3. Zgłoszenia były przyjmowane bezpośrednio w siedzibie naszej firmy, pod naszym numerem telefonu. W/w pomoc jest organizowana przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jędrzejowie od maja 2014 r. PCPR przeprowadził szeroko zakrojoną akcję informacyjną w sprawie uruchomienia dodatkowego wsparcia - poprzez ogłoszenia w prasie lokalnej, na stronach powiatu w Biuletynie Informacji Publicznej Starostwa Powiatowego w Jędrzejowie i w TV Świętokrzyskiej. Informacje o uruchomieniu wsparcia, jak również o dyżurach specjalistów w poszczególnych miesiącach były zamieszczane cyklicznie j.w. oraz przekazywane wraz z ulotkami do wszystkich ops-ów, urzędów, instytucji i służb, placówek oświatowych i medycznych oraz parafii z terenu powiatu. Ogółem rozdystrybuowano przeszło 3 tys. ulotek oraz ponad 200 ogłoszeń i Informacji oraz przekazano informacje o realizowanym wsparciu za pośrednictwem Telewizji Świętokrzyskiej.

Ponadto, w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Jędrzejowie można uzyskać **poradę i wsparcie** pracowników przeszkolonych w zakresie pracy z osobami doznającymi przemocy lub będącymi jej świadkami (w tym z dziećmi) i stosującymi przemoc (1 z pracowników PCPR-u ma ukończony I stopień Studium Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie), jak również uzyskać informację na temat dostępnych form pomocy i instytucji świadczących pomoc dla osób doznających przemocy i osób stosujących przemoc.

W PCPR można również dodatkowo uzyskać kontakt do terapeuty ds. uzależnień w Punkcie Informacyjno –Konsultacyjnym w Jędrzejowie - przy ZPOZ, gdzie pomoc mogą uzyskać zarówno ofiary jak i sprawcy przemocy. Podobnie osoby uzależnione od alkoholu, a częściej ich rodziny, mogą uzyskać w PCPR poradę o sposobie postępowania oraz uzyskać kontakt do instytucji pomocowych, świadczących pomoc na rzecz tych osób, m.in. do Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, jak również do Przychodni na terenie powiatu, które w ramach NFZ albo prywatnie świadczą usługi, w tym terapeutyczne dla tej grupy osób.

W ciągu 2018 r. **pracownicy PCPR-u** na bieżąco **udzielali informacji i porad** osobom zgłaszającym się do naszej instytucji z powyższymi problemami, przy czym w większości, ze względu na duże natężenie pracy, porady te nie są rejestrowane. Zarejestrowano jedynie **112 porad udzielonych** w

powyższych sprawach, w tym **79 osobom** w sprawie przemocy.

W celu zatrzymania przemocy PCPR sporządza również Niebieskie Karty. W roku 2018 pracownik PCPR-u sporządził i przekazał do Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego 1 Niebieską Kartę.

Ad. b) Program korekcyjno-edukacyjny.

Nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w kwestii przeciwdziałania zjawisku przemocy duży nacisk kładzie na konieczność zmian w świadomości społeczności i podejmowania oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Wychodząc naprzeciw tym zadaniom oraz realizując kolejny cel Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2013 – 2018, tj. **zmniejszenie stosowania przemocy przez sprawców** - począwszy od kwietnia 2013 r., PCPR w Jędrzejowie uruchomiło oddziaływania korekcyjno – edukacyjne dla osób stosujących przemoc w rodzinie, które są realizowane na terenie Powiatu Jędrzejowskiego co roku.

Prowadzenie Powiatowego Programu Korekcyjno – Edukacyjnego dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie jest zadaniem z zakresu administracji rządowej zleconym powiatowi do realizacji, w związku z tym na jego przeprowadzenie powiat otrzymuje dotację z Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

W roku 2018 r. na realizację programu Powiat otrzymał **dotację w wysokości 21.150,- zł.** Do uczestnictwa w programie **zostało zgłoszonych 76 osób**, z czego działaniami edukacyjnymi zostały objęte **22 osoby**. **Zaświadczenie o ukończeniu programu** otrzymały **2 osoby**, osiągając wymagane w br. minimum programowe, tj. frekwencja powyżej 50 godzin. Pozostałe 20 osób otrzymało zaświadczenia o uczestnictwie w programie (16 osób) albo informację o zgłoszeniu się na zajęcia programu (4 osoby) wraz z zaleceniami o kontynuacji uczestnictwa w programie w kolejnej jego edycji.

W związku z dość dużą liczbą zgłoszeń kobiet będących sprawcami przemocy, w **lipcu 2018 r. utworzyliśmy dodatkową grupę przeznaczoną dla kobiet** stosujących przemoc. **Ogółem w 2018 r. przez 9 m-cy trwania programu zrealizowano 202 godziny programu, w tym 123 godz. dla mężczyzn i 79 dla kobiet.** Program jest **monitorowany** przez cały czas jego trwania, a po jego zakończeniu – przez okres ok. 3 lat.

Spośród osób uczestniczących w programie w 2018 r. u 15 osób zaobserwowano wyraźną poprawę zachowania, u 11 spośród tych osób sytuacja na tyle się poprawiła, że zdecydowano się na zamknięcie NK. U 3 osób przemoc ustała ze względu na wyprowadzenie się rodziny lub sprawcy. 1 uczestnik programu, dobrze rokujący zginął tragicznie w wypadku. Niestety u 2 osób uczestniczących w programie nie nastąpiła żadna zmiana - nadal upijają się awanturują, wpływają kolejne NK. Wobec 1 osoby toczy się postępowanie z art. 207 kk. U pozostałych osób sytuacja powoli się poprawia, ale procedura Niebieskiej Karty jeszcze trwa.

Prowadzona jest również **superwizja pracy terapeuty** realizującego program. W roku 2018 zrealizowano **ogółem 10 godzin superwizji**. Superwizji poddawana jest zarówno treść merytoryczna programu, jak i sytuacje trudne programu, które są rozwiązywane przy wsparciu superwizora.

Informacja o realizowanym w powiecie programie korekcyjno – edukacyjnym jest przekazywana bezpośrednio do **sprawców przemocy** i ich rodzin /w formie skierowań do programu / oraz do mieszkańców powiatu poprzez ogłoszenia w mediach lokalnych, na stronie internetowej powiatu, na stronie BIP Starostwa i w TV Świętokrzyskiej. Kilka razy do roku PCPR informuje również bezpośrednio wszystkie urzędy gmin, ops-y,

sąd, prokuraturę, Policję, Poradnię Psychologiczno – Pedagogiczną, wszystkie przychodnie, szkoły, parafie przekazując ogłoszenia do powieszenia oraz ulotki do rozdania dla zainteresowanych. Ogółem w ciągu trwania programu w 2018 r. przekazano około 200 ogłoszeń i około 2500 ulotek.

Ogółem przez 6 lat realizacji programów korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc tylko 10 osobom udało się uzyskać zaświadczenie o ukończeniu programu. Przy czym, w większości osoby te otrzymały od prowadzącej program wskazania do dalszej pracy nad własnymi zachowaniami i postawami, celem utrwalenia pozytywnych zmian. Celowi temu ma służyć pogłębiona praca terapeutyczna w postaci uruchomienia w najbliższym czasie na terenie powiatu programów psychologiczno- terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Ad. c) Kampanie społeczne i akcje informacyjno – edukacyjne.

W ramach realizacji postanowień Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w zakresie **podniesienia świadomości i wiedzy społeczności lokalnej na temat zjawiska przemocy w rodzinie oraz w kwestii profilaktyki i skutecznego przeciwdziałania przemocy PCPR w Jędrzejowie organizowało i przeprowadziło różnego rodzaju akcje informacyjne, również w postaci kampanii społecznych.** Na potrzeby tych akcji opracowało i przekazało do wiadomości publicznej ulotki, ogłoszenia, informacje, plakaty, które przekazuje bezpośrednio do instytucji i służb z terenu powiatu oraz upowszechnia wśród społeczności lokalnej z terenu powiatu poprzez ogłoszenia w mediach lokalnych i na stronach internetowych.

Poniżej przedstawiamy akcje informacyjne i kampanie społeczne zorganizowane przez PCPR i przeprowadzone w 2018 r. i w latach wcześniejszych przy współudziale różnych podmiotów z terenu powiatu.

1) W ramach corocznych obchodów ***Tygodnia Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przepęstwem*** na terenie powiatu w dniach 19 - 23 lutego ub. r. zorganizowano dotatkowe dyżury psychologa i adwokata, wspólne dyżury specjalistów w instytucjach oraz akcję informacyjną w postaci informacji i ogłoszeń rozpropagowanych do większości instytucji i służb, placówek oświatowych i medycznych oraz parafii w powiecie, a także zamieszczonych w mediach lokalnych, na stronach powiatu i na stronie PCPR-u, dzięki czemu informacja o organizowanej akcji i realizowanym w jej ramach wsparciu dotarła do większości mieszkańców powiatu. **Z pomocy specjalistów w ramach wspólnych dyżurów w instytucjach skorzystało ogółem 35 osób. Ogółem przekazano około 500 szt. ulotek, 30 szt. ogłoszeń i 30 szt. Informacji.**

Do akcji informacyjnej włączyła się również Komenda Powiatowa Policji, Prokuratura Rejonowa i Sąd Rejonowy w Jędrzejowie, Szpital Specjalistyczny w Jędrzejowie oraz ośrodki pomocy społecznej, które zamieściły ogłoszenia o *Tygodniu* na swoich stronach.

Na terenie Powiatu Jędrzejowskiego w działania na rzecz osób pokrzywdzonych przepęstwem PCPR włączało się praktycznie od początku istnienia. W 2000 r. w Jędrzejowie został powołany Punkt Interwencji Kryzysowej i Pomocy Ofiarom Przepęstw. W ramach działania tego punktu bezpłatnej pomocy osobom pokrzywdzonym udzielali dyżurujący specjaliści: radca prawny, kuratorzy sądowi, prokurator, psycholog i pedagog z Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej, pracownicy socjalni PPCR-u i OPS Miasta i Gminy Jędrzejów. W obchody Tygodnia Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przepęstwem byli głównie zaangażowani przedstawiciele w/w instytucji. Natomiast od 2014 obchody

Tygodnia Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przepięstewem przybrały formę kampanii społecznej. W 2015 r. i w 2016 r. we wspólne obchody Tygodnia zostały włączone praktycznie wszystkie instytucje i służby pomocowe z terenu powiatu, w tym również wszystkie gminne ośrodki pomocy społecznej oraz służby medyczne: Pogotowie Ratunkowe i Punkt Informacyjno – Konsultacyjny ds. Uzależnień.

2) Od lipca do listopada 2018 r. z inicjatywy PCPR-u, w ramach **II Powiatowej Kampanii Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi** na terenie naszego powiatu przeprowadzono szereg działań profilaktyczno – edukacyjnych, mających na celu zwiększenie wiedzy i bezpieczeństwa mieszkańców naszego powiatu:

- w dniach od 24 lipca do 29 listopada 2018 r. w holu głównym Centrum Kultury w Jędrzejowie dostępna była dla społeczności lokalnej, w tym dzieci i młodzieży **wystawa mobilna poświęcona przeciwdziałaniu handlowi ludźmi** udostępniona przez Wydział Polityki Społecznej Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach;

- od 18 października do 10 listopada 2018 r. z inicjatywy PCPR-u Powiat Jędrzejowski włączył się w obchody **Europejskiego Dnia Walki z Handlem Ludźmi i ogólnoświatowej Kampanii ONZ przeciwko Przepięczności Zorganizowanej BLUE HEART, „Błękitne Serce”**.

- PCPR w Jędrzejowie zorganizowało i przeprowadziło **akcję edukacyjno-informacyjną wśród społeczności lokalnej**. Do wszystkich ośrodków pomocy społecznej, urzędów gmin, Sądu, Prokuratury, Policji, szkół i placówek oświatowych, przychodni i placówek medycznych oraz placówek opiekuńczo – wychowawczych i parafii przekazano około 1600 ulotek, 170 ogłoszeń oraz 75 plakatów, w tym m. in. na temat przedmiotowej kampanii oraz proponowanych form pomocy i instytucji, w których tę pomoc można uzyskać. Informacje powyższe były dostępne na stronach powiatu i PCPR-u oraz zamieszczane nieodpłatnie w mediach lokalnych.

- Ponieważ z policyjnych kartotek wynika, że najbardziej narażeni na niebezpieczeństwo handlu ludźmi są młodzi ludzie, którzy decydują się na pracę za granicą, w dniach 26 października i 19 listopada 2018 r. w Centrum Kultury w Jędrzejowie miała miejsce emisja 2 pełnometrażowych filmów: **Urowadzona** w reżyserii w reż. Pierre'a Morela oraz **Zniewolony. 12 Years a Slave** w reż. Steve'a McQueen, udostępnionych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji za pośrednictwem Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach. Emisję filmów skierowanych do młodzieży szkół ponadgimnazjalnych z terenu naszego powiatu poprzedziły **spotkania informacyjno -edukacyjne z przedstawicielem Komendy Powiatowej Policji w Jędrzejowie i przedstawicielem Powiatowego Urzędu Pracy w Jędrzejowie**, którzy przybliżyli młodzieży problematykę współczesnych form handlu ludźmi w kontekście praw człowieka oraz zapoznali przybyłych z zasadami bezpiecznego poszukiwania pracy za granicą i poinformowali o instytucjach, do których można się zwrócić o pomoc w sytuacjach kryzysowych.

Podczas spotkań przekazano również ulotki promujące ideę kampanii „Blue Heart” i informujące o dostępnych miejscach i formach pomocy przygotowane przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jędrzejowie oraz ulotki i broszury EURES (Europejskich Służb Zatrudnienia) udostępnione przez PUP w Jędrzejowie na temat bezpiecznego poszukiwania pracy za granicą.

Z treści przekazanych podczas emisji filmów i prelekcji skorzystało **ogółem 321 osób, w tym 301 uczniów i 20 nauczycieli i pedagogów z 11 placówek oświatowych z terenu naszego powiatu**, tj. Liceum Ogólnokształcącego im. M. Reja w Jędrzejowie, Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 Jędrzejowie, Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2 w Jędrzejowie, Liceum Ogólnokształcącego w Małogoszczu,

Zespołu Szkół Centrum Kształcenia Praktycznego w Krzelowie, Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Wodzisławiu, Szkół „Awans” w Jędrzejowie, Szkół Zakładu Doskonalenia Zawodowego w Jędrzejowie, Środowiskowego Hufca Pracy w Jędrzejowie, Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego i Centrum Administracyjnego Placówek dla Dzieci i Młodzieży w Nagłowicach.

Ponadto, w ramach Kampanii zorganizowano **dodatkowe bezpłatne dyżury specjalistów: psychologa i adwokata oraz odbyły się wspólne dyżury pracowników w instytucjach: PCPR, PUP, KPP i Prokuratura.**

Działania z zakresu przeciwdziałania handlowi ludźmi na terenie naszego powiatu zapoczątkowała **konferencja Powiat Jędrzejowski przeciwko handlowi ludźmi** zorganizowana przez PCPR w listopadzie 2016 r. z inicjatywy Wojewódzkiego Zespołu ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi. Współorganizatorami konferencji byli: Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach, Powiatowy Urząd Pracy w Jędrzejowie, Okręgowy Inspektorat Pracy w Kielcach, Komenda Powiatowa Policji w Jędrzejowie / zawartość merytoryczna i prelegenci / oraz Starostwo Powiatowe w Jędrzejowie i Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jędrzejowie / zaplecze organizacyjne: sala, media, zaproszenia, ogłoszenia w prasie, plakat itp./.

Konferencja była skierowana głównie do młodzieży ze szkół ponadgimnazjalnych z terenu Powiatu Jędrzejowskiego. Zaproszono również pedagogów, wychowawców i nauczycieli tych szkół oraz przedstawicieli służb i instytucji pomocowych z terenu powiatu, w tym: z Policji, Prokuratury, Sądu, pracowników ośrodków pomocy społecznej, placówek opiekuńczo – wychowawczych, a także wójtów i burmistrzów oraz przedstawicieli wydziałów oświatowych w gminach. W trakcie konferencji zostały wyemitowane filmy prewencyjno – edukacyjne przygotowane przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz przekazane materiały edukacyjne w postaci poradników w formie komiksu dla młodzieży „*Nie jesteś na sprzedaż*”. Ogółem z treści przekazanych na konferencji miało okazję skorzystać 128 osób.

3) W dniach **1 – 19 listopada 2018 r.** Powiat Jędrzejowski po raz trzeci włączył się w **obchody ogólnopolskiej kampanii 19 dni przeciwko przemocy i krzywdzeniu dzieci i młodzieży,**

Symbolem Kampanii jest pomarańczowa wstążka. W 2018 roku kampania zwracała uwagę ogólnie na problem przemocy wobec dzieci i młodzieży oraz na konieczność przestrzegania podstawowych praw dziecka zagwarantowanych w art. 72 konstytucji RP, a mianowicie: prawa do życia i rozwoju, prawa do odpowiednich warunków niezbędnych do rozwoju umysłowego i fizycznego dziecka oraz na dobra osobiste / m.in. cześć, wizerunek, życie rodzinne, więź rodzinna i nietykalność cielesna).

W ramach **III Powiatowej Kampanii „Pomarańczowej Wstążki”** zrealizowano, m.in.:

- **akcję informacyjno-edukacyjną dla mieszkańców Powiatu Jędrzejowskiego**
- **dodatkowe bezpłatne porady psychologa i adwokata**

- oraz **dystrybucję pomarańczowych wstążeczek, informacji i ulotek promujących ideę Kampanii 19 dni** wśród młodzieży ze szkół ponadgimnazjalnych oraz wśród przedstawicieli instytucji, służb i urzędów – przeprowadzoną podczas spotkań **informacyjno -edukacyjnych z przedstawicielem Komendy Powiatowej Policji w Jędrzejowie i przedstawicielem Powiatowego Urzędu Pracy w Jędrzejowie w Centrum Kultury** z okazji emisji filmów poświęconych przeciwdziałaniu handlowi ludźmi.

W 2018 r. do współpracy udało się pozyskać ponad 50 partnerów - instytucji i służb oraz placówek oświatowych i medycznych z terenu powiatu, a także parafii i mediów lokalnych, które włączyły się w akcję informacyjną przekazując ulotki i plakaty oraz zamieszczając ogłoszenia i artykuły prasowe promujące ideę

Kampanii 19 dni. W 2018 r. w działania na rzecz Kampanii włączyła się aktywnie młodzież z Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2 w Jędrzejowie oraz LO im. M. Reja w Jędrzejowie, która przygotowała na potrzeby Kampanii łącznie około 500 szt. pomarańczowych wstążeczek. **Ogółem w trakcie trwania kampanii przekazano bezpośrednio około 800 ulotek, 70 plakatów i 50 ogłoszeń oraz rozdano ponad 300 pomarańczowych wstążeczek.** Dodatkowo drogą elektroniczną przekazano materiały promujące kampanię oraz informacje na temat instytucji, do których można się zwrócić o pomoc do około 50 instytucji i służb z terenu Powiatu Jędrzejowskiego z prośbą o ich rozpowszechnienie wśród jednostek podległych i poinformowanie zainteresowanych osób.

Warto również wspomnieć, że plakat, który promował Kampanię w 2017 i w 2018 r. powstał przy wykorzystaniu pracy, która została wyróżniona w konkursie plastycznym **na plakat, hasło i spot reklamowy pn. STOP przemocy i krzywdzeniu dzieci i młodzieży**, zorganizowanym w ramach I Powiatowej Kampanii Pomarańczowej Wstążki w 2016 r.

4) W dniach **25 listopada – 10 grudnia 2018 r. z inicjatywy PCPR, Powiat Jędrzejowski po raz piąty włączył się w obchody kampanii ONZ „16 Dni Akcji Przeciwko Przemocy ze Względem na Płeć” i obchody ogólnopolskiej Kampanii „Białej Wstążki”.**

Kampania „*Białej wstążki*” to największa na świecie, międzynarodowa kampania prowadzona w ponad 55 krajach świata, skierowana do mężczyzn, mająca na celu walkę z przemocą wobec kobiet oraz **uświadomienie, że prawa kobiet są prawami człowieka, a przemoc wobec kobiet jest łamaniem podstawowych praw człowieka.**

W ramach **V Powiatowej Kampanii „Białej Wstążki”** w 2018 r. na terenie naszego powiatu zorganizowano m.in.: **dodatkowe dyżury psychologa i adwokata**, którzy udzielali **bezpłatnych porad** mieszkańcom naszego powiatu. Aby pokazać, jak wiele podmiotów jest zaangażowanych w pracę na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz dla podkreślenia konieczności współpracy między poszczególnymi instytucjami i służbami w celu osiągnięcia skuteczności podejmowanych działań, odbyły się **wspólne dyżury pracowników** w ośrodkach pomocy społecznej, instytucjach i służbach z terenu powiatu. Ponadto, przeprowadzono **akcję informacyjno-edukacyjną dla mieszkańców Powiatu Jędrzejowskiego** poprzez: dystrybucję ulotek i plakatów w urzędach, instytucjach, szkołach, placówkach oświatowych i placówkach służby zdrowia, w parafiach, na stronach internetowych powiatu i PCPR-u oraz ogłoszenia w mediach lokalnych, w tym m. in. na temat przedmiotowej kampanii oraz proponowanych form pomocy i instytucji, w których tę pomoc można uzyskać. W ramach akcji informacyjno-edukacyjnej w **dniu 6 grudnia 2018 r.** na placu targowym w Jędrzejowie pracownik PCPR-u wraz ze Strażą Miejską i Policją **rozpropagowali wśród społeczności lokalnej białe wstążki i ulotki dotyczące Kampanii oraz wsparcia realizowanego na terenie powiatu dla osób pokrzywdzonych wskutek przemocy w rodzinie i stosujących przemoc** /wstążki zostały wykonane nieodpłatnie przez Warsztaty Terapii Zajęciowej w Jędrzejowie i Mnichowie/. Dodatkowo, **wstążki i ulotki zostały rozpropagowane** przez pracowników PCPR-u i Policji wśród przedstawicieli: Starostwa Powiatowego w Jędrzejowie, Komendy Powiatowej Policji w Jędrzejowie i Poradni Psychologicznej – Pedagogicznej. Ogółem podczas całej akcji przekazano około 250 ulotek dotyczących samej kampanii, około 250 ulotek dotyczących instytucji pomocowych, 30 ogłoszeń, 30 Informacji oraz 40 plakatów i rozdano około 300 białych wstążeczek. Plakat, który promował Kampanię w 2017 i w 2018 r. powstał przy wykorzystaniu pracy, która została wyróżniona w konkursie plastycznym **na plakat, hasło i spot reklamowy pn. STOP przemocy i krzywdzeniu dzieci i młodzieży**, zorganizowanym w ramach I Powiatowej Kampanii

Pomarańczowej Wstążki w 2016 r.

Kampania *"Białej wstążki"* jest organizowana corocznie na terenie Powiatu Jędrzejowskiego począwszy od 2014 r. Podczas **I Powiatowej Kampanii "Białej wstążki"** oprócz akcji informacyjnej, PCPR zorganizowało **I Powiatową Konferencję pn.: „Przeciwdziałanie przemocy ze względu na płeć. Razem skuteczniej”**, z udziałem Kierownika Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy *Niebieska Linia* i redaktor naczelnej ogólnopolskiego dwumiesięcznika „Niebieska Linia” - **Pani Renaty Durdy**, przedstawiciela Wydziału Polityki Społecznej Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach, przedstawiciela Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Kielcach, przedstawicieli Ośrodka Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przepęstwem w Kielcach oraz przedstawicieli urzędów gmin, ops-ów oraz instytucji i służb z terenu powiatu współpracujących na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Podczas konferencji zwracano uwagę na złożoność zjawiska przemocy oraz zaangażowanie wielu instytucji i osób w walkę z przemocą oraz konieczność współpracy w tym zakresie, w celu podniesienia skuteczności. Począwszy od 2015 r. jako stały punkt Kampanii wprowadzono Akcję *"Białej wstążki"*.

W/w akcje miały na celu przybliżenie problematyki zjawiska przemocy, zwrócenie uwagi na wielopłaszczyznowość i złożoność zjawiska, ale także na zobrazowanie jego skali i pokazanie możliwości i zaplecza walki z przemocą, zarówno w skali ogólnokrajowej, jak i na terenie wojewódzkim, ale przede wszystkim na terenie lokalnym – powiatowym i poszczególnych gmin. Podkreślano konieczność współpracy między poszczególnymi instytucjami i służbami, celem osiągnięcia skuteczności podejmowanych działań.

Ad. d) Podnoszenie kompetencji przez pracowników PCPR i praca w zespołach interdyscyplinarnych i grupach roboczych

Pracownicy PCPR-u biorą udział w różnego rodzaju szkoleniach, konferencjach i naradach organizowanych przez Świętokrzyski Urząd Wojewódzki i Urząd Marszałkowski w Kielcach oraz inne podmioty, mających na celu poszerzenie wiedzy i zwiększenie kompetencji z zakresu przeciwdziałania przemocy. Ogółem 3 pracowników PCPR jest przeszkolonych w zakresie pracy z osobami doświadczającymi przemocy, w tym 1 pracownik jest przygotowany również do pracy z dziećmi doświadczającymi przemocy oraz z osobami stosującymi przemoc. Ponadto 1 pracownik PCPR ukończył Studium Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie I stopnia. Bierze również udział w naradach i spotkaniach Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego oraz w spotkaniach grup roboczych. Od 2009 r. uczestniczy również w corocznych szkoleniach wyjazdowych i stacjonarnych dla członków zespołu organizowanych przez Urząd Miejski w Jędrzejowie. W maju 2018 r. przedstawiciel PCPR-u brała udział w corocznym wyjazdowym szkoleniu dla członków Zespołu Interdyscyplinarnego w Jędrzejowie zorganizowanym w Sielpi przez Urząd Miejski w Jędrzejowie, poświęconym współpracy instytucji w ramach realizacji procedury Niebieskich Kart i podnoszeniu kompetencji członków grup roboczych.

Od 2014 r. pracownik PCPR-u w Jędrzejowie, będący koordynatorem Powiatowego Programu Korekcyjno – Edukacyjnego dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie w Jędrzejowie oraz realizator programu uczestniczą w superwizji grupowej dla koordynatorów i realizatorów Programów Korekcyjno - Edukacyjnych z terenu Województwa Świętokrzyskiego organizowanej przez Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Osób Doznających Przemocy w Kielcach. Spotkania te odbywają się cyklicznie co roku. Służą przede wszystkim wypracowaniu wspólnych założeń i kierunków realizacji programów na terenie województwa. Są one też okazją do wymiany doświadczeń przez osoby zaangażowane w realizację PKE na terenach poszczególnych powiatów Województwa Świętokrzyskiego. Dają również możliwość podzielenia się

sukcesami, spostrzeżeniami, ale również problemami, na jakie napotykają osoby realizujące PKE. Od kilku lat głównym problemem, z którym borykają się powiaty jest niewystarczająca ilość środków przekazywanych przez Ministerstwo na realizację programów oraz braki personalne w wykwalifikowanej kadrze uprawnionych do prowadzenia PKE.

Prowadzenie działań edukacyjnych dla pracowników instytucji.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jędrzejowie podczas spotkań Powiatowego Zespołu Interdyscyplinarnego oprócz prezentowania corocznych sprawozdań z realizacji zadań i działań podejmowanych przez poszczególne instytucje z terenu powiatu na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, prowadzi również doradztwo metodyczne dla członków Zespołu oraz informuje o wszystkich aktualnych zmianach przepisów dotyczących przedmiotowej problematyki. Działanie Powiatowego Zespołu Interdyscyplinarnego zawsze było nakierowane na wspieranie działalności gminnych zespołów interdyscyplinarnych w zakresie wypełniania przez nie ich zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy, m. in. poprzez wymianę doświadczeń między gminami, dostarczanie materiałów ze szkoleń dotyczących, m.in. podstawy systemowej i prawnej funkcjonowania zespołów, procedur i standardów pracy zespołów oraz przykładowej dokumentacji pracy zespołów. Prowadzona jest również supervizja trudnych przypadków oraz wspólne rozwiązywanie problemów.

Szkolenia tematyczne dla osób zajmujących się ograniczaniem zjawiska przemocy w rodzinie.

1) W latach 2015 – 2016 przy współpracy i współudziale Wojewódzkiej i Powiatowej Komendy Policji PCPR zorganizowało cykl szkoleń dla pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej **„Podniesienie poziomu bezpieczeństwa kadr pomocy społecznej”**. **Ogółem zrealizowano osiem 7-miogodzinnych spotkań, podczas których przeszkolono blisko 130 pracowników pomocy społecznej** (w tym: z 9-ciu gminnych ośrodków pomocy społecznej naszego powiatu, z 7 placówek opiekuńczo – wychowawczych, 2 wtz, dps-u, PCPR-u, placówki wsparcia dziennego OW „Caritas” oraz koordynatorów pieczy zastępczej i terapeutę realizującego na zlecenie PCPR programy korekcyjno – edukacyjne dla osób stosujących przemoc w rodzinie).

Celem szkolenia było zwiększenie wiedzy i kompetencji w zakresie własnego bezpieczeństwa w kontakcie z niebezpiecznym petentem i/lub poradenia sobie w sytuacjach kryzysowych, wymagających interwencji służb zewnętrznych, w tym policji.

2) W lipcu 2017 r. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jędrzejowie we współpracy z Komendą Powiatową Policji w Jędrzejowie zorganizowało **szkolenie z zakresu przeciwdziałania narkomanii pt. „Narkotyki – rodzaje i zachowanie się osób pod ich wpływem”**. Szkolenie zostało przeprowadzone w formie wykładu, połączonego z prezentacją multimedialną. Miało ono na celu zwiększenie poziomu wiedzy uczestników na temat dostępnych na rynku narkotyków i „dopalaczy” oraz skutków i zagrożeń, jakie niesie dla organizmu zażywanie tych substancji. Prowadzący szkolenie omówił również możliwe reakcje organizmu na każdy z rodzajów tych substancji oraz zwrócił uwagę na zewnętrzne objawy i zachowania mogące wskazywać, że dana osoba może być pod wpływem środków psychoaktywnych. Znajomość tego typu zagadnień jest bardzo ważna w kontakcie pracowników danej instytucji z podopiecznymi. Wpływa zarówno na podniesienie profesjonalizmu wśród pracowników podejmujących działania pomocowe, jak również umożliwia podjęcie w miarę wczesnej, a co za tym idzie bardziej skutecznej interwencji w kierunku zapobiegania lub zwalczania narkomanii.

3) PCPR w Jędrzejowie od 2014 r. corocznie organizuje **superwizję dla prowadzącej Powiatowy Program Korekcyjno – Edukacyjny dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie**. W 2018 r. przeprowadzono 10 godzin superwizji. Superwizja ma na celu udzielenia wsparcia i usprawnienie pracy trenera oraz podniesienia jakości pomocy świadczonej przez niego osobom stosującym przemoc w trudnym procesie zmiany zachowań agresywnych, co w efekcie ma wpłynąć na zwiększenie efektywności oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych, a tym samym na podniesienie skuteczności w zwalczaniu zjawiska przemocy na terenie Powiatu Jędrzejowskiego.

PCPR co roku dokonuje diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie, w tym również pod kątem rekrutacji do programu korekcyjno – edukacyjnego dla osób stosujących przemoc, celem sporządzenia sprawozdania z zaangażowania podmiotów w realizację zadań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, a także rozeznaje wśród przedstawicieli wszystkich instytucji i służb z terenu powiatu i poszczególnych gmin, potrzeby i oczekiwania w tym zakresie, w tym również pod kątem ewentualnych szkoleń z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz pomysłów na zwiększenie skuteczności podejmowanych działań na rzecz przeciwdziałania i walki z przemocą. Taki regularny przepływ informacji pomiędzy instytucjami i służbami w konsekwencji umożliwia zaplanowanie i podjęcie kompleksowych i zintegrowanych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, które zawarte zostały w niniejszym Programie.

W wypełnianiu zadań nałożonych ustawą, zgodnie z założeniami pracy interdyscyplinarnej, PCPR podejmuje współpracę z wieloma instytucjami: całodobowymi placówkami opiekuńczo- wychowawczymi, placówką wsparcia dziennego – OW „Caritas” w Jędrzejowie, Punktem Informacyjno - Konsultacyjnym, Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, ops-ami z terenu powiatu, policją, sądem, prokuraturą, placówkami oświatowymi, służbą zdrowia i kościołem.

Ognisko Wychowawcze „Caritas” w Jędrzejowie.

Ognisko Wychowawcze „Caritas” w Jędrzejowie jest placówką wsparcia dziennego. Placówka prowadzona jest przez Caritas Diecezji Kieleckiej, jednak z uwagi na jej ponadgminny charakter (z jej działalności korzysta młodzież dojeżdżająca do jędrzejowskich szkół średnich) oraz to, iż prowadzi działalność pożytku publicznego, co roku w drodze konkursu ofert ogłoszonego przez Zarząd Powiatu w Jędrzejowie na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej i wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej otrzymuje dotację z powiatu na wsparcie realizacji zadania pt. ***„Zapewnienie opieki i wychowania dzieciom w placówce wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym, niwelowanie istniejących nieprawidłowości rozwojowych i wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez wdrażanie programów pomocy dziecku i rodzinie”***. Organizacją powyższego konkursu zajmuje się Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jędrzejowie. W 2018 r. Zarząd Powiatu przyznał na działalność Ogniska ogółem kwotę **120.000,00 zł**. Oprócz dożywiania dzieci z rodzin biednych oraz zagrożonych lub dotkniętych różnymi problemami społecznymi (w tym również dotkniętych zjawiskiem przemocy), a także wspierania tych rodzin w zakresie wypełniania przez nie ich podstawowego obowiązku opieki i wychowania dzieci, realizuje również programy profilaktyczne-edukacyjne i programy wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą. Pracownicy Ogniska na co dzień podejmują prace zarówno z samymi dziećmi, jak i ich rodzinami, realizując w/w programy uczą ich prawidłowych wzorców relacji między rodzicami i dziećmi, przekazują praktyczną wiedzę o prawidłowych, a nie zaburzonych metodach wychowawczych.

Co roku Ognisko organizuje festyny z udziałem dzieci do niego uczęszczających oraz gościnnie dzieci z okolicznych szkół i przedszkoli, na które są zapraszani rodzice tych dzieci, ucząc ich m.in. sposobów spędzania wolnego czasu ze swoimi dziećmi. Ponadto, pracownicy Ogniska na co dzień podejmują prace zarówno z samymi dziećmi, jak i ich rodzinami, realizując także programy profilaktyczno – edukacyjne i podejmując działania terapeutyczne. W 2018 r. w ramach przyznanej dotacji Ognisko zrealizował 1 program profilaktyczny z elementami socjoterapeutycznymi i psychokorekcyjnymi pt. „*W poszukiwaniu własnego ja*”. W ciągu 2018 r. z pomocy Ogniska skorzystało ogółem 170 dzieci z terenu powiatu. Ognisko organizuje również ferie zimowe i półkolonie dla swoich podopiecznych. Kierownik Ogniska Wychowawczego jest członkiem Powiatowego Zespołu Interdyscyplinarnego w Jędrzejowie

Całodobowe placówki opiekuńczo – wychowawcze z terenu powiatu.

Na terenie powiatu funkcjonuje 7 **całodobowych placówek opiekuńczo – wychowawczych**: 5 placówek opiekuńczo – wychowawczych typu socjalizacyjnego w Nagłowicach (w tym dwie z miejscami interwencyjnymi) administrowanych przez **Centrum Administracyjne Placówek dla Dzieci i Młodzieży w Nagłowicach**, **Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza typu Rodzinnego w Miąsowej** i **Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza typu Rodzinnego w Małogoszczu**. Na koniec 2018 r. przebywało w nich łącznie **58 dzieci**. Jak to wynikało z danych przedstawionych w tabeli nr 20, **dzieci w nich umieszczane są to przede wszystkim sieroty społeczne**, posiadające rodziców, a ich pobyt spowodowany jest głównie zaniedbaniami rodziców albo opiekunów prawnych, wynikającymi przede wszystkim z choroby alkoholowej, rzadziej z niezaradności lub choroby rodziców lub faktycznego sieroctwa. Wychowawcy placówek sprawują pieczę zastępczą nad podopiecznymi, w ramach indywidualnych planów pracy podejmują pracę zarówno z dziećmi, jak i ich rodzinami w kierunku powrotu dzieci do domów rodzinnych oraz niwelują powstałe deficyty u dzieci (wizyty u specjalistów, w tym bardzo często u psychologa). Podczas spotkań Zespołów okresowej oceny sytuacji dziecka oraz przy okazji odwiedzin pracowników socjalnych w środowisku motywują rodziców do podjęcia leczenia i terapii. Wszystkie dzieci umieszczone w placówkach opiekuńczo - wychowawczych w Nagłowicach są objęte pomocą ze strony specjalistów zatrudnionych w **Ośrodku Interwencji Kryzysowej w Nagłowicach** (powstałym w miejsce Placówki Poradnictwa Specjalistycznego i Interwencji Kryzysowej), doraźnie korzystają z niej też wychowankowie pozostałych dwóch placówek rodzinnych.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Nagłowicach

Placówka Poradnictwa Specjalistycznego i Interwencji Kryzysowej (wchodząca w skład Powiatowego Zespołu Placówek Pomocy Dziecku i Rodzinie w Nagłowicach) do sierpnia 2014 r. **realizowała ustawowe zadanie powiatu prowadzenia ośrodka interwencji kryzysowej**, w tym od października 2013 r. miała charakter placówki całodobowej.

Placówka wspierała proces opiekuńczo – wychowawczy Zespołu Placówek w Nagłowicach i **prowadziła poradnictwo specjalistyczne, w tym terapię rodzin, a także interwencję kryzysową.**

Ośrodek Interwencji Kryzysowej z 4 całodobowymi miejscami interwencyjnymi został powołany w miejsce Placówki Poradnictwa Specjalistycznego i Interwencji Kryzysowej od 1 września 2014 r., po przekształceniu Powiatowego Zespołu Placówek Pomocy Dziecku i Rodzinie w Nagłowicach w Centrum Administracyjne Placówek dla Dzieci i Młodzieży w Nagłowicach.

W ramach OIK-u poradnictwem rodzinnym (psychologa, pedagoga, pracownika socjalnego, logopedy i terapeuty) zostały objęte rodziny dzieci przebywających w placówkach w Nagłowicach, placówkach rodzinnych w Małogoszczu i w Miąsowej, jak również, z uwagi na powiatowy charakter tej jednostki, dzieci i rodziny, które borykają się z różnego rodzaju problemami z terenu naszego powiatu, w tym również dotknięte problemem przemocy. Natomiast w ramach interwencji kryzysowej udzielane są w szczególności porady psychologiczne na potrzeby wychowanków i ich rodzin oraz na rzecz mieszkańców powiatu, w tym dotkniętych przemocą. **W ciągu 2018 z porad specjalistów zatrudnionych w OIK skorzystało ogółem 21 osób, w tym 1 osoba z zakresu przeciwdziałania przemocy.**

Od 1 stycznia 2020 r., ze względu na przepisy ustawy o pieczy zastępczej, które zabraniają funkcjonowania OIK na terenie całodobowej placówki opiekuńczo – wychowawczej zostanie on wyłączony ze struktur Centrum Administracyjnego Placówek dla Dzieci i Młodzieży w Nagłowicach i włączony w struktury Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Jędrzejowie. Tym samym zmieni się lokalizacja miejsc interwencyjnych, które będą się znajdowały w budynku Starostwa Powiatowego w Jędrzejowie, przy ul. Armii Krajowej 9.

Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Jędrzejowie.

W ramach swojej działalności Poradnia **udziela pomocy psychologicznej i pedagogicznej dla uczniów szkół i przedszkoli** z terenu powiatu. **Realizuje programy profilaktyczne, terapie** (trening zastępowania agresji) oraz **organizuje pogadanki z zakresu profilaktyki przemocy w szkołach i przedszkolach.** W ciągu 2017 roku Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna w Jędrzejowie objęła pomocą **ogółem 2 dzieci, które doświadczały przemocy w rodzinie, zrealizowała 8 programów profilaktycznych, przeprowadziła terapię rodzinną dla 2 dzieci doznających przemocy, przeprowadziła 4 spotkania z rodzicami i 4 spotkania z nauczycielami.** Przedstawiciel Poradni jest członkiem Powiatowego i Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego w Jędrzejowie. 2 pracowników Poradni bierze udział w pracach grup roboczych. 1 pracowników Poradni podniósł swoje kwalifikacje uczestnicząc w szkoleniach z zakresu przeciwdziałania przemocy 4 pracowników Poradni jest przeszkolonych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym 2 jest uprawnionych do pracy z osobami dorosłymi doświadczającymi przemocy, a 2 jest przygotowanych do rozmów z dziećmi doznającymi przemocy. 2 pracowników Poradni deklaruje zainteresowanie udziałem w dodatkowych szkoleniach z zakresu przeciwdziałania przemocy.

Punkt Konsultacyjno – Informacyjny ds. Uzależnień w Jędrzejowie

W Punkcie Konsultacyjno – Informacyjnym ds. Uzależnień, działającym przy Zakładzie Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Jędrzejowie 2 specjalistów psychoterapii uzależnień w okresie **od stycznia do grudnia 2018 r.** udzieliło wsparcia psychologicznego i motywowało do podjęcia leczenia lub terapii łącznie **55 osób doznających przemocy i 24 sprawców.** W ramach działalności Punktu terapeuci udzielili ofiarom przemocy **ogółem 55 porad, które w 11 przypadkach zakończyły się podjęciem terapii dla osób doznających przemocy.**

Z kolei **sprawcy przemocy** uczestniczyli w **ogółem 24 konsultacjach,** wskutek których **6 osób** zgłosiło się do udziału w Powiatowym Programie Korekcyjno – Edukacyjnym dla Osób

Stosujących Przemoc w Rodzinie, a kolejne **10 osób podjęło terapię antyalkoholową**. Obydwoje terapeuci podnoszą swoje kwalifikacje odnośnie pracy z osobami doznającymi i stosującymi przemoc, przy czym jedna z nich w 2013 roku ukończyła Studium Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie I Stopnia. Jest ona również członkiem Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego w Jędrzejowie, bierze udział w pracach grup roboczych i prowadzi zajęcia w ramach powiatowego Programu Korekcyjno – Edukacyjnego dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie.

Prokuratura Rejonowa w Jędrzejowie

Działania, jakie podejmuje Prokuratura w Jędrzejowie w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie dość szczegółowo zostały omówione w podrozdziale dotyczącym diagnozy przemocy na terenie naszego powiatu. Prokuratura podejmuje także, choć w ograniczonym stopniu działania w zakresie współpracy interdyscyplinarnej oraz przygotowania swoich pracowników do pracy z osobami doznającymi przemocy, w tym z dziećmi oraz z osobami stosującymi przemoc. Nadmieniamy, że tylko jeden pracownik prokuratury, który jest członkiem Gminnego i Powiatowego Zespołu Interdyscyplinarnego w Jędrzejowie, bierze udział w spotkaniach Zespołu i w pracach grup roboczych. Natomiast podkreślić należy, że Prokuratura dość chętnie włącza się w akcje profilaktyczne przeprowadzane na terenie powiatu. W 2018 r. aż 6 pracowników Prokuratury uczestniczyło w akcjach informacyjnych i kampaniach społecznych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie (np. pełniąc dyżury podczas *Tygodnia Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przestępstwem*, *Kampanii Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi i Kampanii Białej Wstążki*).

Sąd Rejonowy w Jędrzejowie

Podobnie, jak w przypadku Prokuratury działania, jakie podejmuje Sąd Rejonowy w Jędrzejowie w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie przedstawiono w podrozdziale dotyczącym diagnozy przemocy na terenie powiatu.

Przy czym należy podkreślić, że informacje dostarczone przez sąd wskazują, iż kuratorzy Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej w porównaniu do ubiegłego roku wyraźnie uaktywnili się w zakresie współpracy interdyscyplinarnej i włączyli w proces budowania systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie powiatu. W 2017 r. wykazano 1 osobę przygotowaną do rozmów z dziećmi pokrzywdzonymi wskutek przemocy domowej i 1 osobę przygotowaną do pracy z osobami dorosłymi. Podczas, gdy w 2018 r. aż 11 osób z Wydziału podniosło swoje kwalifikacje w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, uczestnicząc w szkoleniach, warsztatach bądź seminariach. W tym przygotowanie do rozmów z osobami dorosłymi doznającymi przemocy deklaruje 6 osób, natomiast 5 osób uważa, że jest przygotowanych również do rozmów z dziećmi doznającymi przemocy. W 2017 r. tylko 2 osoby wraziły chęć udziału w szkoleniach z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Podczas, gdy w 2018 r. aż 5 osób zadeklarowało zainteresowanie dalszymi szkoleniami z tego zakresu. W skład Powiatowego Zespołu Interdyscyplinarnego wchodzi dwoje kuratorów. W 2018 r. w skład gminnych zespołów interdyscyplinarnych weszło 10 kuratorów, a 11 kuratorów uczestniczyło w pracach grup roboczych. W 2017 r. zarówno w spotkaniach zespołów, jak i w pracach grup roboczych uczestniczyło tylko 3 kuratorów. Przedstawiciele Sądu uczestniczą też w kampaniach i akcjach informacyjnych o tematyce antyprzemocowej, np. pełniąc dyżury podczas *Tygodnia Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przestępstwem*, *Kampanii Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi i Kampanii Białej Wstążki*).

Natomiast pracownicy Wydziału Karnego Sądu Rejonowego w Jędrzejowie ograniczają się do wykonywania swoich obowiązków, nie włączając się w proces budowania systemu przeciwdziałania przemocy na terenie powiatu.

Większą aktywność w podejmowaniu działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie naszego powiatu przejawiają natomiast pracownicy Wydziału III Rodzinnego i Nieletnich. Wydział posiada wprawdzie tylko **1 osobę ogólnie przeszkoloną w zakresie przeciwdziałania przemocy**, która nie deklaruje przygotowania do pracy z osobami dorosłymi ani dziećmi doznającymi przemocy. Ale **2 osoby zgłaszają chęć udziału w szkoleniach** z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Dodatkowo kuratorowie Wydziału Rodzinnego są członkami zarówno powiatowego, jak i gminnych zespołów interdyscyplinarnych i uczestniczą zarówno w spotkaniach tych zespołów, jak i w pracach grup roboczych.

Komenda Powiatowa Policji w Jędrzejowie.

Policja jest jedyną instytucją, która może interweniować w sytuacji wystąpienia kryzysu przez całą dobę. Stąd ogromną rolę do spełnienia w kwestii przeciwdziałania przemocy w rodzinie mają dzielnicowi, którzy są osobami pierwszego kontaktu zarówno z pokrzywdzonymi, jak i sprawcami. To oni przyjmują zawiadomienia o przestępstwie, pouczają o przysługujących ofierze prawach, informują o placówkach niosących pomoc (ośrodka interwencji kryzysowej, schroniskach, poradniach). To od nich w dużej mierze zależy bezpieczeństwo ofiary. Stąd powinni posiadać określoną wiedzę na temat zarówno placówek udzielających pomocy osobom pokrzywdzonym wskutek przemocy domowej, jak i umiejętności rozmowy i obcowania z nią.

Policja podejmuje również współpracę interdyscyplinarną w zakresie budowania systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz bierze czynny udział w kampaniach społecznych, mających na celu podniesienie świadomości wśród lokalnej społeczności na temat samego zjawiska przemocy, jak i możliwości uzyskania wsparcia w instytucjach niosących pomoc osobom poszkodowanym. W 2018 r. Policja czynnie włączyła się w organizację *Tygodnia Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przestępstwem*, w obchody *II Powiatowej Kampanii Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi*, *III Powiatowej Kampanii Pomarańczowej Wstążki* oraz *V Powiatowej Kampanii Białej Wstążki*. KPP brała m.in. czynny udział w spotkaniach zorganizowanych przez PCPR w Centrum Kultury z uczniami szkół ponadgimnazjalnych w sprawie przeciwdziałania handlowi ludźmi, przekazując ważne informacje w zakresie profilaktyki oraz udzielając młodym ludziom praktycznych wskazówek, jak należy się zachować za granicą w sytuacji zagrożenia. Ogółem Policja uczestniczyła w 76 spotkaniach z młodzieżą przekazując im treści z zakresu szeroko pojętej profilaktyki przemocy. Wskutek działań Policji **192 NK trafiły do gminnych zespołów interdyscyplinarnych, 38 spraw zostało przekazanych do prokuratury, 20 do GKRPA, 58 sprawców zostało czasowo odizolowanych od swoich bliskich**, wobec których stosowało przemoc. Ponadto, KPP deklaruje, że **posiada 140 policjantów przeszkolonych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej**, w tym wszyscy są przygotowani do pracy z osobami dorosłymi poszkodowanymi wskutek przemocy. Dodatkowo, w ciągu 2018 r., **6 osób podniosło swoje kwalifikacje** w tym zakresie. Ponadto 9 policjantów wchodzi w skład gminnych zespołów interdyscyplinarnych, a 17 bierze czynny udział w pracach grup roboczych. W świetle przedstawionych powyżej danych należy stwierdzić, że Policja odgrywa bardzo znaczącą rolę w budowaniu lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy rodzinie i bardzo aktywnie uczestniczy w procesie zwalczania przemocy w środowisku lokalnym.

GMINY

W gminach zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie są realizowane przede wszystkim przez ośrodki pomocy społecznej, poprzez działalność Gminnych Zespołów Interdyscyplinarnych, członków gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych oraz placówki oświatowe – szkoły, świetlice i placówki służby zdrowia.

Ośrodki pomocy społecznej.

Na terenie każdej z 9-ciu gmin Powiatu Jędrzejowskiego, pracownicy socjalni udzielają porad swoim mieszkańcom w sprawach rodzinnych, interwencji i przemocy, świadczą pracę socjalną oraz udzielają im świadczeń według obowiązujących przepisów. Ponadto, pracownicy ośrodków przyjmują zgłoszenia i wypełniają „Niebieskie Karty”, podejmują interwencje w środowisku oraz w ramach działalności gminnych zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych prowadzą pracę z ofiarami i sprawcami przemocy. Uczestniczą w procesie rekrutacji osób stosujących przemoc, zgłaszając je do uczestnictwa w Powiatowym Programie Korekcyjno – Edukacyjnym dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie i dokonują monitoringu sytuacji tych osób i ich rodzin pod kątem ich funkcjonowania po zakończeniu uczestnictwa w programie. Następnie przekazują te dane w postaci krótkich notatek do PCPR-u w Jędrzejowie.

Dla osób dotkniętych przemocą wszystkie ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu zapewniają **poradnictwo socjalne**. W 2018 r. udzielono porad ogółem **238 osobom**. Ponadto, w poszczególnych gminach osoby te mogą uzyskać inne formy pomocy:

- 1) **poradnictwo prawne** – realizują cztery gminy: Jędrzejów – 35 osoby, Sędziszów – w ramach funkcjonującego przy ośrodku *Punktu Konsultacyjnego* – 13 osób, Małogoszcz i Oksa – 5 osób;
- 2) **poradnictwo psychologiczne** – świadczy pięć gmin: Jędrzejów – 50 osób, Sędziszów - w ramach funkcjonowania *Gabinetu Psychologicznego – Socjologicznego* – 57 osób, Imielno - w ramach funkcjonowania *Rodzinnego Punktu Konsultacyjnego ds. Uzależnień i Przemocy*, Słupia – 5 osób i Małogoszcz - w ramach funkcjonującego *Punktu Informacyjno – Konsultacyjnego*;
- 3) **poradnictwo rodzinne** – realizują 3 gminy: Jędrzejów – 20 osób, Oksa – 14 osób, Wodzisław – 5 osób;

Pozostałe niżej wymienione **formy pomocy skierowane do osób doznających przemocy realizuje tylko OPS MiG Jędrzejów**:

- terapia indywidualna – 20 osób
- terapia grupowa – 20 osób
- warsztaty kompetencji wychowawczych (spotkania z rodzicami w szkołach) - 478 osób

Ponadto, OPS MiG Jędrzejów podejmuje dodatkowe działania skierowane do różnego rodzaju grup zawodowych z terenu gminy i powiatu, organizując szkolenia i warsztaty z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W 2018 r. odbyły się następujące szkolenia i warsztaty:

- szkolenie wyjazdowe dla członków zespołu interdyscyplinarnego i instytucji współpracujących – 30 osób;
- szkolenie dla służby zdrowia (szpital) - 20 osób;
- warsztaty dla rad pedagogicznych – 306 osób;

- szkolenie dla kuratorów sądowych i pracowników pomocy społecznej – 35 osób.

Do pracy z osobami doświadczającymi przemocy jest przygotowanych ogółem 63 pracowników ośrodków z terenu powiatu, w tym do rozmów z dziećmi doświadczającymi przemocy lub będących jej świadkami – 33 osób (o 20 osób więcej niż w roku 2017). Przygotowanie do rozmów z osobami stosującymi przemoc deklarują 63 osoby (o 30 więcej niż w roku ubiegłym). Łącznie 10 osób z OPS w Jędrzejowie ma ukończone Studium Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (dane z roku ubiegłego) Ponadto, w 2018 r. ogółem 64 pracowników ośrodków (o 10 więcej niż w 2017 r.) podnosiło swoje kwalifikacje na różnego rodzaju szkoleniach i seminariach w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Ogółem 21 pracowników ops-ów uczestniczyło w 10 konferencjach.

Z osobami stosującymi przemoc pracują obecnie wszystkie ośrodki w ramach grup roboczych, motywując je do zmiany zachowania i podjęcia uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno – edukacyjnych w powiecie. Dodatkową pracę na rzecz sprawców wykonują trzy gminy: Jędrzejów, Sędziszów i Imielno poprzez konsultacje z psychologiem.

Ponadto, pracownicy ośrodków pomocy społecznej, podobnie jak policjanci aktywnie włączają się w organizację lokalnych kampanii społecznych na terenie powiatu, współpracując w tym zakresie z wieloma instytucjami i służbami.

Ośrodki pomocy społecznej podejmują też działania profilaktyczne i informacyjne, uczestniczą w konferencjach i naradach dotyczących przeciwdziałania zjawisku przemocy, dokonują analiz i diagnoz w celu zbadania rozmiaru zjawiska na terenie poszczególnych gmin oraz podejmują współpracę interdyscyplinarną w celu ograniczenia zjawiska przemocy na terenie poszczególnych gmin i zmniejszenia jego negatywnych skutków. Uczestniczą w informowaniu zainteresowanych osób, również podczas prac grup roboczych, o instytucjach pomocowych i zakresie świadczonej przez nie pomocy (np. możliwościach uzyskania bezpłatnych porad specjalistów) oraz biorą udział w dystrybucji informacji i ogłoszeń o dostępnych na terenie powiatu formach pomocy do poszczególnych instytucji i służb z terenu swojej gminy.

Gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych.

Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w ramach realizacji gminnych programów, podejmują działania motywujące do podjęcia leczenia, kierują na leczenie odwykowe, organizują spotkania z psychologiem.

Ponadto, ponieważ alkohol bardzo często współistnieje z przemocą domową, podejmują rozmowy profilaktyczne ze sprawcami przemocy, motywują do podjęcia zmiany zachowania i informują o możliwości zgłoszenia się do uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno – edukacyjnych.

Są członkami powiatowego i gminnych zespołów interdyscyplinarnych, bardzo często uczestniczą również w pracach grup roboczych. Uczestniczą w spotkaniach z dziećmi i młodzieżą szkolną w zakresie profilaktyki przemocy, organizują spektakle teatralne, konkursy międzyszkolne, konkursy świetlicowe, zajmują się dystrybucją ulotek, uczestniczą i współorganizują konferencje poświęcone problematyce przemocy.

W 2018 r. pracownicy GKRPA sporządzili 3NK, które przekazali do gminnych zespołów interdyscyplinarnych. Z terenu powiatu zgłosili do ops-ów 5 osób, celem poddania ich oddziaływaniom programów korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy. 72 sprawy zostały przekazane do Sądu i

Prokuratury, 34 sprawców nadużywających alkoholu zostało skierowanych na leczenie odwykowe. W ciągu 2018 r. GKRPA z terenu powiatu zrealizowały 12 programów profilaktycznych, zorganizowały 3 akcji informacyjnych z zakresu przeciwdziałania przemocy i wzięło udział w 1 akcji zorganizowanej przez inne instytucje. 15 pracowników GKRPA podniosło swoje kwalifikacje z zakresu przeciwdziałania przemocy, uczestnicząc w szkoleniach. Aż 30 zgłosiło chęć udziału w szkoleniach w przyszłości. Ogółem 21 pracowników GKRPA z terenu powiatu wchodzi w skład gminnych zespołów interdyscyplinarnych, 16 uczestniczy w pracach grup roboczych. 2 pracowników z GKRPA w Jędrzejowie jest członkami Powiatowego Zespołu Interdyscyplinarnego.

Placówki Oświatowe.

Analiza materiału nadesłanego przez szkoły i placówki oświatowe z terenu powiatu i poszczególnych gmin pozwala stwierdzić, że problematyka przemocy i jej przeciwdziałanie są obecne w środowisku szkolnym. **W szkołach i w przedszkolach prowadzone są przede wszystkim działania o charakterze profilaktycznym, informacyjnym i edukacyjnym w postaci: pogadanek pedagogów z uczniami, z rodzicami i z nauczycielami.** Szkoły podejmują współpracę w tym zakresie z Policją, Poradnią Psychologiczno – Pedagogiczną, Sądem oraz PCPR. Organizowane są konkursy, apele, festyny i turnieje o tematyce antyprzemocowej, warsztaty z udziałem przedstawicieli Policji, Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej, Sądu (np. „ Jak radzić sobie z negatywnymi uczuciami”, „Jak radzić sobie z agresją”, „Jak radzić sobie ze smutkiem i złością”, „Parpusiaki”, „Żyj zdrowo”). Organizowane są też spektakle np. „Kolczasta przyjaźń”, „Dynastia Niziołów”, Czterej muzykanci z Bremy”, „Być sobą”, „Walka”, „Przepraszam Cię, mamo”, „Metamorfoza”, „Przemoc w szkolnej ławce” oraz wyjazdy do Sądu Rejonowego. Część szkół realizuje również programy o tematyce antyprzemocowej, np. „Cyberprzemoc”, „Tolerancja w grupie”, „Powiedz nie”, „Przemoc wobec dziecka”, „Bezpieczna szkoła”, „Detektywi klasowi”, „Zachowaj trzeźwy umysł”, „Postaw na rodzinę”, „Postaw na internet”, „Dopalacze, używki, narkotyki”, „Bezpieczny internet”, „Dziecko w sieci”, „Droga donikąd”, „Szkoła bez przemocy”, „Veto wobec przemocy”, „Mój świat wartości”, „Trzymaj formę”, „Znajdź właściwe rozwiązanie”, „Stop nałogom i przemocy”, „Zachowaj trzeźwy umysł”, „Dzień bezpiecznego internetu”.

W 2018 r. w placówkach oświatowych na terenie naszego powiatu zrealizowano 129 programów profilaktycznych oraz podjęto ogółem 838 działań profilaktyczno – informacyjnych. Niektóre szkoły eksponują numery telefonów: Rzecznika Praw Dziecka, Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy „Niebieska Linia”, Policji oraz dystrybuują ulotki i plakaty o tematyce antyprzemocowej. Nieliczne szkoły przeprowadzają ankiety diagnozujące sytuację rodzinną dzieci albo sondujące wiedzę dzieci i ich postawy wobec zjawiska przemocy i włączają się w ogólnopolskie i lokalne akcje informacyjno-edukacyjne, organizowane m.in. przez PCPR w Jędrzejowie na terenie powiatu w ramach *Tygodnia Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przestępstwem, Kampanii Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi, Kampanii Pomarańczowej Wstążki, czy Kampanii Białej Wstążki* i pośredniczą w dystrybucji ogłoszeń i ulotek informacyjnych, np. rozdawanych podczas spotkań z rodzicami. W 2018 r. uczniowie 11 placówek oświatowych z terenu powiatu uczestniczyli w projekcji 2 filmów rekomendowanych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji „Urowadzona” i „Zaginiony” oraz w 2 spotkaniach informacyjno-edukacyjnych dotyczących przeciwdziałania handlowi ludźmi i przeciwdziałania przemocy i krzywdzeniu dzieci i młodzieży,

zorganizowanych przez PCPR w Centrum Kultury w Jędrzejowie w ramach II Powiatowej Kampanii Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi i III Powiatowej Kampanii Pomarańczowej Wstążki.

Ponadto nadesłane dane wyraźnie wskazują, że w szkołach przede wszystkim widoczny jest problem przemocy rówieśniczej. Spośród 175 zdiagnozowanych przypadków przemocy aż 147 (tj. 84 % ogółu) dotyczyło przemocy rówieśniczej, a tylko 30 (tj. 17% ogółu) przemocy domowej. Niektóre szkoły w celu zwiększenia bezpieczeństwa i obrony przed przemocą rówieśniczą na terenie szkoły zakładają monitoring. W szkołach jest powoływany tzw. koordynator ds. bezpieczeństwa albo osoba odpowiedzialna do kontaktu w sprawach przemocy. Bardzo często jest to pedagog szkolny, który np. jest jednocześnie członkiem gminnego zespołu interdyscyplinarnego albo uczestniczy w pracach grup roboczych.

Placówki oświatowe podejmują również działania interwencyjne. Szkoły podają, że ich pracownicy w ciągu 2018 r. podjęli 106 interwencji z powodu przemocy, założyli 10 Niebieskich Kart, 10 spraw zostało zgłoszonych na Policję, do sądu lub prokuratury przekazali 11 spraw. Wskutek działań pracowników placówek oświatowych 280 osób (o 116 więcej w porównaniu do roku 2017) zostało objętych pomocą psychologa lub pedagoga, w tym 100 uczniów (o 27 więcej niż w ubiegłym roku) skierowano do Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Jędrzejowie, a 119 osób (o 53 więcej niż w 2017 r.) uczęszczało do świetlic środowiskowych.

Placówki oświatowe podejmują również **współpracę interdyscyplinarną** – 3 przedstawicieli oświaty jest członkami Powiatowego Zespołu Interdyscyplinarnego, **52 pracowników placówek oświatowych (11 więcej niż w roku ubiegłym) wchodzi w skład gminnych zespołów interdyscyplinarnych, a 48 – bierze udział w pracach grup roboczych w poszczególnych gminach,** podejmując bezpośrednią pracę z osobami doznającymi przemocy lub ją stosującymi.

W większości szkoły deklarują, że posiadają osoby przeszkolone w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W 2017 r. w placówkach oświatowych było zatrudnionych 194 osób przygotowanych do rozmowy z osobami doznającymi przemocy, w tym 139 – z osobami dorosłymi i 180 również z dziećmi doznającymi przemocy lub będącymi jej świadkami. **W 2018 roku placówki oświatowe deklarują, że posiadają 265 pracowników przeszkolonych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, przy czym przygotowanie do rozmów z osobami dorosłymi doświadczającymi przemocy deklaruje już tylko 84 osób, natomiast 141 osób uważa, że jest przygotowanych do pracy z dziećmi doświadczającymi przemocy.** W ubiegłym roku 362 pracowników placówek oświatowych (o 118 więcej niż w 2017 r.) podnosiło swoje kwalifikacje, uczestnicząc w szkoleniach, warsztatach i seminariach (209 osób) lub realizując studia podyplomowe lub specjalizacje (101 osób). Poza tym, pracownicy oświaty dość licznie zgłaszają gotowość uczestnictwa w szkoleniach w celu poszerzenia wiedzy z zakresu przemocy – łącznie 251 osób (o 768 więcej niż w roku ubiegłym).

Ponadto, szkoły współpracują z ośrodkami pomocy społecznej, które udzielają wsparcia finansowego i materialnego, dożywianie, przyznają pomoc rzeczową.

Placówki Służby Zdrowia.

Najsłabszym ogniwem w powiecie jeśli chodzi o działania podejmowane w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie są placówki służby zdrowia. Przy czym, nie oznacza to, że nie udzielają one pomocy i wsparcia poszkodowanym wskutek przemocy domowej albo nie reagują na sytuacje

przemocy poprzez powiadomienie odpowiednich służb. Np. wiele razy Szpital w Jędrzejowie zawiadamiał Sąd Rodzinny o zauważonych zaniedbaniach i nieprawidłowościach w opiece nad dziećmi. Po prostu placówki te nie prowadzą żadnej statystyki dotyczącej przemocy i nie angażują się, poza nielicznymi wyjątkami – ops-y podają, że 1 lekarz i 6 pielęgniarek środowiskowych są członkami gminnych zespołów interdyscyplinarnych. **Placówki medyczne z terenu powiatu podają, że w 2018 r. ogółem 8 pracowników służby zdrowia wchodziło w skład gminnych zespołów interdyscyplinarnych, a 5 osób brało udział w pracach grup roboczych.** W gminie Jędrzejów terapeuta ds. uzależnień z Punktu Informacyjno – Konsultacyjnego ds. Uzależnień, działającego przy Zakładzie Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Jędrzejowie od siedmiu lat prowadzi oddziaływania korekcyjno – edukacyjne dla osób stosujących przemoc, będąc jednocześnie członkiem gminnego zespołu interdyscyplinarnego. Dane na temat pracy Punktu zostały przedstawione wcześniej.

Według danych przekazanych nam przez placówki medyczne z poszczególnych gmin powiatu, w ciągu 2018 r. zarejestrowały one **46 przypadków wystąpienia przemocy (w tym wszystkie dotyczyły przemocy w rodzinie) i wydały ogółem 1 zaświadczenie o stanie zdrowia po urazach spowodowanych przemocą.** Osoba ta została hospitalizowana. Ponadto, w przypadku tej osoby została podjęta interwencja i sprawę zgłoszono na Policję.

Pozostałym osobom poszkodowanym wskutek przemocy placówki udzieliły ogółem 32 porad w Poradni Psychiatrycznej. 9 dzieci zostało skierowanych na terapię do Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej. 6 spraw przekazano do ośrodków pomocy społecznej. Ponadto, pielęgniarki środowiskowe zrealizowały 3 pogadanki z młodzieżą szkolną oraz udzieliły 8 indywidualnych porad.

Z danych przekazanych przez placówki medyczne z terenu powiatu wynika, że posiadają one 5 pracowników przeszkolonych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym **4 pracowników placówek służby zdrowia deklaruje przygotowanie do pracy z osobami dorosłymi doznającymi przemocy, a 5 osób twierdzi, że jest przygotowanych do pracy z dziećmi doznającymi przemocy.** W ciągu 2018 r. ogółem 4 pracowników służb medycznych poszerzyło swoją wiedzę w obszarze przemocy uczestnicząc w szkoleniach, czy warsztatach. Natomiast **zainteresowanie udzielałem w szkoleniach** deklaruje 5 pracowników służby zdrowia.

Placówki medyczne, przynajmniej te na terenie Gminy Jędrzejów, chociaż tego nie wykazują, od 2013 r. chętnie włączają się w akcje profilaktyczno – informacyjne poprzez zamieszczenie ogłoszeń o instytucjach pomocowych i formach świadczonej przez nie pomocy osobom poszkodowanym wskutek przemocy domowej w postaci bezpłatnych porad specjalistów lub realizacji programu korekcyjno – edukacyjnego dla sprawców przemocy. Ponadto, Jędrzejowski Oddział Świętokrzyskiego Centrum Ratownictwa Medycznego i Sanitarnego oraz Szpital Specjalistyczny w Jędrzejowie włączają się dodatkowo we wspólne dyżury specjalistów podczas organizowanego *Tygodnia Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przestępstwem, Kampanii Białej Wstążki, Kampanii Pomarańczowej Wstążki, czy Kampanii Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi.*

Przedstawiając instytucje podejmujące działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie należy również podkreślić rolę Kościoła Katolickiego i innych związków wyznaniowych.

Kościół

Pełni przede wszystkim rolę edukacyjną i wspierającą, poprzez głoszenie Ewangelii, ale też podejmuje akcje informacyjne (ogłoszenia o instytucjach pomocowych), **profilaktyczną** (organizowanie festynów rodzinnych promujących określony styl życia rodzinnego i spędzania wolnego czasu) **oraz terapeutyczną** (dzięki poradom udzielanym zwłaszcza w czasie cykli spotkań przedmałżeńskich). **W naszym powiecie księża wchodzi również w skład zespołów interdyscyplinarnych – powiatowego i gminnych** (w tym grup roboczych) oraz współpracują (w tym są także członkami) z gminnymi komisjami rozwiązywania problemów alkoholowych. Są cennymi członkami tych zespołów ze względu na autorytet, jakim cieszą się wśród części społeczeństwa. **Podejmują także współpracę ze szkołami i z organizacjami pozarządowymi – lokalnymi i ogólnokrajowymi**, udzielając im wsparcia. Przy parafiach bardzo często działają ogniska lub świetlice środowiskowe lub socjoterapeutyczne. W naszym powiecie, np. przy parafii Św. Trójcy mieści się Ognisko Wychowawcze Caritas Diecezji Kieleckiej. Natomiast proboszcz parafii Matki Bożej Łaskawej od 2014 r. udostępnia pomieszczenie na realizację powiatowego programu korekcyjno – edukacyjnego dla sprawców przemocy w rodzinie.

Parafie współpracują też w zakresie przekazywania wszelkiego rodzaju ogłoszeń dotyczących realizowanych przez instytucje i służby zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Od 2013 r. we wszystkich parafiach kilka razy do roku odczytywane są ogłoszenia o uruchomieniu w powiecie kolejnych edycji programu korekcyjno – edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie oraz bezpłatnych porad specjalistów: adwokata i psychologa. Ogłoszenia te są zamieszczane również na tablicach ogłoszeń parafialnych. W parafiach dostępne są również ulotki dotyczące realizowanych zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W podobny sposób Kościół włącza się w akcje informacyjno – profilaktyczne organizowane cyklicznie co roku na terenie naszego powiatu – tj. *Tydzień Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przestępstwem* oraz obchody *Kampanii Białej Wstążki*, *Kampanii Pomarańczowej Wstążki* i *Kampanii Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi*, informując o przedsięwzięciach realizowanych na terenie powiatu w ramach tych akcji.

Ponadto, od 2016 r., w związku z nowym zadaniem nałożonym na powiaty i gminy w zakresie podejmowania inicjatyw **wprowadzania elementów edukacyjnych dotyczących zjawiska przemocy do podstawy programowej nauk przedmałżeńskich**, celem zwiększenia wiedzy społeczeństwa na temat zjawiska przemocy, współpraca z parafiami stała się intensywniejsza. **W ciągu 2018 r., po uzyskaniu zgody parafii w Jędrzejowie na wprowadzenie elementów edukacyjnych, dotyczących zjawiska przemocy do programów nauk przedmałżeńskich przekazaliśmy na parafie materiały o tematyce antyprzemocowej.** Jak wynika z informacji zwrotnych dostarczonych nam przez **3 parafie z Jędrzejowa** zostały one przekazane **39 osobom** – uczestnikom kursów przedmałżeńskich. Ponadto, PCPR zwrócił się do wszystkich gminnych ośrodków pomocy społecznej z terenu Powiatu Jędrzejowskiego z prośbą o nawiązanie współpracy w tym zakresie z parafiami na terenie poszczególnych gmin. Jak wynika z informacji zwrotnych, **ops-om udało się nawiązać współpracę z 15 parafiami, które przekazały treści o tematyce antyprzemocowej kolejnym 210 osobom.**

Ogółem w 2018 r. do współpracy udało się namówić 18 parafii, dzięki temu 249 uczestników nauk przedmałżeńskich zwiększyło swoją wiedzę na temat zjawiska przemocy.

2.5. Rola zespołów interdyscyplinarnych

Pomoc i wsparcie w przypadku wystąpienia przemocy wymagają współpracy wielu służb i specjalistów. Naprzeciw temu problemowi wychodzi działalność zespołów interdyscyplinarnych, które w praktyce w wielu gminach i powiatach powoływane były już wcześniej, ale formalnie zostały wprowadzone znowelizowaną ustawą o przemy w rodzinie, która nałożyła na wszystkie gminy obowiązek powołania zespołu interdyscyplinarnego. W świetle cyt. ustawy, w skład zespołu powinni wejść przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych i kuratorzy sądowi. W prace zespołu mogą zostać włączeni również prokuratorzy oraz przedstawiciele innych podmiotów, działających na rzecz przeciwdziałaniu przemocy, np. przedstawiciele Kościoła, czy innych związków wyznaniowych.⁸⁴

L. Krzywicka w swojej pracy *„Interdyscyplinarne podejście w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie”*, określa współpracę w zespołach dyscyplinarnych jako „Całokształt aktywności podmiotów podejmujących wzajemne interakcje w kierunku zdefiniowania i realizowania określonego celu. (...) takie współdziałanie osób, przedstawicieli służb, instytucji i organizacji, którzy pracują w formule zespołowej. Zespół ten ze względu na skład osób i wnoszone przez nich zasoby ma charakter interdyscyplinarny. Łączy bowiem ich kompetencje, uprawnienia, możliwości i doświadczenie, adekwatnie je wykorzystując”⁸⁵.

Zadania zespołu interdyscyplinarnego określone w cyt. wyżej ustawie to:

- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie,
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie, mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym,
- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Ponadto, zespoły powołują grupy robocze, których członkowie mają za zadanie stworzenie indywidualnego planu pomocy dla każdej sprawy i jego realizację oraz monitorowanie efektów podjętych działań.

W celu zespolenia lokalnych działań podejmowanych w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy na terenie Powiatu Jędrzejowskiego, z inicjatywy Starosty Jędrzejowskiego **w czerwcu 2009 r.** został powołany **Powiatowy Zespół Interdyscyplinarny**, w skład którego weszli przedstawiciele Starostwa Powiatowego, PCPR-u, Prokuratury, Sądu, Policji, Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, Izby Lekarskiej, Kurii Kieleckiej, Kuratorium Oświaty, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz przedstawiciele wszystkich gmin z terenu powiatu. **W listopadzie 2009 r.** podpisano **Porozumienie o współpracy** w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. **W grudniu 2017 r.**, z powodu zwiększenia się liczby podmiotów

84 Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tj. Dz.U z 2015 r., poz. 1390 z późn. zm.)

85 L. Krzywicka, *Interdyscyplinarne (wielodyscyplinarne) podejście w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*, w: „Przemoc w rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych. Poradnik dla pracowników pierwszego kontaktu, D. Jaszczak – Kuźmińska, K. Michalska, (red.), PMiPS, Warszawa 2010, s. 133.

będących Stronami Porozumienia, jak i zmian w składzie osobowym Zespołu oraz zmian w obowiązujących przepisach, skutkujących dodatkowymi zadaniami nałożonymi na samorządy gminne i powiatowe przez Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, **ponownie podpisano Porozumienie w sprawie powołania Zespołu.**

Powołanie Powiatowego Zespołu Interdyscyplinarnego umożliwiło współpracę profesjonalistów różnych dziedzin w zakresie kompleksowej pomocy w rozwiązywaniu problemów indywidualnych i grupowych w środowisku lokalnym, przy jednoczesnym wykorzystaniu posiadanych kompetencji i uprawnień wynikających z aktów prawnych i statutowej działalności, w oparciu o instrumenty i środki finansowe będące w dyspozycji każdej ze stron. Przedstawiciele instytucji i służb zadeklarowali współpracę oraz wyrazili gotowość współdziałania w ramach Zespołu w celu zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz umożliwienia osobom, rodzinom i grupom społecznym przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Od początku działanie Powiatowego Zespołu Interdyscyplinarnego (który z założenia ma strategiczny charakter) było nakierowane na wspieranie działalności gmin, m. in. poprzez wymianę doświadczeń między gminami, udział przeszkolonych przedstawicieli PCPR-u w posiedzeniach gminnych zespołów interdyscyplinarnych, dostarczanie materiałów ze szkoleń dotyczących, m.in. podstawy systemowej i prawnej funkcjonowania zespołów, procedur i standardów pracy zespołów oraz przykładowej dokumentacji pracy zespołów. Obecnie w każdej gminie funkcjonuje Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Wszystkie gminy posiadają także opracowane gminne programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie i pomocy ofiarom przestępstw. Przy czym podkreślić należy, że pierwszą gminą, w której nieformalnie został uruchomiony Zespół interdyscyplinarny, z inicjatywy pracowników ośrodka pomocy społecznej, była gmina Jędrzejów. Natomiast, pozostałe gminy uruchomiły zespoły interdyscyplinarne dopiero po ukazaniu się nowelizacji ustawy.

Powiatowy Zespół Interdyscyplinarny w Jędrzejowie istnieje do dzisiaj. Spotkania są organizowane z inicjatywy PCPR-u i dotyczą spraw bieżącej realizacji zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, o pomocy społecznej i ustawy o pieczy zastępczej - zarówno tych dla gmin, jak i dla powiatu. Członkowie zespołu kontaktują się częściej przy okazji realizacji swoich zadań ustawowych, które powodują konieczność podejmowania współpracy, m.in. przy okazji rekrutacji uczestników programu korekcyjno-edukacyjnego i prowadzenia monitoringu sytuacji osób uczestniczących w programie i ich rodzin, prowadzenia procedury Niebieskiej Karty, sporządzania diagnozy zjawiska przemocy. Dzięki znajomości osób z poszczególnych instytucji współpraca jest łatwiejsza.

Ilość zgłoszeń przemocy generuje **liczbę spotkań gminnych zespołów interdyscyplinarnych oraz ilość ustalanych grup roboczych**, na których specjaliści z zaproszonych instytucji podejmują pracę z osobami doznającymi przemocy i osobami stosującymi przemoc oraz z ich rodzinami. Biorąc pod uwagę przedstawione wcześniej dane odnośnie liczby zgłoszeń i założonych Niebieskich Kart, które wpływają do zespołów interdyscyplinarnych w poszczególnych gminach, nie dziwi fakt, iż najwięcej spotkań zarówno członków zespołu interdyscyplinarnego, jak i ustalonych grup roboczych dotyczy Zespołu Interdyscyplinarnego w Jędrzejowie. (Tabela nr 29 i 30)

Tabela Nr 29. Ilość posiedzeń Zespołów Interdyscyplinarnych w poszczególnych gminach Powiatu Jędrzejowskiego w latach 2016 – 2018 r.

Lp.	Ośrodki Pomocy Społecznej	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
1	OPS Miasta i Gminy Jędrzejów	24	22	22
2	MGOPS w Sędziszowie	4	4	4
3	MGOPS w Małogoszczu	5	4	5
4	GOPS Nagłowice	4	4	4
5	GOPS Słupia	4	4	4
6	GOPS Oksa	4	4	4
7	GOPS Sobków	4	4	4
8	GOPS Wodzisław	4	4	4
9	GOPS Imielno	4	4	4
Razem		57	54	55

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z MGOPS i GOPS z terenu powiatu.

Jak przedstawiają dane z Tab. nr 29 członkowie zespołów w poszczególnych gminach spotykają się raczej ze stałą częstotliwością. Pominąwszy Zespół Interdyscyplinarny w Jędrzejowie, który ze względu na ilość spraw spotyka się dwa razy w miesiącu, zespoły w pozostałych gminach spotykają się zazwyczaj cztery razy w roku, czyli średnio raz na kwartał.

Nr 30. Ilość spotkań grup roboczych w poszczególnych gminach Powiatu Jędrzejowskiego w latach 2016 – 2018.

Lp.	Ośrodki Pomocy Społecznej	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
1	OPS Miasta i Gminy Jędrzejów	527	406	377
2	MGOPS w Sędziszowie	159	172	136
3	MGOPS w Małogoszczu	44	36	52
4	GOPS Nagłowice	41	27	43
5	GOPS Słupia	45	8	14
6	GOPS Oksa	11	26	20
7	GOPS Sobków	113	103	62
8	GOPS Wodzisław	39	34	14
9	GOPS Imielno	55	63	59
Razem		1034	875	777

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z MGOPS i GOPS z terenu powiatu.

Z kolei z Tabeli nr 30 wynika, że w porównaniu do roku 2016 i 2017 r. **częstotliwość spotkań grup roboczych w roku 2018 uległa zmniejszeniu w większości gmin. Spadek ilości spotkań grup roboczych w poszczególnych gminach był dość zróżnicowany. Największy spadek ilości spotkań grup roboczych odnotowano w Gminie Wodzisław (58%), Gminie Słupia (43%) i Gminie Sobków (39%).** W gminach Sędziszów i Oksa kształtował się na poziomie 21 – 23%. Najniższy 6 – 7% spadek aktywności grup roboczych odnotowano w Gminach Imielno i Jędrzejów. Natomiast **jedynie w 3 gminach: Gminie Małogoszcz, Gminie Nagłowice i Gminie Słupia, członkowie grup roboczych spotykali się w 2018 częściej niż w roku 2017.** Największy 43% wzrost częstotliwości spotkań w porównaniu do roku ubiegłego odnotowano w Gminie Słupia. Podczas gdy w gminach Nagłowice i Małogoszcz spotykano odpowiednio o

30% i 37 % częściej. **Największą ilość spotkań w 2018 r. odnotował oczywiście OPS w Jędrzejowie, w którym członkowie grup roboczych spotkali się 377 razy, co stanowiło 49% ogółu wszystkich spotkań grup roboczych w powiecie.** Następnie dość często pracowali w grupach roboczych przedstawiciele Gminy Sędziszów – spotkali się 136 razy (18% ogółu wszystkich spotkań) i Gminy Sobków – 62 razy (8% ogółu wszystkich spotkań). W 2018 r. najrzadziej spotykano się w sprawach przemocy w Gminie Słupia i Wodzisław, gdzie członkowie grup roboczych spotkali się tylko 14 razy (co stanowi 1,8% ogółu spotkań).

Ocena stanu zasobów i potrzeb w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Jędrzejowskiego.

W oparciu o dane z poszczególnych instytucji odnośnie podejmowanych działań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, możemy stwierdzić, że:

- 1) Powiat posiada dość duże zaplecze instytucjonalne w postaci placówek zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, które oferują coraz szerszy zakres usług, dysponują coraz bardziej wyspecjalizowaną kadrą oraz podejmują coraz szerzej zakrojoną współpracę, zwłaszcza w ramach funkcjonowania zespołów interdyscyplinarnych powołanych w każdej gminie i w powiecie.
- 2) W większości instytucji pracują osoby przeszkolone w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, (liczbę osób przeszkolonych w przedmiotowym zakresie przedstawia w rozbiciu na poszczególne instytucje *Tab. nr 31*).

Tab. Nr 31. Liczba osób przeszkolonych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w poszczególnych instytucjach na terenie Powiatu Jędrzejowskiego.

Lp.	Nazwa instytucji	Ilość osób przeszkolonych
1	Policja	140
2	Prokuratura	-
	Sąd Rejonowy	12
4	Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna	4
5	Ośrodki Pomocy Społecznej	63
6	Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	25
7	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jędrzejowie	3
8	Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Nagłowicach	1
9	Szkoły powiatowe i gminne	265
10	Punkt Informacyjno – Konsultacyjny ds. Uzależnień	2
11	Placówki służby zdrowia	5 (5 pielęgniarek środowiskowych wchodzących w skład gminnych zespołów interdyscyplinarnych)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych dostarczonych przez poszczególne instytucje.

- 3) Większość instytucji zgłasza zapotrzebowanie na dalsze szkolenia z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, mając świadomość konieczności podnoszenia swoich kompetencji.
- 4) Wszystkie instytucje starają się wypełniać przewidziane ustawami obowiązki, wynikające z ustawy

o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i z roku na rok podejmują coraz większą współpracę i wykazują większe zaangażowanie w zakresie budowania lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, przy czym:

- najwięcej działań podejmują: ośrodki pomocy społecznej, policja i gminne zespoły interdyscyplinarne (interwencje, realizacja procedury „Niebieskich Kart”, praca zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych, oraz działania profilaktyczne i terapeutyczne) i Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie , które prowadzi szerokie działania profilaktyczno-edukacyjne (akcje informacyjne i kampanie społeczne), upowszechniając wiedzę na temat samego zjawiska przemocy w środowisku lokalnym, ale również na temat instytucji i placówek świadczących pomoc osobom poszkodowanym wskutek przemocy, podejmując również interwencje i organizując wsparcie dla osób doświadczających przemocy (bezpłatne dyżury psychologa i adwokata), dla osób stosujących przemoc (program korekcyjno – edukacyjny) oraz dla instytucji i osób pracujących z osobami uwięzłymi w przemoc (szkolenia, konferencje, superwizje);
- placówki oświatowe podejmują głównie działania informacyjne i profilaktyczne, z małymi wyjątkami (terapię dla dzieci doznających przemocy i będących jej świadkami prowadzi Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Jędrzejowie), bardzo marginalnie realizują procedurę „Niebieskich Kart” i podejmują interwencję;
- pracownicy sądu wykazują coraz większą aktywność i zaangażowanie podejmując działania wykraczające poza swoje obowiązki zawodowe, przede wszystkim uczestnicząc w szkoleniach z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, biorąc udział w posiedzeniach gminnych zespołów interdyscyplinarnych i w pracach grup roboczych oraz angażując się w działania informacyjno – profilaktyczne poprzez udział w kampaniach społecznych;
- pracownicy prokuratury również zwiększają swoją aktywność - wchodzi w skład Powiatowego Zespołu Interdyscyplinarnego oraz angażują się w działalność profilaktyczną i informacyjną, uczestnicząc w akcjach informacyjnych oraz pełniąc dyżury podczas w/w kampanii społecznych;
- placówki służby zdrowia ograniczają się do wykonywania swoich codziennych obowiązków: udzielenia pierwszej pomocy lub przeprowadzenia leczenia, czasami zgłaszają podejrzenie lub fakt przemocy do sądu, na policję lub ośrodkom pomocy społecznej, w bardzo ograniczonym zakresie wydają zaświadczenia o stanie zdrowia osobom doświadczającym przemocy, nie realizują procedury „Niebieskich Kart”, wykazują dość niskie zainteresowanie podnoszeniem kwalifikacji z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie (z wyjątkiem Punktu Konsultacyjno – Informacyjnego ds. Uzależnień w Jędrzejowie), włączają się w działalność profilaktyczną i informacyjną, uczestnicząc w w akcjach informacyjnych i kampaniach społecznych;
- lokalne organizacje pozarządowe raczej wcale nie podejmują działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie albo bardzo rzadko i jednorazowo, działają wówczas na własną rękę nie podejmując współpracy z innymi podmiotami. Zadania z

przedmiotowego zakresu na terenie powiatu w sposób ciągły realizuje jedynie Caritas Diecezji Kieleckiej, która prowadzi Ognisko Wychowawcze w Jędrzejowie oraz Świetlicę Środowiskową w Sędziszowie, gdzie odbywają się zajęcia profilaktyczne dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, w tym dotkniętych przemocą.

5) Braki dotyczą:

- w powiecie – Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy, świadczącego kompleksowe wsparcie ofiarom przemocy domowej oraz miejsc odosobnienia dla sprawców przemocy w rodzinie. Przy czym, zadania ośrodka wsparcia realizuje częściowo całodobowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Nagłowicach z 4 miejscami dla ofiar przemocy, który w razie potrzeby świadczy całodobową pomoc osobom doświadczającym przemocy bądź będących jej świadkami oraz placówka wsparcia dziennego Ognisko Wychowawcze „Caritas” w Jędrzejowie, a także PCPR w Jędrzejowie organizując bezpłatne dyżury psychologa i adwokata dla osób zagrożonych i pokrzywdzonych przestępstwem, przemocą, uzależnieniami i problemami rodzinnymi;
- w gminach: świetlice środowiskowych lub socjoterapeutycznych, ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy, grup wsparcia.

Ogólnie można stwierdzić, że w Powiecie Jędrzejowskim coraz sprawniej działa lokalny system przeciwdziałania przemocy w rodzinie, którego filarami są w gminach - ośrodki pomocy społecznej, a w powiecie PCPR i Policja. Dzięki zespolonym działaniom instytucji na szczeblu powiatowy i gminnym nastąpiło zwiększenie dostępności dla osób doznających przemocy do profesjonalnej pomocy prawnej, psychologicznej i socjalnej. Dzięki uruchomieniu programu korekcyjno – edukacyjnego dla osób stosujących przemoc i ścisłej współpracy PCPR z gminnymi zespołami interdyscyplinarnymi i Policją, zwiększyła się skuteczność oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie. Coraz większa aktywność placówek oświatowych w zakresie profilaktyki i przeciwdziałania przemocy w rodzinie, wpłynęła na zwiększenie wiedzy społeczności lokalnej oraz rodziców i dzieci.

Ale konieczne jest również uruchomienie w systemie brakującego ogniwa w postaci aktywności pracowników placówek służby zdrowia oraz coraz większe zaangażowanie ze strony sądu i prokuratury. Przydałoby się również zaktywizowanie organizacji pozarządowych. Bowiem trzeba pamiętać, że **największą skuteczność daje profesjonalizm osób i interdyscyplinarna współpraca przedstawicieli wielu instytucji.**

2.7. Analiza SWOT

Przedstawiona powyżej diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie występującego na terenie powiatu jędrzejowskiego obrazuje stan rzeczywisty zasobów i potrzeb naszego powiatu w przedmiotowym zakresie. Dzięki tej diagnozie, w oparciu o analizę SWOT⁸⁶ możemy poznać **mocne i słabe strony naszego powiatu** w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz

⁸⁶ Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed organizacją. Jest oparta na klasyfikacji dzielącej wszystkie czynniki mające wpływ na obecną i przyszłą pozycję organizacji, na kategorie: - wewnętrznych i zewnętrznych w stosunku do organizacji i wywierających wpływ na organizację: pozytywny i negatywny.

wyznaczyć cele do realizacji, jak również określić szanse i zagrożenia wynikające z planowanego wprowadzenia niniejszego Programu.

Tab. Nr 32. Mocne i słabe strony w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Powiecie Jędrzejowskim

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Organizowanie się lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy rodzinie (powstanie i działalność powiatowego i gminnych zespołów interdyscyplinarnych oraz grup roboczych) • Opracowany Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie w każdej gminie • Gotowość do współpracy międzyinstytucjonalnej (porozumienia między instytucjami na szczeblu powiatowym i gminnym, zespoły interdyscyplinarne w każdej gminie) • Dobrze przygotowana, doskonalcą się grupa specjalistów - przedstawicieli różnych instytucji • Świadomość konieczności podnoszenia kwalifikacji i wiedzy na temat zjawiska przemocy i jego przeciwdziałania w większości instytucji i służb na terenie powiatu • duże zaangażowanie osób działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie • dostępność informacji o placówkach pomocowych i dostępnych formach pomocy w powiecie i w każdej gminie • szeroko prowadzona działalność informacyjna i profilaktyczna wśród dzieci i młodzieży przez placówki oświatowe, policję i gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych • prowadzenie terapii i grup wsparcia dla osób poszkodowanych wskutek przemocy domowej w Gminie Jędrzejów; • dostępność bezpłatnych porad prawnika	• Mity i stereotypy na temat zjawiska przemocy nadal silnie utrwalone w obyczajowości społeczności • Niewystarczająca świadomość społeczna w zakresie mechanizmów i skutków zjawiska przemocy w rodzinie i konieczności przeciwdziałania zjawisku • niewystarczające zaangażowanie w sprawy przeciwdziałania przemocy w rodzinie ze strony placówek służby zdrowia • brak zaangażowania w sprawy przeciwdziałania przemocy w rodzinie ze strony organizacji pozarządowych • Niewystarczający przepływ informacji pomiędzy poszczególnymi instytucjami (a zwłaszcza służba zdrowia, prokuratura) • Niewystarczająca koordynacja działań różnych instytucji i organizacji w samorządach lokalnych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie • niechęć niektórych grup zawodowych do podnoszenia kwalifikacji i wiedzy z zakresu przeciwdziałania zjawisku przemocy w rodzinie (prokuratura, sąd lekarze) • brak specjalistycznych szkoleń dla poszczególnych grup zawodowych w zakresie diagnozowania zjawiska przemocy oraz postępowania z ofiara i sprawcą przemocy w rodzinie oraz szkoleń interdyscyplinarnych . • Niewystarczająca ilość świetlic środowiskowych i socjoterapeutycznych oraz ognisk wychowawczych w

i psychologa dla osób poszkodowanych wskutek przemocy przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Jędrzejowie oraz na terenie 5 gmin powiatu; • istnienie na terenie powiatu Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Nagłowicach wraz z 4 całodobowymi miejscami interwencyjnymi dla osób doznających przemocy w rodzinie (od stycznia 2020 r. OIK będzie funkcjonował w strukturach PCPR w Jędrzejowie); • dostępność na terenie powiatu oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc - coroczna realizacja przez PCPR Powiatowego Programu Korekcyjno – Edukacyjnego począwszy od 2013 roku; • przychylność lokalnych władz w kwestii poszerzenia infrastruktury o Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy oraz miejsca odosobnienia dla sprawców przemocy • zwiększająca się świadomość rangi problemu przemocy w rodzinie wśród coraz szerszego kręgu podmiotów działających w tym obszarze; • stosowanie procedury „Niebieskiej Karty” przez większość podmiotów uprawnionych, tj. policję, opsy, pcpr i placówki oświatowe • podejmowane akcje informacyjno-edukacyjne (publikacje i dystrybucja poradników, plakatów i ulotek o tematyce antyprzemocowej) oraz przeprowadzane kampanie społeczne na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie – coraz większa ilość podmiotów i instytucji włączających się w te akcje • włączanie się lokalnych parafii w akcje informacyjne i kampanie z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	poszczególnych gminach • Niewystarczająca sieć instytucji działających w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (brak ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy, brak miejsc odosobnienia dla sprawców przemocy) • niestosowanie procedury „Niebieskiej Karty” przez pracowników służby zdrowia i sporadycznie przez pracowników oświaty • Brak ciągłości w prowadzeniu programów korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie • brak kontynuacji oddziaływań na osoby, które zakończyły udział w programach korekcyjno- edukacyjnych w postaci programów psychologiczno - terapeutycznych • brak specjalistów uprawnionych do prowadzenia programów psychologiczno - terapeutycznych dla sprawców • Słabe przygotowanie i wiedza z zakresu funkcjonowania psychospołecznego ofiar przemocy, niskie kompetencje u części kadr instytucji pracujących w tym obszarze (w szczególności dot. pracowników służb pierwszego kontaktu, w tym rotacja pracowników), które może skutkować wystąpieniem tzw. <i>wtórnej wiktyimizacji</i>, czyli wtórnego zranienia ofiar przemocy • Trudności w odseparowywaniu sprawców przemocy od ofiar (brak zaplecza lokalowego w gminach) • Zbyt mała ilość programów profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania przemocy • niewystarczająca ilość kampanii społecznych promujących wzorce życia rodzinnego bez przemocy
---	--

• wprowadzenie przez niektóre parafie treści edukacyjnych z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej do podstawy programowej nauk przedmażeńskich • aktualizowana corocznie baza instytucji, placówek i służb pomocowych działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie • aktualizowana corocznie diagnoza zjawiska przemocy na terenie powiatu oraz sporządzanie sprawozdania podejmowanych przez instytucje pomocowe i służby działań z zakresu przeciwdziałania przemocy z terenu powiatu i poszczególnych gmin temat zakresu • aktualna diagnoza braków i potrzeb w zakresie skutecznej walki ze zjawiskiem przemocy na terenie powiatu	• braki kadrowe w instytucjach pomocowych • niewystarczająca ilość w mediach lokalnych informacji o dostępnych placówkach i formach pomocy ofiarom przemocy domowej • niepodejmowanie przez niektóre gminy działań w kierunku pozyskania parafii do współpracy w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym wprowadzania przez nie do podstawy programowej nauk przedmażeńskich treści edukacyjnych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie
---	--

Tab. Nr 33. Szanse i zagrożenia dla realizacji Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy

SZANSE	ZAGROŻENIA
• zmiany prawne wprowadzone ustawą umożliwiające skuteczniejsze przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, wprowadzone nowelizacją z dnia 10 czerwca 2010 r. obowiązującej ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 roku • ustawowy obowiązek tworzenia lokalnych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie na poziomie powiatu i gmin • powołanie i funkcjonowanie powiatowego i gminnych zespołów interdyscyplinarnych • ustawowy obowiązek tworzenia sieci specjalistycznych instytucji zajmujących się udzielaniem pomocy i wsparcia ofiarom przemocy w gminie i w powiecie	• współistnienie zjawiska przemocy z innymi negatywnymi zjawiskami i problemami społecznymi: uzależnieniami – gł. alkoholizmem, bezrobociem i biedą; • mity i stereotypy na temat wychowania i występowania przemocy w rodzinie głęboko zakorzenione w kulturze polskiej, ciche przyzwolenie na przemoc w rodzinie • przekazywanie nieprawidłowego wzorca życia rodzinnego i patologicznych zachowań z pokolenia na pokolenia, tzw. <i>dziedziczenie wzorca</i> • istniejące mechanizmy przemocy, np. <i>mechanizm błędnego koła</i> oraz rozległe i długotrwałe skutki zjawiska ze względu na traumatyczne przeżycia albo długo- trwałe

• od stycznia 2020 r. przy PCPR zostanie utworzony Powiatowy Punkt Wsparcia Rodziny – tym samym zwiększy się dostępność usług prawnika i psychologa, oraz dodatkowo ulegnie rozszerzeniu oferta wsparcia w postaci doradcy zawodowego i logopedy; • możliwość wpływania na zmianę zachowań sprawców poprzez ustawowy obowiązek opracowania i realizacji przez powiaty programów oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc • perspektywa rozszerzenia oferty oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie poprzez m.in. realizowanie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie zmierzających do zmiany wzorców zachowań • zwiększenie kontroli i wpływu na zachowania sprawców (nadzór kuratora i wnioski kuratora o odwieszenia kary), dzięki czemu zmniejszy się poczucie bezkarności wśród sprawców ; • możliwość zasądzania przez sądy (w ramach środków probacyjnych) uczestnictwa sprawców w programach oddziaływań korekcyjno - edukacyjnych • zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy poprzez ułatwienie izolacji sprawców przemocy od ofiar (nakaz opuszczenia lokalu, zakaz zbliżania się do ofiary) • ustawowy zakaz stosowania kar cielesnych • wprowadzenie dodatkowego uprawnienia dla pracowników socjalnych, którzy wraz z przedstawicielem policji i służby zdrowia mają prawo (w sytuacji stwierdzenia bezpośredniego zagrożenia życia i zdrowia)	stosowanie przemocy, np. <i>zespół stresu pourazowego (PTSD), wyuczona bezradność</i> • długotrwała i często nieefektywna praca z ofiarami przemocy domowej • zagrożenie wypaleniem zawodowym osób udzielających wsparcia ofiarom przemocy • bezradność i bierność osób doświadczających przemocy, nieumiejętność przerywania przez nie cyklu przemocy, tzw. <i>mechanizm psychologicznej pułapki</i>; • Bezradność i bierność rodzin w rozwiązywaniu własnych problemów • Izolacja ofiar przemocy domowej, osamotnienie rodzin zagrożonych przemocą i brak umiejętności pozyskiwania wsparcia • Stereotyp wizerunku osoby doświadczającej przemocy domowej • Bierność świadków przemocy w rodzinie, niechęć do wtrącania się w sprawy rodzinne • Brak konsekwentnych procedur dotyczących postępowania ze sprawcami przemocy, nadal duże poczucie bezkarności u tych osób • Niewystarczająca oferta szkoleń z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie • Wydłużony tryb postępowania karnego o znęcanie się nad rodziną, niskie kary w stosunku do rangi popełnionych czynów, nadużywania zawieszania wykonania kar • Niepełne wykorzystywanie obowiązujących przepisów prawnych w celu ochrony ofiar przemocy • Niewystarczająca wiedza wśród mieszkańców powiatu odnośnie miejsc świadczących pomoc • Ogólna niechęć do uczestnictwa w procesie pomagania (brak wiary w
--	---

odebrać dziecko rodzicom i powierzyć opiekę nad nim osobom z rodziny, rodzinie zastępczej, bądź umieścić je w placówce opiekuńczej – wychowawczej – art. 12a ustawy o przeciwdz. przemocy w rodzinie • Postanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wraz z zawartymi w nim wytycznymi. • Wdrożenie Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie • Nadzór nad realizacją w/w programów • Możliwość pozyskania środków na tworzenie lokalnych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie w ramach realizacji Programu Ochronowego Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej „Wspieranie jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie” • Obowiązek stałego monitorowania i ewaluacji działań w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie przez samorządy lokalne każdego szczebla. • Obowiązek prowadzenia i corocznego uaktualniania wykazów rejestru placówek poradnictwa specjalistycznego i placówek prowadzących miejsca noclegowe, przez Wojewodów i podawania do wiadomości publicznej • Możliwość pozyskiwania środków finansowych z różnych źródeł w tym funduszy unijnych • Kontynuacja działań informacyjno – edukacyjnych podejmowanych w ramach kampanii społecznych, skierowanych do coraz szerszej grupy odbiorców wpływających na wzrost świadomości społeczeństwa w zakresie problemu przemocy domowej, jej rodzajów, uwarunkowań i skutków;;	powodzenie przedsięwzięcia) • Niedostateczne wykorzystanie przez organy ścigania i wymiar sprawiedliwości przepisów prawnych dot. np..zakazu zbliżania się do ofiary, nakazu opuszczenia lokalu, zobowiązania do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych), • Brak warunków do wykonania egzekucji eksmisji wobec sprawców przemocy (brak pomieszczeń tymczasowych w zasobach mieszkaniowych gmin). • Niedostateczna ilość środków przeznaczonych na realizację zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie • niewystarczająca ilość osób zatrudnionych w instytucjach i placówkach pomocowych • niewystarczająca ilość specjalistów pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy • niedostateczna ilość specjalistycznych instytucji udzielających wsparcia ofiarom przemocy, będąca wynikiem braku wymaganej bazy lokalowej
--	--

• Kampanie informacyjne dot. zwiększenia wiedzy na temat możliwości uzyskania pomocy i placówek oferujących pomoc • Obowiązek organizowania szkoleń, celem podniesienia kwalifikacji kadr instytucji i placówek pomocowych, pracujących z osobami uwięzłymi w przemoc domową • Opracowanie procedur systemowej międzyinstytucjonalnej pomocy ofiarom przemocy • Kontynuacja współpracy instytucji i służb w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie • Wykorzystanie nowoczesnych rozwiązań technologicznych do systemu wsparcia oraz informacji	
---	--

V. CELE PROGRAMU, PLANOWANE DZIAŁANIA, OCZEKIWANE REZULTATY I WSKAŹNIKI REALIZACJI CELÓW.

I. Cel główny Programu:

Przeciwdziałanie przemocy domowej, ochrona ofiar i świadków przemocy w rodzinie oraz zwiększenie dostępności i skuteczności pomocy w sytuacji wystąpienia przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Jędrzejowskiego będzie realizowany poprzez kontynuację i poszerzenie działań w przedmiotowym zakresie podejmowanych na terenie powiatu w poprzednim okresie programowym, tj. poprzez: wzmocnienie i upowszechnienie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, podnoszenie świadomości społecznej w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz podnoszenie jakości usług świadczonych przez przedstawicieli instytucji realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

II. Cele szczegółowe:

I. Podniesienie świadomości i wiedzy społeczności lokalnej na temat zjawiska przemocy

w rodzinie oraz w kwestii profilaktyki i skutecznego przeciwdziałania przemocy.

Działania :

1. Opracowanie, publikacja i dystrybucja informatorów, ulotek i plakatów uświadamiających, które zachowania bądź zaniechania są przemocą, jak również zawierających informacje, w tym dane teleadresowe instytucji i służb z terenu Powiatu Jędrzejowskiego, do których można zwrócić się o pomoc w sytuacji wystąpienia lub zagrożenia przemocą domową i uzyskać profesjonalną pomoc.
2. Organizowanie konferencji mających na celu promowanie działalności różnych instytucji działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, upowszechnianie tzw. dobrych praktyk.
3. Organizowanie akcji profilaktyczno - informacyjnych na temat zjawiska przemocy domowej z wykorzystaniem prasy i mediów lokalnych - dystrybucja materiałów informacyjno - edukacyjnych.
4. Edukacja społeczności lokalnej na temat zjawiska przemocy w rodzinie poprzez kampanie społeczne, które:
 - obalają mity i stereotypy na temat przemocy w rodzinie;
 - opisują mechanizmy przemocy w rodzinie oraz jednoznacznie wskazują na ich społeczną szkodliwość i społeczno-kulturowe uwarunkowania;
 - promują metody wychowawcze bez użycia przemocy i informują o zakazie stosowania kar cielesnych wobec dzieci przez osoby sprawujące władzę rodzicielską, oraz opiekę lub pieczę;
 - promują działania służące przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w tym ochronę i pomoc dla osób doznających przemocy oraz interwencję wobec osób stosujących przemoc;
 - uwrażliwiają na przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom takim jak: przemoc rówieśnicza, cyberprzemoc, które mogą korelować ze stosowaniem przemocy w rodzinie.
5. Opracowanie i realizacja programów profilaktycznych o tematyce antyprzemocowej skierowanych do dzieci i młodzieży szkolnej oraz ich rodzin (pogadanki, apele, konkursy dla dzieci i młodzieży, prelekcje kierowane do rodziców, spotkania z przedstawicielami Policji, Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej)
6. Organizowanie sieci świetlic środowiskowych, socjoterapeutycznych i ognisk wychowawczych w gminach, które podejmą działania profilaktyczne, edukacyjne i terapeutyczne w stosunku do dzieci i ich rodzin (współpraca w tym zakresie z organizacjami pozarządowymi i wolontariuszami)
8. Promowanie atrakcyjnych form spędzania wolnego czasu, służących wzmocnieniu więzi rodzinnych, np. organizowanie festynów rodzinnych, turniejów.
9. Aktywizacja organizacji pozarządowych oraz Kościoła i związków wyznaniowych w powiecie i w poszczególnych gminach, celem włączenia ich członków do lokalnych akcji profilaktycznych, informacyjnych i edukacyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
10. Sporządzanie diagnoz i analiz dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie w celu określenia jego skali na terenie Powiatu Jędrzejowskiego oraz sporządzanie sprawozdawczości z realizacji zadań i działań podejmowanych w zakresie jego zwalczania przez poszczególne instytucje i służby z terenu powiatu.

Oczekiwane rezultaty:

1. Wzrost świadomości społecznej dotyczącej zjawiska przemocy domowej, różnorodności form występowania oraz mechanizmów powstania i negatywnych skutków przemocy.
2. Zwiększenie wiedzy wśród społeczności lokalnej na temat instytucji świadczących pomoc osobom

pokrzywdzonym z powodu przemocy i możliwości uzyskania wsparcia.

3. Dotarcie informacji w sprawie przeciwdziałania przemocy domowej do szerszej społeczności.
4. Wzrost wiedzy i umiejętności wychowawczych w rodzinach dotkniętych przemocą domową.
5. Zmniejszenie się liczby dzieci umieszczanych w rodzinach zastępczych i w placówkach opiekuńczo – wychowawczych.
6. Wzmocnienie więzi rodzinnych.
7. Uwrażliwienie społeczności lokalnej na krzywdę drugiego człowieka – odejście od mitów i stereotypów na temat zjawiska przemocy w rodzinie, stanowiących źródło jej społecznej akceptacji.
8. Uaktywnienie postaw społeczności lokalnej w kierunku podejmowania interwencji w sytuacji wystąpienia przemocy.
9. Wprowadzenie elementów edukacyjnych dotyczących przemocy do podstawy programowej kursów przedmażeńskich w ramach działania poradni prowadzonych przez parafie.

Wskaźniki:

1. Liczba opracowanych, opublikowanych, rozdyskrebowanych informatorów, ulotek i plakatów, dotyczących zjawiska przemocy domowej i informujących o możliwości uzyskania wsparcia w Powiecie Jędrzejowskim.
2. Liczba zorganizowanych konferencji poświęconych promowaniu „dobrych praktyk” w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
3. Liczba akcji informacyjnych, artykułów prasowych oraz informacji w mediach lokalnych na temat zjawiska przemocy domowej i możliwości jego ograniczania.
4. Liczba przeprowadzonych kampanii społecznych w zakresie przeciwdziałania przemocy.
4. Liczba prelekcji i pogadanek dla dzieci, młodzieży i rodziców.
5. Liczba utworzonych świetlic środowiskowych lub socjoterapeutycznych albo ognisk wychowawczych
6. Liczba opracowanych i zrealizowanych programów profilaktycznych w przedszkolach, szkołach, świetlicach środowiskowych itp.
7. Liczba osób, które poznały prawidłowe metody wychowawcze w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą.
8. Liczba orzeczeń sądu o umieszczeniu dzieci w rodzinach zastępczych lub w placówkach opiekuńczo – wychowawczych.
9. Liczba rodzin korzystających z proponowanych form spędzania czasu wolnego.
10. Liczba osób, którym udzielono informacji dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie w ramach działania poradni prowadzonych przez kościoły lub związki wyznaniowe lub w ramach programów nauk przedmażeńskich.

II. Zmniejszenie negatywnych skutków przemocy u osób, które jej doświadczają (osób doznających przemocy i świadków przemocy) poprzez rozwój sieci instytucji, zwiększenie oferty usług instytucji pomocowych już istniejących oraz podniesienie kwalifikacji specjalistów niosących skuteczną pomoc poszkodowanym.

Planowane działania:

1. Zapewnienie czasowego schronienia osobom doznającym przemocy, które zmuszone są opuścić

swój dom poprzez udostępnienie miejsc interwencyjnych w ramach funkcjonowania na terenie powiatu Ośrodka Interwencji Kryzysowej.

2. Rozwój sieci instytucji udzielających kompleksowej pomocy osobom doświadczającym przemocy – funkcjonowanie Ośrodka Interwencji Kryzysowej, utworzenie Powiatowego Punktu Wsparcia Rodziny, utworzenie Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Osób Pokrzywdzonych wskutek przemocy.
3. Opracowanie i realizacja programów ochrony ofiar i świadków przemocy domowej.
4. Organizowanie szkoleń dla przedstawicieli różnych grup zawodowych działających w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, (w tym objęcie ich wsparciem w postaci superwizji i coachingu) celem zwiększenia profesjonalizmu w udzielaniu pomocy osobom poszkodowanym oraz zapobiegania zjawisku wypalenia zawodowego wśród osób pracujących z osobami doświadczającymi przemocy.
5. Udzielanie pomocy i wsparcia osobom doświadczającym przemocy domowej poprzez objęcie ich kompleksową pomocą: usługi medyczne, poradnictwo specjalistyczne, terapie i działania interwencyjne.
6. Zapewnienie bezpieczeństwa i objęcie specjalistycznym wsparciem dzieci z rodzin dotkniętych przemocą domową.
7. Zapewnienie opieki zastępczej dzieciom, doznającym przemocy lub będącym jej świadkami w rodzinach zastępczych lub w placówkach opiekuńczo – wychowawczych.
8. Zapewnienie bezpiecznego miejsca przesłuchań dzieci doświadczających przemocy bądź będących jej świadkami – tzw. „Niebieski Pokój”.
9. Kontynuowanie współpracy instytucji i służb z powiatowym i z gminnymi zespołami interdyscyplinarnymi.
10. Kontynuacja stosowania procedury „Niebieskich Kart” przez instytucje pomocy społecznej, policję i gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych oraz rozszerzenie jej stosowania na pozostałe podmioty zobowiązane do tego ustawą, tj. służbę zdrowia i placówki oświatowe.
11. Monitoring funkcjonowania osób i rodzin, które otrzymały pomoc i wsparcie w sytuacji wystąpienia przemocy w rodzinie.
12. Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
13. Wspieranie działalności telefonu zaufania dostępnego dla wszystkich mieszkańców regionu świętokrzyskiego

Oczekiwane rezultaty:

1. Zatrzymanie przemocy przez natychmiastową izolację ofiary od sprawcy.
2. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa u ofiar w sytuacji kryzysowej.
3. Wzmocnienie osób pokrzywdzonych wskutek przemocy do zmiany swojej sytuacji.
4. Wzrost kompetencji przedstawicieli różnych grup zawodowych działających w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.
5. Wzrost liczby osób dotkniętych przemocą domową objętych kompleksową pomocą, korzystających ze specjalistycznego wsparcia.
6. Wzrost liczby dzieci z rodzin dotkniętych zjawiskiem przemocy objętych specjalistycznym wsparciem.
7. Zapewnienie bezpieczeństwa dzieciom pokrzywdzonym wskutek przemocy domowej.
8. Wzrost poczucia bezpieczeństwa dzieci podczas przesłuchania w „Niebieskim Pokoju”.
9. Kompleksowe wsparcie rodzin dotkniętych przemocą domową.

10. Pozyskanie informacji niezbędnych do określenia rzeczywistej skali zjawiska przemocy w Powiecie Jędrzejowskim.
11. Udzielenie specjalistycznej pomocy i wsparcia większej liczbie osób doznających przemocy bądź świadków przemocy.
12. Poprawa jakości i skuteczności pomocy udzielanej osobom dotkniętym przemocą w rodzinie
13. Zwiększenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
12. Pozyskanie informacji na temat efektów udzielonej pomocy i wsparcia.

Wskaźniki monitorowania celu:

1. Liczba osób doznających przemocy lub będących jej świadkami umieszczonych w interwencyjnych miejscach dla ofiar przemocy.
2. Liczba opracowanych i zrealizowanych programów ochrony ofiar i świadków przemocy domowej.
3. Liczba nowych instytucji lub liczba instytucji, które poszerzyły swoją działalność w kierunku udzielania kompleksowej specjalistycznej pomocy osobom pokrzywdzonym wskutek przemocy domowej.
4. Liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego, terapii oraz liczba osób, wobec których podjęto działania interwencyjne.
5. Liczba dzieci pochodzących z rodzin dotkniętych przemocą domową objętych specjalistycznym wsparciem.
6. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych i w placówkach opiekuńczo – wychowawczych z powodu przemocy, w tym zaniedbania.
7. Liczba wydanych przez sąd orzeczeń o umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej z powodu przemocy
8. Liczba dokonanych przesłuchań dzieci w „Niebieskim Pokoju”.
9. Liczba spotkań zespołów interdyscyplinarnych.
10. Liczba wypełnionych „Niebieskich Kart”, przekazanych do gminnych zespołów interdyscyplinarnych przez podmioty zobowiązane.
11. Liczba osób i rodzin, które wskutek udzielonej pomocy i wsparcia poradziły sobie z sytuacją doznawania przemocy i rozpoczęły normalne funkcjonowanie w społeczeństwie.
12. Liczba osób, które kontynuują terapię i trwają w sytuacji przerywania przemocy.
13. Liczba osób, które przerwały terapię i powróciły do roli ofiary przemocy.

III. Zmniejszenie stosowania przemocy przez sprawców.

Działania:

1. Izolowanie sprawców od ofiar poprzez nakazy eksmisji.
2. Umożliwienie realizacji nakazów eksmisji poprzez utworzenie miejsc odosobnienia dla sprawców
3. Objęcie sprawców przemocy domowej oddziaływaniami korekcyjno – edukacyjnymi w ramach realizowanych programów korekcyjno-edukacyjnych.
4. Motywowanie sprawców do uczestnictwa w programach korekcyjno – edukacyjnych poprzez orzeczenia sądowe (warunkowe zawieszenia kary, połączone z nadzorem kuratora i obowiązkiem uczestnictwa w programach)
5. Umożliwienie kontynuacji wsparcia dla uczestników programów korekcyjno-edukacyjnych po

zakończeniu programu poprzez uruchomienie programów psychologiczno - terapeutycznych

6. Monitoring zachowań sprawców po przejściu programu korekcyjno – edukacyjnego dla sprawców.

Spodziewane rezultaty:

1. Zatrzymanie przemocy stosowanej przez sprawcę wobec ofiary.
2. Wzrost wiedzy na temat mechanizmów powstawania przemocy i trening umiejętności kontrolowania swoich zachowań, pracy nad samym sobą, zmiany zachowania agresywnego w asertywne.
3. Wzmocnienie sprawców przemocy we wdrażaniu i stosowaniu zachowań asertywnych.
4. Pozyskanie przez sprawców wiedzy na temat właściwych zachowań w rodzinie i metod wychowania bez użycia siły.
5. Zmniejszenie się liczby osób stosujących przemoc.
6. Zmniejszenie się liczby osób doznających przemocy.
7. Zwiększenie się liczby rodzin, w których przemoc została zatrzymana.

Wskaźniki monitorowania celu:

1. Liczba sprawców przemocy umieszczonych w miejscach i odosobnienia dla sprawców przemocy.
2. Liczba orzeczonych i wykonanych nakazów eksmisji dla sprawców przemocy
3. Liczba wydanych orzeczeń sądowych o warunkowym zawieszeniu kary w połączeniu z nadzorem kuratora i obowiązkiem uczestnictwa w programach korekcyjno – edukacyjnych .
4. Liczba sprawców uczestniczących w programach korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie.
5. Liczba sprawców przemocy, którzy pozytywnie przeszli program korekcyjno – edukacyjny dla sprawców przemocy
6. Liczba sprawców przemocy korzystających z dalszego wsparcia po zakończeniu realizacji programów korekcyjno – edukacyjnych.
7. Liczba sprawców przemocy, którzy wskutek oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych zmienili swoje postępowanie.

IV. Usprawnienie przepływu informacji pomiędzy instytucjami współdziałającymi w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Działania:

1. Wypracowanie procedur i skoordynowanie działań dotyczących współpracy pomiędzy instytucjami zobligowanymi prawnie do wykonywania czynności interwencyjnych oraz udzielania wsparcia osobom dotkniętym przemocą domową.
2. Diagnozowanie i stałe monitorowanie rozmiaru przemocy domowej w powiecie jędrzejowskim oraz analizowanie form i efektów udzielonego wsparcia.
3. Kontynuacja spotkań przedstawicieli instytucji wchodzących w skład Powiatowego Zespołu

Interdyscyplinarnego.

4. Monitorowanie w każdej gminie realizacji zadań wynikających zarówno z gminnego, Powiatowego, Wojewódzkiego, jak i Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przez poszczególne instytucje i służby.

5. Monitorowanie na szczeblu powiatu realizacji zadań wynikających z w/w Programów poprzez sporządzanie sprawozdania zbiorczego, a następnie przedstawienie go Radzie Powiatu.

7. Kontynuowanie koordynacji współpracy między poszczególnymi jednostkami, działającymi w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie w gminach i w powiecie w zakresie realizacji przez nie zadań ustawowych.

Spodziewane rezultaty:

1. Powstanie skoordynowanego systemu procedur i działań dotyczących współpracy pomiędzy instytucjami zobligowanymi prawnie do wykonywania czynności interwencyjnych.

2. Pozyskanie informacji dotyczących rozmiaru przemocy domowej w powiecie jędrzejowskim.

3. Pozyskanie informacji na temat sposobu realizacji powiatowego i gminnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ewentualnych przeszkód w realizacji tych programów.

4. Zwiększenie skuteczności podejmowanych działań w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy w rodzinie

5. Zmniejszenie rozmiaru zjawiska przemocy w rodzinie w powiecie.

Wskaźniki:

1. Liczba procedur i działań dotyczących współpracy pomiędzy instytucjami zobligowanymi prawnie do wykonywania czynności interwencyjnych.

2. Liczba przeprowadzonych szkoleń dla przedstawicieli różnych grup zawodowych działających w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.

3. Liczba uzyskanych informacji z diagnozy, monitoringu oraz dokonanych analiz form i efektów udzielonego wsparcia.

4. Liczba spotkań członków Powiatowego Zespołu Interdyscyplinarnego.

VI. Odbiorcy Programu.

Program jest skierowany przede wszystkim do osób doświadczających przemocy, będących jej świadkami, jak również do osób stosujących przemoc. Przy czym, zgodnie z zapisem ustawy, szczególnie ma na celu ochronę dzieci jako ofiar i świadków przemocy w rodzinie, a także współmałżonków lub partnerów w związkach nieformalnych, osób starszych i niepełnosprawnych. Ponadto, odbiorcami programu są również pracownicy instytucji i służb działających w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz społeczność lokalna.

VII. Realizatorzy działań.

Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest dokumentem o działaniu długofalowym. Będzie realizowany we współpracy z lokalnymi samorządami, wszystkimi

instytucjami i służbami oraz organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami, które w sposób bezpośredni i pośredni zajmują się sprawami rodziny, w tym mają ustawowy obowiązek podejmowania działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Założeniem Programu jest koordynacja współpracy między poszczególnymi jednostkami, w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

VIII. Miejsce i czas realizacji programu.

Zakłada się, że Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie będzie realizowany od 1 stycznia 2020 r. do 31 grudnia 2025 r. na terenie wszystkich 9 gmin powiatu, po uprzednim uchwaleniu go przez Radę Powiatu. Zadania zaplanowane do realizacji w ramach Programu wynikają bezpośrednio z obowiązujących przepisów prawnych i będą wdrażane w formie ciągłej przez wszystkie podmioty zobowiązane w ciągu całego okresu jego trwania. Przy czym, w miarę potrzeb i z powodu zmian w przepisach prawnych, Program może ulegać modyfikacjom.

Program ma wieloletnią perspektywę, gdyż zawarte w nim cele i obszary działań nakładają obowiązek na wszystkie szczeble administracji publicznej realizacji długofalowych zadań w celu zmniejszenia zjawiska przemocy w rodzinie. Treści zawarte w Programie mają elastyczny charakter, dzięki temu możliwe będzie realizowanie nowatorskich lokalnych programów dostosowanych do specyfiki potrzeb występujących na danym terenie.

IX. Źródła finansowania programu.

Zakłada się, że Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie będzie finansowany przez samorząd powiatowy, samorządy gminne, budżet państwa oraz pozabudżetowe środki (krajowe, unijne) pozyskiwane z różnych programów.

X. Sposób monitorowania.

Monitorowanie realizacji Programu będzie odbywać się w oparciu o sprawozdawczość podmiotów gminnych i powiatowych zobowiązanych aktualnymi przepisami do wykonywania zadań i podejmowania określonych działań w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Przy czym, rolę Koordynatora, który na podstawie informacji z terenu poszczególnych gmin i instytucji opracuje sprawozdanie zbiorcze z realizacji Programu za rok poprzedni będzie pełniło jak do tej pory PCPR w Jędrzejowie, które następnie przedstawi je Radzie Powiatu do dnia 31 października.

XI. Podsumowanie

Przemoc w rodzinie należy rozpatrywać z wielu perspektyw w szczególności psychologicznej, prawnej, ekonomicznej, społecznej i moralnej. Z tego względu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie wymaga wieloaspektowego, czyli **systemowego** podejścia, z jednoczesnym zaangażowaniem wszystkich podmiotów zajmujących się bezpośrednio, czy też pośrednio tym problemem. Nieodzowna jest też **interdyscyplinarność** pracy w tym zakresie poprzez ścisłą współpracę instytucji pomagających, przepływ informacji, określenie wspólnego celu, łączenie działań oraz przewidywanie efektów. **Interdyscyplinarność jest podstawą skuteczności w**

zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Żadna pojedyncza instytucja nie jest w stanie skutecznie rozwiązać problemu przemocy w rodzinie.

Dla skutecznego przeciwdziałania przemocy w rodzinie niezbędna jest **kompleksowość** podejmowanych działań. Stworzenie sieci współdziałających ze sobą instytucji, udzielających fachowej pomocy specjalistów, koordynowanych przez zespoły interdyscyplinarne, daje szansę na zwiększenie efektów i złagodzenie negatywnych skutków przemocy w przyszłości. Sprawne funkcjonowanie systemu przeciwdziałania przemocy, jak również szybki dostęp do wyspecjalizowanej kadry instytucji pomocowych będzie zapobiegać wtórnej wiktyimizacji osób krzywdzonych przez instytucje uczestniczące w procesie interwencji, pomagania i reagowania.

Efektywność zapewni długofalowy system edukacji skierowany zarówno do grup zawodowych udzielających wsparcia, podejmujących interwencje i mających kontakt z osobami doświadczającymi przemocy, jak również edukacja społeczna, mająca na celu przede wszystkim odkłamanie mitów i stereotypów, a także zmianę obyczajów i postaw sprzyjających i usprawiedliwiających przemoc w rodzinie. Wzrost świadomości społecznej przyczyni się do zapobiegania przemocy, umożliwi szybsze reagowanie, a także spowoduje, że sprawcy przemocy będą odczuwać brak akceptacji dla swoich działań, co znacznie zwiększy skuteczność w jej zapobieganiu oraz łagodzeniu jej następstw.

Zadaniem Programu jest wprowadzenie w życie szerokiego spektrum działań w zakresie zapewnienia ochrony i udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, podnoszenia świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie oraz promowania metod wychowawczych bez użycia przemocy, a także upowszechnienia informacji o możliwościach i formach udzielania pomocy zarówno osobom dotkniętym przemocą, jak i stosującym przemoc w rodzinie.

W efekcie, w wyniku realizacji niniejszego Programu zakładamy, że poprzez zintegrowane działania instytucji, skala zjawiska przemocy na terenie Powiatu Jędrzejowskiego ulegnie zmniejszeniu.

Opracowała:

Urszula Abramowicz

specjalista pracy z rodziną PCPR w Jędrzejowie

Zatwierdził: